



วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Research and Development Journal, Loei Rajabhat University

ISSN 1905-1867

ปีที่ 16 ฉบับที่ 56 เมษายน – มิถุนายน 2564

บทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายในการดูแลคนไร้บ้านในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ นันทิยา สัตยวาทิ รตา อนุตตรวิบูลย์ อธิพรพร พรมวิชัย	1
ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) และสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จตุพร จันทิรเพชร	11
การจัดการรูปแบบกิจกรรมการสำรวจรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น รวิธณ์ มั่นทรา วิชัยพร ยามขามป้อม สันติญา เนียมเปรม กาญจนา ศรีบุญศรี	22
การสำรวจมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมมะลิพันธุ์พื้นเมืองในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี วรศรา สมเกียรติกุล ทมล เรืองเดช	31
ปัจจัยชี้วัดเงื่อนไข: เครื่องมือในการวางแผนการดำเนินงานบุคคลเพื่อจัดการหนี้สิน กรณีศึกษาชุมชนบ้านแม่ขี้มูก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สวัสดิ์ หาทิน เสรีสุภา ปริญานนท์	43
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวในสวนวันเกษตรภาคอีสาน เพื่อสร้างภาพลักษณ์สู่สวนวันเกษตร กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคสุมาตรา กิตติธินกิต สุนทรณ์	54
ศึกษาความต้องการคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร สุนทร พุดมวิธ สิริวิมล กลั่นเกิด สุภากรรัตน์ สรวงพันธุ์ โอริณกร นิธิภัทรพรพิชญา อัจฉราภรณ์ คำแก้ว	64
ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กนิษฐา หอมจันทร์ เพชรศักดิ์ เพชรสุติชัย วิยะดา วรรณทวนิช	75
ความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่เทศบาลตำบลแก้วหรือ อำเภอแก้วหรือ จังหวัดชัยภูมิ อภิชาติ ดวงสีสาร ไพรัช บุณยประกอบวงศ์ สติกรเดช วรสุพิชญา	86
บทบาทพระภิกษุธรรมสุธีกับการพัฒนาจริยธรรมประชาชน บุษวิธณ์ บุณยทวาร	97





วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Research and Development Journal, Loei Rajabhat University

ปีที่ 16 ฉบับที่ 56 เดือนเมษายน – มิถุนายน พุทธศักราช 2564

วัตถุประสงค์

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นวารสารระดับชาติที่ส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพในลักษณะของบทความวิชาการ (Academic article) บทความวิทยานิพนธ์ (Thesis article) และบทความวิจัย (Research article) ของนักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา ในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และสาขาอื่นๆ ในด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุมสาขามานุษยวิทยา นิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ประวัติศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ภาษาศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้บทความที่ลงตีพิมพ์และเผยแพร่จะต้องผ่านการกลั่นกรองจากคณะกรรมการ (Peer review) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอก มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อย่างน้อยบทความละ 2 ท่าน โดยผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind peer review)

ที่ปรึกษา

ผศ.ดร.เชาว์ อินโย

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Reviews)

รศ.ดร.ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผศ.ดร.ชญากัณฑ์ กี่อาริโอ

คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

รศ.ดร.กล้าหาญ ณ น่าน

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ผศ.ดร.อุพงษ์ งามเจริญ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผศ.ดร.ประโยชน์ สงกลิ่น

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.อารีรัตน์ ปานสุวัชร

คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รศ.ดร.พิมพ์ระวี ใจนุ่งสัย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

รศ.ดร.วีระกิตติ เสาวรม

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ดร.ปิยะ กล้าประเสริฐ

ผศ.ดร.เอมอร แสนภูวา

ผศ.ดร.ธนาญ ภูวิทยารุ

รศ.ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม

รศ.ดร.สืบชาติ อันทะไชย

ผศ.ดร.วิกานดา เกษตรเอี่ยม

ผศ.ดร.อรทัย เลียงจินดาถาวร

ผศ.ดร.พิมพ์มาดา วิชาศิลป์

รศ.ดร.รัตนา วงศ์รัตน์เดือน

รศ.ดร.รุ่งระวี วีระเวสส์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้า

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.นัยนา อรรถจนาทร

รศ.ดร.พรสวรรค์ ศิริภักญณาภรณ์

ผศ.ดร.ยี่งศ์ศักดิ์ คชโคตร

ผศ.ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง

ผศ.ดร.พิมพ์มาดา วิชาศิลป์

รศ.ดร.รัตนา วงศ์รัตน์เดือน

รศ.ดร.รุ่งระวี วีระเวสส์

ผศ.ดร.ไพโรจน์ นวลนุ่ม

ผศ.ดร.อรทัย เลียงจินดาถาวร

ผศ.ดร.เอมอร แสนภูวา

ผศ.จักรกฤษ สถาปนศิริ

รศ.ดร.วีระกิตติ์ เสาร่ม

รศ.ดร.รักชนก แสงภักดีจิต

ผศ.ดร.ขวัญฤดี พรชัยวิวัฒน์

ผศ.ดร.วิภาวี กฤษณะภูติ

รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดี

รศ.ดร.สุทธิชัย หล่อตระกูล

รศ.ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บรรณาธิการอำนวยการ

ผศ.ดร.สุพรรณิ พฤกษา

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพ

บรรณาธิการ

ดร.สัณชัย เกียรติทรงชัย

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.รุ่งกานต์ อินทวงศ์	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ฝ่ายวิจัยและพัฒนา
ดร.วิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ฝ่ายบริการวิชาการ
ดร.เนตรนภา พงเพ็ชร	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ฝ่ายโครงการพระราชดำริ
ดร.ขวัญคุณิษฐ์ อินทรตระกูล	รักษาราชการแทนหัวหน้างานวิจัยและพัฒนา
นายดุสิตาติ ศิริวัลลภ	รักษาราชการแทนหัวหน้างานสารสนเทศการวิจัย
นายพงศ์พัฒน์ เหล่าคนคำ	รักษาราชการแทนหัวหน้างานบริหารวิชาการและทรัพยากรมนุษย์

เจ้าหน้าที่ประจำกองบรรณาธิการ

นางสุพัตรา จันทร์รอด	นักวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนา
นางสาวปรัตถกร พลดาหาญ	พนักงานสถาบันวิจัยและพัฒนา
นายปริญญา จิตรโคตร	พนักงานสถาบันวิจัยและพัฒนา
นางสาวกมลศิริ ราชวงษา	พนักงานสถาบันวิจัยและพัฒนา
นายปริญญา ยะคันทะ	พนักงานสถาบันวิจัยและพัฒนา

เจ้าของ

สถาบันวิจัยและพัฒนา ชั้น 4 อาคารที่ 20 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ถนนเลย-เชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000
โทร. 042-835223-8 ต่อ 41141-2, 042-808000 ต่อ 51143, 086-643-7010 โทรสาร 042-813061
E-mail: research_lru@hotmail.com
เว็บไซต์: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/researchjournal-lru>

กำหนดออก	ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม, ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน, ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน, และ ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม
พิมพ์จำนวน	140 เล่ม
ปีที่พิมพ์	2564
พิมพ์ที่	รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ISSN I905-I867

การเผยแพร่ จัดส่งให้แก่ผู้เขียนบทความ คณะ สำนักวิทยบริการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ห้องสมุดของ
สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา หอสมุดแห่งชาติ สำนักงาน วช. หน่วยงานภาครัฐ

- ข้อความที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนแต่ละท่าน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และกองบรรณาธิการ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยและไม่มีส่วนรับผิดชอบใดๆ
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ขอให้ผู้อ่านอ้างอิงในกรณีที่ท่านคัดลอกเนื้อหาบทความในวารสารฉบับนี้

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยและพัฒนา ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นวารสารที่นำเสนอผลงานบทความทางวิชาการ/บทความวิทยานิพนธ์/บทความวิจัย ของนักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา ในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ในด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้ มานุษยวิทยา นิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ประวัติศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ภาษาศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน เพื่อการเผยแพร่ผลงานแก่ผู้สนใจต่อไป

สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา หรือผู้สนใจที่มีผลงานและมีความประสงค์ จะเผยแพร่ผลงาน สามารถส่งผลงานของท่านตามหัวข้อและแบบฟอร์มของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา จะส่งผลงานของท่านให้ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านและประเมินผลงานของท่าน เพื่อให้ผลงานของท่านเป็นที่ยอมรับและได้รับการเผยแพร่ต่อไป

ขอขอบคุณผู้เขียน ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะที่ปรึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้อ่านที่ให้ความสนใจจนทำให้วารสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ปีที่ 16 ฉบับที่ 56 จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการ หากมีข้อบกพร่องประการใด สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ยินดีน้อมรับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

กองบรรณาธิการ

บทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายในการดูแลคนไร้บ้าน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์¹

Caring Role of Government and Other Network Sector for Homeless People in Muang Nakhon Sawan District, Nakhon Sawan Province¹

นันทิยา สัตยวาที^{2*} รตา อนุตตรังกูร² อธิพงศ์ พรหมวิชัย²

Nuntiya Sattayawatee^{2*} Rata Anuttarangoon² Dhirapong Promwichai²

Corresponding author's E-mail: nuntiya1989@yahoo.com²

(Received: July 17, 2020; Revised: October 18, 2020; Accepted: December 7, 2020)

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาสถานการณ์คนไร้บ้านในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ และศึกษาบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายในการดูแลคนไร้บ้านในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์คนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์มีแนวโน้มดีขึ้น คนไร้บ้านมีจำนวนลดลง ร้อยละ 55 ในเวลา 5 ปี คนไร้บ้านเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากการขอทานไปสู่การขอทานแฝงในธุรกิจ ซึ่งเข้าข่ายการค้ามนุษย์และส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา หน่วยงานหลักที่ดูแลคนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ คือ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีหน่วยงานเครือข่าย ได้แก่ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งท่งกวาง จังหวัดสระบุรี, สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครสวรรค์, อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.), องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, สหวิชาชีพ ฯลฯ ในเชิงบทบาทหน้าที่ แบ่งการทำงานเป็น 2 ส่วน คือ งานดูแลกลุ่มเป้าหมาย และงานดูแลกลุ่มเสี่ยง บทบาทและหน้าที่เชื่อมโยงกับการกำหนดยุทธศาสตร์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีการวางแผนยุทธศาสตร์การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2560-2564 ภายใต้วิสัยทัศน์ คนไร้ที่พึ่งได้รับการคุ้มครองและเข้าถึงสิทธิ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายในการดูแลคนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ จึงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไร้บ้านและประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

คำสำคัญ: คนไร้บ้าน สวัสดิการสังคม คุณภาพชีวิต

Abstract

The aims of this article were study homeless people situations in Muang district, Nakhon Sawan province. And study the role of government and network in taking care the homeless people in Muang district, Nakhon Sawan province. The study found that the homeless people situation in Nakhon Sawan province tend to improve. The number of homeless people has decreased by 55 percent in five years. But they have changed from beggar to the hidden begging in business, which lead to trafficking human and other social problem. Nakhon Sawan Protection Center for Destitute is a main governmental agency for taking care homeless people. The networking agencies are: Tubkwang Protection Center for Destitute at Saraburi province, Nakhon Sawan

¹ งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ปีงบประมาณ 2562

¹ This research funded from Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2019

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

² Lecturers, Political Science Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University

Provincial Social Development and Human Security Office, Social Development and Human Security Volunteering Organization, Local government organizations, multidisciplinary organizations, etc. In the role and function, divide the work into 2 part are caring target groups and caring risk groups. The role and function link to the strategy formulation of the Ministry of Social Development and Human Security, which is a plan for protection of destitute persons in 2017-2021, under the vision destitute persons are protect and access to rights, for good quality of life. Therefore, the role of government and networks in taking care homeless people has affected quality life of homeless and general people in Nakhon Sawan province as well.

Keywords: homeless, social welfare, quality of life

ความนำ

คนไร้บ้าน (Homeless) เป็นประเด็นที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก บางประเทศเป็นปัญหาทางสังคมที่ขยายใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ หลายประเทศ อย่างเช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร ยังคงมุ่งมั่นกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างในสหรัฐอเมริกา ที่เมืองลอสแอนเจลิส มีจำนวนคนไร้บ้านมากถึง 25,000 คน นายกเทศมนตรีของเมืองลอสแอนเจลิสจึงจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างศูนย์พักพิงชั่วคราว และพยายามทำความเข้าใจกับชุมชน (Penguin homeless, 2561ข) ในขณะเดียวกันอีกหลายเมืองในสหรัฐอเมริกาก็แก้ไขปัญหาคนไร้บ้านด้วยนโยบายกวาดล้างคนไร้บ้าน ซึ่งนโยบายดังกล่าวไม่ได้มีผลลัพธ์ในทางที่ดีแต่อย่างใด ในทางกลับกัน ได้สร้างปัญหามากมายตามมา อีกทั้งยังสิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช้เหตุ (Penguin homeless, 2561ก)

สำหรับสถานการณ์คนไร้บ้านในประเทศไทย ถือว่ายังค่อนข้างกระจุกตัวอยู่ตามเมืองใหญ่อย่าง กรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ การสำรวจข้อมูลคนไร้บ้านในเขตกรุงเทพมหานครและพื้นที่รอยต่อ ในปี พ.ศ. 2559 มีจำนวนคนไร้บ้านมากกว่า 1,000 คน (อนรรฆพิทักษ์ธานิน, 2559) ในจำนวนนี้มีเหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลายมาเป็นคนไร้บ้านจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็นหลัก ซึ่งเป็นปัญหา

เชิงโครงสร้างที่ผลักดันให้คนกลุ่มหนึ่งในสังคมต้องดำเนินชีวิตในแบบที่คนส่วนใหญ่ในสังคมมองว่าเป็นเรื่องผิดปกติ ในแง่หนึ่ง ต้องยอมรับว่าสังคมไทยมีมุมมองต่อประเด็นคนไร้บ้านในทิศทางค่อนข้างลบ หลายคนมองว่าประเด็นคนไร้บ้านเป็นปัญหาทางสังคมมากกว่าจะถูกคิดในแง่ของสาเหตุปัจจัยเชิงโครงสร้าง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อย่างที่แวดวงวิชาการในระยะหลังพยายามสร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับคนไร้บ้านให้กับสังคมไทย เจกเช่นในผลงานโลกของคนไร้บ้านที่พยายามแจกแจงรายละเอียดเกี่ยวกับคนไร้บ้านในแง่มุมที่กว้างขวางให้คนทั่วไปได้รับรู้ และยอมรับในความเป็นมนุษย์เหมือนกันของคนไร้บ้าน (The Matter, 2561) ดังนั้น ประเด็นคนไร้บ้านในประเทศไทยจึงมีสาเหตุมาจากหลากหลายทิศทางด้วยกัน ทั้งในเชิงโครงสร้างและปัจเจกชน ซึ่งในเชิงโครงสร้างภาครัฐพยายามแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมพอสมควร โดยสร้างนิยามคนไร้บ้านให้ชัดเจนขึ้นเพื่อรองรับกับสวัสดิการต่างๆ ที่ภาครัฐจะจัดสรรให้แก่คนไร้บ้าน

พระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ให้ความหมายของคนไร้ที่พึ่งไว้ว่า หมายถึง บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และให้รวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ และกำหนดให้การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหมายความว่า การจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้าง

สมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่ง มีงานทำและมีที่พักอาศัย และการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง (พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง, 2557) ดังกล่าวนี้นำมาทำให้สถานะของคนไร้บ้านจัดอยู่ในคำนิยามของคนไร้ที่พึ่งและจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายซึ่งบทบาทหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหลัก

สำหรับสถานการณ์คนไร้บ้านในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ แม้จะไม่ร้ายแรงและมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่จังหวัดนครสวรรค์ถือเป็นจังหวัดที่มีความเจริญและมีความเป็นเมือง (Urbanization) ค่อนข้างมาก จึงต้องให้ความสนใจต่อประเด็นคนไร้บ้านที่อาจจะเพิ่มขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานในจังหวัดนครสวรรค์ได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับคนไร้บ้าน โดยเมื่อปี พ.ศ. 2558 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครสวรรค์ ร่วมกับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการจัดระเบียบคนขอทานในจังหวัดนครสวรรค์ โดยการลงพื้นที่หากกลุ่มเป้าหมายในเขตตลาดและที่สาธารณะ ในพื้นที่อำเภอเมืองและต่างอำเภอ พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ พระราชบัญญัติควบคุมคนขอทาน พ.ศ. 2484 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ซึ่งจากการลงพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น พบบุคคลขอทาน จำนวน 22 ราย (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครสวรรค์, 2558) ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายได้มีการติดตามผลการดำเนินงาน พร้อมร่วมกันขับเคลื่อนงานด้านการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งในจังหวัด

นครสวรรค์อย่างต่อเนื่อง โดยมีศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ

ผลการดำเนินงานของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งได้มีการรายงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ชี้ให้เห็นว่าในปี พ.ศ. 2560-2561 อัตราคนเร่ร่อนหรือคนไร้ที่พึ่งมีแนวโน้มลดลง คิดเป็นร้อยละ 20 ทั้งนี้ ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการทำงานและคุณภาพการให้บริการเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนไร้ที่พึ่ง การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สังคมและชุมชนในการดูแลและอยู่ร่วมกันกับคนไร้ที่พึ่ง การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคีเครือข่ายในการคุ้มครองดูแลคนไร้ที่พึ่ง การพัฒนาศักยภาพและเสริมพลังบุคลากรเจ้าหน้าที่ในการให้บริการ และการป้องกันและเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงมิให้ตกเป็นคนไร้ที่พึ่ง (ศิริพร วัฒนสุกุล, 2561)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สถานการณ์ภาพรวมเกี่ยวกับคนไร้บ้านค่อนข้างถูกละเลยหรือให้ความสำคัญในลำดับรองลงมาจากประเด็นปัญหาอื่นในสังคมไทย อีกทั้งกระบวนการในการดูแลคนไร้บ้านในประเทศไทยก็ยังเป็นกรอบปฏิบัติที่ไม่ปรากฏชัดเจนว่ามีผลลัพธ์ในทิศทางใด จึงนำมาสู่ศึกษาสถานการณ์คนไร้บ้านในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ และนำเสนอข้อมูลการศึกษาบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายในการดูแลคนไร้บ้านในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สถานการณ์คนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์

ผลการศึกษาสถานการณ์คนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์พบว่า มีแนวโน้มดีขึ้น กลุ่มเป้าหมายมีจำนวนลดลง จากการสัมภาษณ์บุคลากรของศูนย์คุ้มครองคน ไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ให้ข้อมูลว่า

“...จังหวัดนครสวรรค์ มีบุคคลที่เข้าค่ายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ครบทุกประเภท จากสถิติของกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากสุดที่ประมาณ 200 กว่ารายใน 1 ปี จังหวัดนครสวรรค์จึงติดอันดับ 1 ใน 10 ของพื้นที่ที่ประสบปัญหาคนเร่ร่อน ไร้ที่พึ่ง และขอทานของประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดนครสวรรค์เป็นจุดยุทธศาสตร์ของการคมนาคมทั้งทางรถไฟ ระบบขนส่งโดยสาร และการเชื่อมต่อสู่จังหวัดต่างๆ อีกทั้งยังมีความเจริญค่อนข้างมาก มีแหล่งที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ส่งผลให้ผู้คนจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น พิจิตร ชัยนาท อุทัยธานี มาเร่ร่อนและขอทานในจังหวัดนครสวรรค์ด้วย แต่ในระยะหลังจำนวนกลุ่มเป้าหมายก็ลดลงอย่างต่อเนื่อง ในจำนวนประมาณ 100 กว่ารายต่อปี และ 90 รายต่อปีตามลำดับ...” (เจ้าหน้าที่ 1, 2562)

จะเห็นได้ว่าความเป็นเมืองของจังหวัดนครสวรรค์ เป็นปัจจัยสำคัญที่นำพาประชากรจากพื้นที่ใกล้เคียงเข้าสู่จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยไม่ได้มีการวางแผนที่รอบคอบ ส่งผลให้ในท้ายที่สุดหลายคนต้องประสบกับปัญหาว่างงาน ไม่ได้งานทำดังที่คาดหวังไว้ และกลายเป็นบุคคลเร่ร่อน หรือเป็นขอทานเพื่อยังชีพแทน

แม้ว่าจำนวนของคนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์จะลดลง แต่กลับพบว่ากลุ่มคนดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ในการดำรงอยู่ในสังคม จากขอทานเป็นการขอทานแฝงในธุรกิจ หรือร้ายแรงถึงขั้นเข้าข่ายการค้ามนุษย์ ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ให้ข้อมูลว่า “...ในการเดินทางรณรงค์และจัดระเบียบงานตรุษจีนนครสวรรค์ ต้องตรวจพื้นที่ตลอดงาน ประมาณวันเว้นวัน ได้พบกรณีขอทานจำนวนไม่มาก แต่จะมีรูปแบบของการค้ามนุษย์ หรือขอทานแฝงมากกว่า เช่น คนแก่งักขายพวงกุญแจ ขายลูกโป่ง สร้างความสงสารให้แก่ผู้พบเห็น

แล้วก็จะจ่ายเงินซื้อของในจำนวนที่มากกว่าราคาขาย เพื่อช่วยเหลือคนเหล่านี้ ซึ่งกรณีแบบนี้จะไม่สามารถทำอะไรได้เพราะเป็นการค้าขาย ประกอบกับคนทั่วไปมองว่าเป็นบุคคลนำสงสารเจ้าหน้าที่ก็จะโดนต่อว่าจากสังคมแทน ทำได้เพียงสังเกตและติดตามจนกว่าจะมีหลักฐานว่าเป็นขอทาน หรือถ้าหากคนเหล่านี้เปลี่ยนไปแสดงความสามารถ ร้องรำทำเพลง ก็จะเข้าสู่กระบวนการของเราทันที...” (เจ้าหน้าที่ 4, 2562)

ในกรณีของการให้เงินแกขอทานในลักษณะให้เปล่าหรือช่วยซื้อของดังกล่าวข้างต้น ได้มีการรณรงค์มาระยะหนึ่งแล้ว เกี่ยวกับการห้ามไม่ให้ประชาชนให้เงินขอทานหรือให้การสนับสนุนธุรกิจที่คาดว่าจะเป็ขอทานแฝงและการค้ามนุษย์ แต่ไม่เป็นผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากสังคมไทยมีค่านิยมเรื่องการเป็นผู้ให้ค่อนข้างมาก บางคนอาจมองว่าเป็นการให้ทานตามแนวทางของพุทธศาสนา โดยที่ไม่มีใครตระหนักว่าสิ่งที่กระทำอยู่นั้นเป็นการส่งเสริมกระบวนการที่ผิดกฎหมาย

บทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่าย

ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต เป็นหน่วยงานที่อยู่ในกลุ่มภารกิจด้านพัฒนาสวัสดิการสังคมและคุณภาพชีวิต มีเป้าหมายในการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมที่สมบูรณ์ และการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีอยู่ทั่วประเทศไทย จำนวน 76 แห่ง และมีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอีก 11 แห่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแต่ละแห่งจะให้การดูแลกลุ่มเป้าหมายในระยะสั้น ไม่เกิน 15 วัน ทำหน้าที่เป็นหน่วยคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ปัญหา และทำการประเมินกลุ่มเป้าหมายก่อนนำส่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งจะทำหน้าที่

ดูแลกลุ่มเป้าหมายในระยะยาว ให้การดูแลฟื้นฟู บำบัด มีสิ่งเอื้ออำนวยทั้งในแง่ของที่พัก บำบัด งานพยาบาล และงานจิตเวชให้กับกลุ่มเป้าหมาย (เจ้าหน้าที่ 2, 2562)

สำหรับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัด นครสวรรค์เดิมคือ ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 22 จังหวัด นครสวรรค์ และเปลี่ยนมาเป็นศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัดนครสวรรค์ ตามการปรับโครงสร้างส่วนราชการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัดนครสวรรค์จึงก่อตั้งขึ้นในวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2558 มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมาย 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ดังนั้น จึงทำให้บทบาทหน้าที่ของ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์มีความชัดเจน มากขึ้น จากเดิมที่ค่อนข้างมีความทับซ้อนกันกับ ภาระหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์จังหวัดนครสวรรค์ และยังมีกลุ่มเป้าหมายที่ ต้องดูแลคล้ายคลึงกันด้วย (เจ้าหน้าที่ 1, 2562)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการ สงเคราะห์ของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์มี เครือข่ายที่ช่วยเหลือดูแลคนไร้บ้าน ได้แก่ ทีมสหวิชาชีพ เช่น ตำรวจ แพทย์ พยาบาล และจิตแพทย์ องค์กร ปกครองส่วนภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เครือข่ายสำคัญที่ให้ความช่วยเหลือดูแลคนไร้บ้าน คือกลุ่มอาสาสมัครที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วทั้ง จังหวัดนครสวรรค์ อาทิ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ซึ่งทำงานอาสาสมัครใน ด้านสังคมโดยเฉพาะ อาสาสมัครกลุ่มนี้จะดูแล กลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาทางสังคมในขณะที่ยัง พบเจอ แล้วจึงประสานหรือส่งต่อมายังศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่

พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ดูแลต่อไป (เจ้าหน้าที่ 3, 2562) นอกจากนี้ เมื่อศึกษากระบวนการการดูแลคนไร้บ้านใน จังหวัดนครสวรรค์แล้ว ยังพบว่าศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัดนครสวรรค์มีเครือข่ายที่ช่วยดูแลคนไร้บ้านอีก 2 หน่วยงาน คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์จังหวัดนครสวรรค์ และสถานคุ้มครองคนไร้ที่ พึ่งทับกวาง จังหวัดสระบุรี

ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์มี การกระบวนการคุ้มครองดูแลคนไร้ที่พึ่งอย่างเป็นระบบ โดยกระบวนการดังกล่าวเริ่มต้นจากการมีช่องทาง การแจ้งเหตุเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งและกระบวนการรับเข้าสู่อการ คุ้มครองดูแลของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัด นครสวรรค์หลากหลายช่องทาง อาทิ ศูนย์ช่วยเหลือ สังคม (One Stop Crisis Center: OSCC), โทรศัพท์ สายด่วน 1300, การประสานส่งต่อจากหน่วยงานและ ภาครัฐเครือข่ายต่างๆ และข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจ สืบเสาะโดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (เจ้าหน้าที่ 3, 2562)

เมื่อได้รับแจ้งเหตุและมีการรับกลุ่มเป้าหมาย เข้าสู่กระบวนการคุ้มครองดูแลแล้ว ขั้นตอนต่อมาจะ เป็นกระบวนการคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสามารถ แยกกลุ่มเป้าหมายได้หลายกรณี คือ

1. กรณีกลุ่มเป้าหมายมีอาการทางจิตเวช ต้องทำการประสานเข้ารับการรักษาจากหน่วยงาน เครือข่าย อาทิ โรงพยาบาล จิตแพทย์ นักจิตวิทยา จนกว่ากลุ่มเป้าหมายจะอยู่ในสภาวะที่สามารถให้ ข้อมูลกับนักสังคมสงเคราะห์ได้ ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมาย บางรายอาจมีอาการทางจิตรุนแรงจนต้องอาศัยความ ร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในการควบคุมตัว และ ป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หรือประชาชนทั่วไปด้วย

2. กรณีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุ และมี อาการหลงลืม ต้องดูแลให้ความช่วยเหลือโดยการนำมา

พักชั่วคราวที่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อสืบเสาะข้อมูลอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ เมื่อได้ข้อมูลสำคัญอย่างชื่อและนามสกุลแล้ว ต้องเร่งประสานให้หน่วยงานอื่นสืบค้นข้อมูลทางทะเบียนราษฎร และประสานให้กรมกิจการผู้สูงอายุเข้าช่วยเหลือดูแลต่อไป

3. กรณีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชนจะต้องดำเนินการประสานส่งต่อไปยังหน่วยงานที่ดูแลด้านเด็กและเยาวชนโดยตรง ซึ่งจะมีกระบวนการดูแลเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ เนื่องจากเป็นกลุ่มเป้าหมายที่อ่อนไหวและต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ

4. กรณีกลุ่มเป้าหมายทำผิดกฎหมายหรือถูกดำเนินคดี จะต้องมีการพูดคุยเพื่อปรับทัศนคติ สร้างความเข้าใจให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจว่าการกระทำที่ตนเองทำไปนั้นผิดอย่างไร และให้ความช่วยเหลือดูแลให้กลุ่มเป้าหมายอยู่ในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างปกติ

นอกจากกรณีต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะอื่นอีก อาทิ ติดสุรา เจ็บป่วยหรือเป็นโรค ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ไม่มีครอบครัวไร้บ้านหรือที่อยู่อาศัย และกลุ่มเป้าหมายบางรายก็สมัครใจที่จะเป็นคนไร้บ้าน หรือต้องการใช้ชีวิตเร่ร่อนเพียงลำพัง ทั้งนี้ ในบรรดากลุ่มเป้าหมายที่กล่าวมาทั้งหมด ยังพบว่ามีการหนีกลุ่มเป้าหมายที่หนีออกจากกระบวนการคุ้มครองดูแลคนไร้ที่พึ่งด้วย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่หนีออกจากกระบวนการคุ้มครองดูแลนี้จะเป็นบุคคลที่ไม่ต้องการอยู่ภายใต้กฎระเบียบใดๆ ไม่ชอบปฏิสัมพันธ์หรืออาศัยอยู่กับคนหมู่มาก คนกลุ่มนี้จะไม่ยินยอมให้ส่งตัวกลับไปสู่ครอบครัวหรือชุมชน และจะวนเวียนกลับไปเป็นคนไร้บ้านหรือคนเร่ร่อนเช่นเดิม (เจ้าหน้าที่ 2, 2562)

เมื่อผ่านกระบวนการคัดกรองกลุ่มเป้าหมายเรียบร้อยแล้ว การดำเนินการคุ้มครองดูแลและให้ความ

ช่วยเหลือจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การรับกลุ่มเป้าหมายเข้ามาดูแลในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ และ 2) การออกไปดูแลช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่สาธารณะหรือชุมชน

หลังจากกระบวนการของการคุ้มครองดูแลและช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายแล้ว ในกรณีกลุ่มเป้าหมายที่รับเข้ามาดูแลในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ สามารถอยู่ในความดูแลของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้ไม่เกิน 15 วัน จากนั้นจะต้องดำเนินการประสานส่งต่อกลุ่มเป้าหมายกลับไปยังครอบครัวหรือชุมชน แต่ในกรณีที่ไม่สามารถส่งกลุ่มเป้าหมายกลับไปยังครอบครัวหรือชุมชนได้ จะต้องดำเนินการส่งต่อกลุ่มเป้าหมายให้หน่วยงานอื่นทำหน้าที่คุ้มครองดูแลกลุ่มเป้าหมายต่อไปในระยะยาว ซึ่งศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์จะดำเนินการส่งต่อกลุ่มเป้าหมายให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่บกพร่อง จังหวัดสระบุรี ดูแลและให้ความคุ้มครองต่อไปในระยะยาว (เจ้าหน้าที่ 4, 2562) ซึ่งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่บกพร่องจะมีกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพและการฝึกอาชีพให้กับคนไร้ที่พึ่ง เพื่อให้พวกเขาสามารถกลับออกไปใช้ชีวิตประกอบอาชีพ และมีรายได้ตามปกติ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากระบวนการคุ้มครองดูแลกลุ่มเป้าหมายจะเสร็จสิ้นลงแล้ว แต่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจะต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลกลุ่มเป้าหมายหลังกระบวนการเสร็จสิ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจได้ว่ากลุ่มเป้าหมายจะไม่กลับสู่สภาวะไร้ที่พึ่ง หรือต้องเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองดูแลคนไร้ที่พึ่งอีก

นอกจากบทบาทหน้าที่ในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามกระบวนการคุ้มครองดูแลคนไร้ที่พึ่งแล้ว ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ยังมีการกิจอื่นอีก ซึ่งหัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสงเคราะห์ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ให้ข้อมูลว่า “...นอกจากงานดูแลคนไร้ที่พึ่งแล้ว ยังมีงานด้านการสงเคราะห์ ซึ่งเจ้าหน้าที่

จะต้องลงพื้นที่เพื่อตรวจเยี่ยมและประเมินสภาพของบุคคลที่เหมาะสมจะได้รับการสงเคราะห์ด้วย งานด้านการสงเคราะห์เป็นการให้เงินหรือเครื่องอุปโภคบริโภคแก่บุคคลซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบาก หมายถึงคนที่อยู่กับครอบครัวตามปกติ ไม่ได้เป็นคนไร้ที่พึ่ง แต่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องการการสงเคราะห์ปัจจัยในการดำรงชีพ..." (เจ้าหน้าที่ 3, 2562) บุคคลเหล่านี้มีโอกาสที่จะกลายเป็นคนไร้ที่พึ่งได้ จึงต้องมีการตรวจเยี่ยมและให้การสงเคราะห์ตามความเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม บทบาทหน้าที่ของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ในลักษณะของโครงการที่ต้องดำเนินการเป็นประจำทุกปีก็มีจำนวนไม่น้อย รวมไปถึงโครงการหรือกิจกรรมที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลด้วย ยกตัวอย่างโครงการสถานีสวัสดิการ ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการที่ต้องดำเนินการเป็นประจำทุกปี เป็นการลงพื้นที่ให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมคนขอทาน พ.ศ. 2559 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 รวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ด้วย ในกรณีนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์พบว่า มีประชาชนที่เข้าไม่ถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมจำนวนมาก "...ในจำนวน 15 อำเภอของจังหวัดนครสวรรค์ บางพื้นที่ไม่รู้ว่ามีศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์หรือหน่วยงานที่ดูแลด้านสังคมแบบนี้ อยู่ ประชาชนจำนวนมากที่ยังไม่มีความรู้ หรือมีความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมคนขอทาน พ.ศ. 2559 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ยกตัวอย่างเช่น ความแตกต่างของพระราชบัญญัติควบคุมคนขอทาน พ.ศ. 2484 และ พระราชบัญญัติควบคุมคนขอทาน พ.ศ. 2559 ซึ่งเดิมระบุว่าขอทานหมายรวมถึงคนที่ติด สี่ ดี เป่าด้วย แต่ใน

ฉบับใหม่กลุ่มคนเหล่านี้จัดเป็นผู้แสดงความสามารถที่ต้องได้รับการขึ้นทะเบียน มีบัตรผู้แสดงความสามารถ และสามารถแสดงการติด สี่ ดี เป่าได้โดยที่ไม่ถือว่าเป็นขอทาน..." (เจ้าหน้าที่ 2, 2562)

นอกจากนี้ ยังมีโครงการและกิจกรรมอื่นอีกมากมาย อาทิ โครงการหนึ่งใจเดียวกันมอบถุงยังชีพพระราชทาน และกิจกรรมเดินรณรงค์จัดระเบียบงานตรุษจีนนครสวรรค์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าโครงการที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคมจำนวนมากที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ รวมไปถึงโครงการและกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายต่างๆ ที่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ร่วมดำเนินการด้วย

บทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายในการดูแลคนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ สอดรับกับแนวนโยบายของรัฐบาลด้านสังคมที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ และเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางสังคม ซึ่งเชื่อมโยงสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีการวางแผนยุทธศาสตร์การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2560-2564 ไว้อย่างชัดเจน ภายใต้วิสัยทัศน์ คนไร้ที่พึ่งได้รับการคุ้มครองและเข้าถึงสิทธิ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561) ดังนั้น บทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายในการดูแลคนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ กล่าวคือ กระบวนการคุ้มครองดูแลกลุ่มเป้าหมายเป็นการแก้ปัญหาทางสังคมโดยตรงและป้องกันการเพิ่มจำนวนของกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี งานด้านการดูแลกลุ่มเสี่ยงช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต

ของประชาชน โดยเฉพาะในชนบทให้ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ ลดปัญหาประชากรกระจุกตัวในเมือง และลดปัญหาการถูกล่อลวงเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ ดังกล่าวนี้นี้ จะเห็นได้ว่าไม่ใช่เพียงคุณภาพชีวิตของคนไร้บ้านเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคนในสังคมด้วยที่ได้รับการดูแล และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น การศึกษาในเชิงโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองดูแลคนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-Functional theory) ซึ่งอธิบายถึงความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ในระบบการเมือง (Political system) โดยเฉพาะหน้าที่ทางด้านปัจจัยนำเข้า หรือหน้าที่ทางการปกครอง (Output/ Governmental functions) ที่ประกอบไปด้วยบทบาทหน้าที่ด้านการวางแผนนโยบาย (Policy making) การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) และการตัดสินนโยบาย (Policy adjudication) บทบาทหน้าที่ดังกล่าวดำเนินการโดยโครงสร้างที่เป็นสถาบันทางการเมืองต่างๆ ได้แก่ โครงสร้างนิติบัญญัติ โครงสร้างบริหาร/รัฐบาล โครงสร้างระบบราชการ (พุทธิสาน ชุมพล, 2548) ดังนั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์กับผลการศึกษาในเชิงโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ จะพบว่า โครงสร้างนิติบัญญัติทำหน้าที่ในการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 โครงสร้างบริหาร/รัฐบาลทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติด้านสังคมที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ สร้างความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางสังคม โครงสร้างระบบราชการทำหน้าที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์

เป็นหน่วยงานราชการภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ทำหน้าที่นำแนวนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติมาสู่การปฏิบัติ ทั้งในลักษณะของโครงการและกิจกรรม นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่ตามพระราชบัญญัติที่ได้รับการกำหนดโดยโครงสร้างนิติบัญญัติด้วย

ผลการศึกษาบทบาทหน้าที่และกระบวนการดูแลคุ้มครองคนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งแบ่งการทำงานเป็น 2 ส่วน คือ งานดูแลกลุ่มเป้าหมาย และงานดูแลกลุ่มเสี่ยง สอดคล้องกับคำอธิบายของทฤษฎีสังคมสงเคราะห์ (Social work theory) ที่อธิบายว่าสังคมสงเคราะห์หมายถึงงานที่มีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาคน เพื่อให้คนสามารถช่วยเหลือตัวเองได้และเป็นเครือข่ายกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม โดยงานสังคมสงเคราะห์จะมีวิธีการปฏิบัติงานหลักๆ คือการให้สิ่งของ (Giveaway) การให้คำปรึกษา (Counseling) และการบำบัด (Therapy) ไม่ว่าจะเป็น ครอบครัวบำบัด (Family therapy) กลุ่มบำบัด (Group therapy) หรือ ชุมชนบำบัด (Community therapy) ดังนั้น สังคมสงเคราะห์จึงหมายถึงรวมทั้งการสงเคราะห์ช่วยเหลือระยะยาวและการสงเคราะห์ช่วยเหลือระยะสั้นหรือเฉพาะหน้า (วันทนี วาสิกะสิน, 2546) จากคำอธิบายข้างต้น สะท้อนให้เห็นการทำงานด้านการดูแลกลุ่มเสี่ยงของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีวิธีการปฏิบัติงานในลักษณะการสงเคราะห์หรือเงินและเครื่องอุปโภคบริโภคแก่บุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก และมีลักษณะการให้คำปรึกษาผ่านการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ในขณะเดียวกัน งานด้านการดูแลกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีขั้นตอนในการดูแลคุ้มครองคนไร้บ้านที่เริ่มต้นจากการรับแจ้งเหตุและรับกลุ่มเป้าหมายเข้าสู่การคุ้มครอง

การคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย การคุ้มครองดูแลและให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย การประสานส่งต่อกลุ่มเป้าหมายไปยังครอบครัว ชุมชน หรือหน่วยงานอื่นดูแลต่อในระยะยาว และสุดท้ายคือการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลกลุ่มเป้าหมาย กระบวนการดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีสังคมสงเคราะห์คลินิก (Clinical social work) ซึ่งเป็นวิธีการและกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาบุคคล ครอบครัว และกลุ่ม โดยการให้คำแนะนำ/คำปรึกษาในเชิงลึก เป็นการใช่วิธีการทางสังคมสงเคราะห์เพื่อปฏิบัติงานทั้งในการป้องกันและแก้ไขความผิดปกติทางสังคม อารมณ์ และจิตใจ รวมทั้งการช่วยเหลือการเจ็บป่วยทางจิตของผู้ใช้บริการ และยังหมายรวมถึงการช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติ (Russell, 1990)

ผลการศึกษาบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายทั้งในด้านของงานดูแลกลุ่มเป้าหมายและงานดูแลกลุ่มเสี่ยง สะท้อนให้เห็นถึงการตอบสนองความต้องการของสังคมในด้านสวัสดิการสังคมอย่างค่อนข้างชัดเจน ซึ่งเป็นไปตามผลการศึกษาของพงศธร สรรคพงษ์ (2558) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องสาเหตุและความต้องการของคนเร่ร่อนที่ทอดทิ้งครอบครัวในพื้นที่เขตเทศบาลนครพิษณุโลก โดยผลการศึกษาพบว่า คนเร่ร่อนมีความต้องการด้านสิทธิหรือสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐานของรัฐ ต้องการให้มีหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาหรือสามารถปรับทุกข์ได้ ต้องการให้รัฐบาลจัดสร้างสถานที่พักอาศัยเพื่อคนเร่ร่อน จัดหน่วยงานบริการสุขภาพที่เข้าถึงกลุ่มคนเร่ร่อน และการได้รับสิทธิในการมีรายได้ ดังกล่าวนี้นับเป็นบทบาทที่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ดูแลรับผิดชอบอยู่ และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

บทสรุป

สถานการณ์คนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์มีแนวโน้มดีขึ้น กลุ่มเป้าหมายมีจำนวนลดลง ร้อยละ 55 ในเวลา 5 ปี แต่เปลี่ยนแปลงรูปแบบจากการขอทานไปสู่การขอทานแฝงในธุรกิจ ซึ่งเข้าข่ายการค้ามนุษย์และส่งผลกระทบต่อปัญหาทางสังคมตามมา หน่วยงานหลักที่ดูแลคนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ คือ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีหน่วยงานเครือข่าย ได้แก่ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับกวาง จังหวัดสระบุรี, สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครสวรรค์, อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.), องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, สหวิชาชีพ ฯลฯ ในเชิงบทบาทหน้าที่ แบ่งการทำงานเป็น 2 ส่วน คือ งานดูแลกลุ่มเป้าหมาย และงานดูแลกลุ่มเสี่ยง บทบาทและหน้าที่เชื่อมโยงกับการกำหนดยุทธศาสตร์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ภายใต้วิสัยทัศน์ คนไร้ที่พึ่งได้รับการคุ้มครองและเข้าถึงสิทธิ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้น บทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายในการดูแลคนไร้บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไร้บ้านและประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). *แผนขับเคลื่อนการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2561-2565*. สืบค้นจาก <http://www.bsws.go.th/attach/f1-t1546490994.pdf>
- พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557. (2557, 23 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 131 ตอนที่ 83.

- พฤทธิสถาน ชุมพล. (2548). *ระบบการเมือง: ความรู้เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศธร สรรคพงษ์. (2558). *สาเหตุและความต้องการของคนไร้บ้านที่ทอดทิ้งครอบครัวในพื้นที่เขตเทศบาลนครพิษณุโลก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วันทนี วาสิกะสิน. (2546). *สังคมสงเคราะห์แนวสตรีนิยม ทฤษฎีและการปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร วัฒนสุกุล (สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์). (2561). *จังหวัดนครสวรรค์จัดประชุมคณะอนุกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ครั้งที่ 1/2561*. สืบค้นจาก http://thainews.prd.go.th/website_th/news/print_news/TNSOC6105170010013
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครสวรรค์. (2558). *การจัดระเบียบคนขอทานในจังหวัดนครสวรรค์*. สืบค้นจาก <http://www.nakhonsawan.m-society.go.th/?p=1549>
- อนรรฆ พิทักษ์ธานิน. (2559). *รายงานการวิจัย เรื่อง การสำรวจข้อมูลทางประชากรเชิงลึกของคนไร้บ้านในเขตกรุงเทพมหานครและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง* (รายงานการวิจัย โครงการการสำรวจสถานการณ์คนไร้บ้านและสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างเป็นระบบในพื้นที่กรุงเทพมหานคร). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- Russell, M.N. (1990). *Clinical Social Work Research and Practice*. Sage: Publications.
- Penguin homeless. (2561ก). *ทำไมการจับกุมคนไร้บ้านในอเมริกาจึงไม่แก้อะไร นอกจากสร้างปัญหาใหม่ขึ้นมา*. สืบค้นจาก <https://penguinhomeless.com/homeless-recreational-vehicle/>
- Penguin homeless. (2561ข). *เมือง LA เตรียมแผนสร้างศูนย์พักพิงทุกเขต ผู้วิกฤตคนไร้ที่อยู่อาศัย*. สืบค้นจาก <https://penguinhomeless.com/california-today-los-angeles-homeless/>
- The Matter. (2561). *โลกของคนไร้บ้าน ว่าด้วยชนชั้นและการพิสูจน์ความเป็นตัวเองต่อสังคม*. สืบค้นจาก <https://thematter.co/thinkers/homeless-world/51863>

ผู้ให้สัมภาษณ์

- เจ้าหน้าที่ 1. (2562, 1 กุมภาพันธ์). หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์. [สัมภาษณ์].
- เจ้าหน้าที่ 2. (2562, 1 กุมภาพันธ์). นักสังคมสงเคราะห์ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์. [สัมภาษณ์].
- เจ้าหน้าที่ 3. (2562, 1 กุมภาพันธ์). หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสงเคราะห์ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์. [สัมภาษณ์].
- เจ้าหน้าที่ 4. (2562, 1 กุมภาพันธ์). นักสังคมสงเคราะห์ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครสวรรค์. [สัมภาษณ์].

ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) และสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

The Possibility to Combine Business Networking Groups (Cluster) and the Market Competition Situation of Woven Fabrics in Phetchabun Province

จตุพร จันทร์โพธิ์¹Jatupon Janpet¹Corresponding author's E-mail: faro.thai@hotmail.com¹

(Received: September 21, 2020; Revised: November 16, 2020; Accepted: December 18, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความเป็นไปได้การรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจผู้ทอผ้าขึ้นห้วแดงตีนก่านในจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจผู้ทอผ้าขึ้นห้วแดงตีนก่าน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ วิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ทอผ้าขึ้นห้วแดงตีนก่าน ในอำเภอหล่มสัก และอำเภอหล่มเก่า จำนวน 6 กลุ่ม คือ กลุ่มทอผ้าไทหล่มบ้านหวาย กลุ่มทอผ้าที่กระตูกบ้านวังร่อง กลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านดิว กลุ่มทอผ้าวัดศรีฐานวังบาล กลุ่มทอผ้าบ้านภูผากั้ง กลุ่มทอผ้าบ้านอีเลศ เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันโดยใช้แบบจำลองเพชร และใช้สถิติพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Average) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นห้วแดงตีนก่าน เป็นเพศหญิง มีอายุ 71 ปีขึ้นไป การศึกษาระดับประถมศึกษา มีภูมิลำเนาอยู่ทั้งอำเภอหล่มสัก และอำเภอหล่มเก่า อาชีพเป็นแม่บ้าน มีรายได้ส่วนใหญ่ 5,000-10,000 และคาดการณ์ว่ากลุ่มของตนเองมีการรวมกลุ่มในระดับ กลุ่มที่ 2 กลุ่มกำลังแสวงหา ทิศทาง ซึ่งหมายถึง รวมตัวกัน อย่างหลวมๆ มีความต้องการ และโอกาสทางการตลาดสำหรับสินค้า มีลูกค้าชัดเจน เน้นพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้า เช่น กลุ่ม OTOP ซึ่งมีความต้องการรวมกลุ่ม ผลการศึกษาด้านความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) อยู่ในกลุ่มกำลังแสวงหาทิศทาง (Seeking direction) และสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจผู้ทอผ้าขึ้นห้วแดงตีนก่าน ทางด้านความสามารถในการแข่งขันของการรวมกลุ่ม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง สถานะปัจจัยการผลิตอยู่ในระดับปานกลาง สถานะอุปสงค์อยู่ในระดับมาก อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน อยู่ในระดับปานกลาง การส่งเสริมของภาครัฐ อยู่ในระดับปานกลาง และผลการศึกษาถึงความสามารถของการแข่งขันของการรวมกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นห้วแดงตีนก่าน พบว่า อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน อาทิ ตัวแทนจำหน่ายสีย้อม ตัวแทนจำหน่ายเส้นไหม มีแนวโน้มที่ดี สถานะปัจจัยการผลิต การปรับปรุงด้านการผลิต การคิดค้นลายใหม่ มีแนวโน้มดีขึ้น อุปสงค์ของตลาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากผ้าทอไม่เพียงพอกับความต้องการ สภาพการแข่งขันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และรัฐบาลมีการส่งเสริมเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ ผ้าทอพื้นเมือง

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

¹ Lecturer, Economics Program, Faculty of Management Science, Phetchabun Rajabhat University

Abstract

The objectives of this study are 1) to study the situation feasibility integration cluster business network of Hua-Daeng-Teen-Gan Sarong weaver in Petchabun province. 2) To study the market competition situation of the Hua-Daeng-Teen-Gan Sarong weaver business in Phetchabun Province. Methods of conducting research by studying and collecting data using questionnaires and in-depth interviews from the Hua-Daeng-Teen-Gan Sarong weaver. In the district of Lom Sak and Lom Kao district, the number of 6 groups is the Tai Lom Ban Wai Weaving Group , Ban Wang Rong Ki Kratuk Weaving Group, Ban Tio Cotton Weaving Group, Si Than Wang Ban Temple Weaving Group, Ban Phu Phak Sai Weaving Group and Ban Eelert Weaving Group. To analyze competitiveness using diamond models and using descriptive statistics to analyze the data, percentage (Percentage), frequency (average), standard deviation (S.D.)

The overall study revealed that most weavers of Hua-Daeng-Teen-Gan Sarong weaver were 71 years and above, having primary education level, and reside in Lomsak and Lom Kao District. Their main occupation was housewife, earning 5,000-10,000 Baht per month. Most believe that their group is in the 2nd level; group that is exploring for direction which means that the group is still loosely formed, share similar needs and market opportunity, aiming at specific customer, and focus on improving product quality. These group are such as OTOP group who express the need to form group. The result of the study revealed that there is a possibility for forming group. A group of business clusters are in the direction of Seeking Direction. On subject of market competition, the sample report middle score on the question on competitiveness benefit from forming group, middle score in production means, and middle score in government support. The study on Hua-Daeng-Teen-Gan Sarong weaver competitive capacity showed that the overall state of related and supporting industry is good. Dye seller and silk seller agency shows good trends, Production means and quality improvement show improving sign. The demand of product also showed an increase as the capacity to produce still does not meet the demand. Market competition is rising, and government showed better support.

Keywords: cluster business network, local woven fabric

ความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง มั่นคงสู่ความยั่งยืน และสืบสานความเป็นไทยสู่สากลผ่านงานศิลปหัตถกรรม เพื่ออนุรักษ์คุณค่าแห่งศิลปาชีพ และต่อยอดมูลค่าเชิงพาณิชย์ (กระทรวงพาณิชย์, 2559) การพัฒนาผ้าทอท้องถิ่นของไทยนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและเป็นผลงานสะท้อน

ภูมิปัญญาที่สั่งสมสืบเนื่องมาหลายชั่วอายุ โดยผ้าทอแต่ละท้องถิ่น แต่ละพื้นจะสามารถสะท้อนถึง ประเพณี ความเชื่อ ชาติพันธุ์ และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของแต่ละภูมิภาคแต่ละท้องถิ่น ถือเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าและมีเอกลักษณ์แสดงออกถึงมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของคนไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่ครั้งในอดีต การทอผ้าไหมแต่ดั้งเดิมนิยมทอไว้ใช้ในครัวเรือนต่อมาได้มีการพัฒนา

รูปแบบการผลิตไปในเชิงการค้ามากขึ้นทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบที่มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นแต่ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบลักษณะและการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำหรับผ้าทอเพชรบูรณ์ ที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง คือ ชิ้นหัวแดง ตีนก่าน ภูมิปัญญาบนผ้าผืนงาม ของชาวไทหล่ม (องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์, 2562) เป็นผ้าทอที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่ครั้งในอดีต ผ้าทอเพชรบูรณ์ เป็นการทอด้วยกี่กระตุก วัสดุที่ใช้ในการทอได้แก่ ผ้าฝ้าย ไหม และด้ายสำเร็จรูป (ด้ายโทเร) ลักษณะของผ้าที่พบเป็นการทอด้วยการมัดหมี่ และการทอยกดดอก (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นครสวรรค์, 2551) ซึ่งการทอผ้าไหมดั้งเดิมนิยมทอไว้ใช้ในครัวเรือน ต่อมาในปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบการผลิตไปในเชิงการค้ามากขึ้นทำให้เกิดการผลิตมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศได้ คือการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจหรือคลัสเตอร์ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ Michael E. Porter (1990) ได้เสนอแนวคิดเรื่องคลัสเตอร์ (Cluster) โดยได้ให้คำจำกัดความไว้ว่ากลุ่มของธุรกิจและสถาบันที่เกี่ยวข้องมารวมตัวดำเนินกิจการอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน (Geographical proximity) มีความร่วมมือ เกื้อหนุน เชื่อมโยงและเสริมกิจการซึ่งกันและกันอย่างครบวงจร (Commonality & Complimentarity) ทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนโดยความเชื่อมโยงในแนวดิ่ง (Vertical linkages) เป็นความเชื่อมโยงของผู้ประกอบการธุรกิจตั้งแต่ต้นน้ำ จนถึงปลายน้ำ และความเชื่อมโยงในแนวนอน (Horizontal linkages) เป็นความเชื่อมโยงอุตสาหกรรม สนับสนุนต่างๆ รวมทั้งธุรกิจให้บริการ สมาคมการค้า สถาบันการศึกษาและฝึกอบรม สถาบันวิจัยและพัฒนา ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน คือ การเพิ่มผลิตภาพ (Productivity)

ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน ทั้งนี้ รติมา คชนันท์ (2558) กล่าวว่าหัวใจของการพัฒนาคลัสเตอร์คือ การสร้างความร่วมมือบนพื้นฐานของการแข่งขัน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในเครือข่ายวิสาหกิจ หรือคลัสเตอร์นั้นๆ จะต้องมีการวางแผนกำหนดทิศทางเป้าหมาย และกลยุทธ์ในการพัฒนาร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ ระหว่างกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และผลิตภาพโดยรวมของคลัสเตอร์นั้นๆ

ปัจจุบันผ้าทอเพชรบูรณ์ได้รับความนิยมสูงมาก การทอผ้าจึงเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่ทำรายได้ดี และนับวันจะแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ด้วยลวดลายสีสัน และมีมือทอผ้าอันประณีตงดงาม แต่ที่ผ่านมายังประสบปัญหาเรื่องของการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ เนื่องจากแต่ละชุมชนยังไม่มีความรู้ในเรื่องการรวมกลุ่มเครือข่าย ซึ่งจะสามารถช่วยการดำเนินธุรกิจในเรื่องลดต้นทุน หรือเป็นการใช้วัตถุดิบร่วมกันระหว่างกลุ่มของตนเองและกลุ่มอื่นได้

จากความสำคัญและการก่อให้เกิดคุณประโยชน์นานับประการดังกล่าวข้างต้นของคลัสเตอร์ที่เป็นกลุ่มเกษตรกรรายย่อย (Farming) เน้นให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ งานวิจัยเรื่องนี้จึงเป็นการศึกษาความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) และสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนากลุ่มคลัสเตอร์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) และสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการรวมกลุ่มเป็น Cluster ต่อไปในอนาคต และสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดธุรกิจผ้าทอต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงสำรวจ (Survey interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนทำการทบทวนวรรณกรรมและสร้างกรอบแนวคิดงานวิจัย โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน อำเภอหล่มสัก จำนวน 3 กลุ่ม และอำเภอหล่มเก่า จำนวน 3 กลุ่ม ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทบทวนวรรณกรรมและสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยกำหนดโครงสร้างคำถามปลายปิดและปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็น และแนวคิดของกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัย คือ กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน ทั้งหมด 6 กลุ่ม ในเขตพื้นที่อำเภอหล่มสัก และอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านเพื่อการจำหน่าย ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไทหล่มบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก กลุ่มทอผ้าที่กระตูกบ้านวังร่อง อำเภอหล่มสัก กลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านดิว อำเภอหล่มสัก กลุ่มทอผ้าวัดศรีฐานวังบาล อำเภอหล่มเก่า กลุ่มทอผ้าบ้านภูผักไซ อำเภอหล่มเก่า กลุ่มทอผ้าบ้านอีเล็ด อำเภอหล่มเก่า

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบ

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) และสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ภูมิฐานะ อาชีพหลัก รายได้ ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มผ้าทอกลุ่มใด ท่านคิดว่ากลุ่มของท่านมีการรวมกลุ่มอยู่ในระดับไหน และท่านมีความต้องการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านหรือไม่

ตอนที่ 2 ศึกษาสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน ในอำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมการรวมกลุ่ม สถานะปัจจัยการผลิต สถานะอุปสงค์ อุปทานกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน โครงสร้างและสภาพการแข่งขัน การส่งเสริมของภาครัฐ และผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของการรวมกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านโดยใช้แบบจำลองเพชร ด้วยการใช้คะแนนแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert scale) มี 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) คือ ผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน นักวิชาการจากสถาบันการศึกษา และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ จากกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน ในมุมมองด้านการผลิต การจำหน่าย และการแข่งขัน

4.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและตำราทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

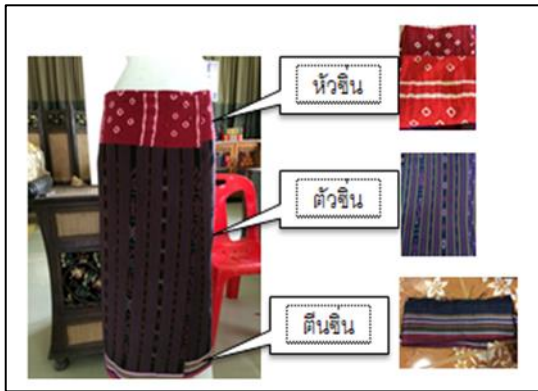
5.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป บริบทเฉพาะของกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน เขตพื้นที่อำเภอหล่มสัก และอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้เครื่องมือหลักเป็นแบบสอบถาม ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง การสำรวจอย่างคร่าวๆ สืบค้นจากข้อมูลทุติยภูมิ การสังเกต และการสอบถามจากบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ (Key informant) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive research) และรูปภาพประกอบ

5.2 จัดเวทีเสวนาเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกันระหว่างผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน นักวิชาการจากสถาบันการศึกษา สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้ผู้ทอผ้าขึ้นเล่าประสบการณ์ เหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็นส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน เพื่อศึกษาด้านการตีความ เป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านในจังหวัดเพชรบูรณ์ และสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา และการค้นหาแนวทางการแก้ปัญหา แนวโน้มความเป็นไปได้ของการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) ผ้าทอพื้นเมืองใช้การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันโดยใช้แบบจำลองเพชร (Diamond model) ของ Michael E. Porter ซึ่งประกอบด้วย 1) สถานะปัจจัยการผลิต (Factor conditions) 2) สถานะอุปสงค์ (Demand conditions) 3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and supporting industries) และ 4) ยุทธการ โครงสร้าง และสภาพการแข่งขัน (Firm strategy, structure and rivalry) 5) บทบาทของภาครัฐ และเหตุสุดวิสัย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 จากการเก็บข้อมูลศึกษาสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านในพื้นที่อำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งหมด 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไทหล่มบ้านหวาย กลุ่มทอผ้าที่กระตูกบ้านวังร่อง กลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านตัว กลุ่มทอผ้าวัดศรีฐานวังบาล กลุ่มทอผ้าบ้านภูผักไช้ และกลุ่มทอผ้าบ้านอีเล็ค เมื่อคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละของเพศ พบว่ากลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน เป็นเพศหญิงทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 มีอายุ 71 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 50.00 การศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 83.30 มีภูมิลำเนาอยู่ทั้งอำเภอหล่มสัก และอำเภอหล่มเก่า คิดเป็นร้อยละ 50.00 อาชีพเป็นแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีรายได้ส่วนใหญ่ 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 66.70 และคาดการณ์ว่ากลุ่มของตนเองมีการรวมกลุ่มในระดับกลุ่มที่ 2 กลุ่มกำลังแสวงหาทิศทาง มีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ มีความต้องการ และโอกาสทางการตลาดสำหรับสินค้า มีลูกค้าชัดเจน เน้นพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้า เช่น กลุ่ม OTOP คิดเป็นร้อยละ 83.30 และมีความต้องการรวมกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 93.30

สถานการณ์การรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน จากการจัดเวทีเสวนาสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านทั้ง 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไทหล่มบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก กลุ่มทอผ้าที่กระตูกบ้านวังร่อง อำเภอหล่มสัก กลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านตัว อำเภอหล่มสัก กลุ่มทอผ้าวัดศรีฐานวังบาล อำเภอหล่มเก่า กลุ่มทอผ้าบ้านภูผักไช้ อำเภอหล่มเก่า และกลุ่มทอผ้าบ้านอีเล็ค อำเภอหล่มเก่า มีการทอผ้าขึ้นที่มีเอกลักษณ์ และเป็นจุดเด่นของทั้ง 6 กลุ่ม ในพื้นที่อำเภอหล่มสัก และอำเภอหล่มเก่า คือ การทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 ผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน

เมื่อสอบถามถึงประเด็นความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน ปรากฏว่าแต่ละกลุ่มให้ความคิดเห็นว่า มีความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน เห็นได้จากเมื่อมีการสั่งซื้อผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านในกลุ่มหนึ่ง แต่หากว่าผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านไม่เพียงพอกับการจำหน่าย อาจจะขาดในส่วนประกอบของผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน เช่น หัวขึ้น ตัวขึ้น หรือตีนขึ้น จะมีการสั่งส่วนประกอบของขึ้นหัวแดงตีนก่านจากกลุ่มข้างเคียงในพื้นที่นั้น เพื่อนำมาจำหน่ายให้กับลูกค้า หรือแม้กระทั่งในการสั่งซื้อวัตถุดิบในการทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน จะมีการรวบรวมรายการสั่งซื้อวัตถุดิบแล้วสั่งซื้อไปพร้อมกัน และเพื่อจำหน่ายวัตถุดิบให้กับกลุ่มในพื้นที่อีกด้วย ทำให้ประหยัดต้นทุน อาทิ เช่น การสั่งซื้อไหม ด้ายประดิษฐ์ และสีย้อมผ้า เป็นต้น

จากการจัดเวทีเสวนา จึงสรุปผลการประเมินความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน และสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงมีความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่ม แต่ยังเป็น การรวมกลุ่มที่อยู่ในระดับปานกลาง



ภาพที่ 2 จัดเวทีเสวนา

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน และสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

1. กิจกรรมความสามารถในการแข่งขันของการรวมกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน พบว่า โดยภาพรวมได้แสดงความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.38$, $S.D. = 0.24$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ประธานกลุ่มเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับภาคส่วนอื่นๆ ($\bar{x} = 3.83$, $S.D. = 0.48$) รองลงมาคือมีคู่แข่งจำนวนมาก ($\bar{x} = 3.67$, $S.D. = 0.21$) และความคิดเห็นระดับน้อยที่สุดคือ คู่แข่งมีการขายสินค้าตัดราคา ($\bar{x} = 2.83$, $S.D. = 0.17$)

2. สถานะปัจจัยการผลิต กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน พบว่า โดยภาพรวมได้แสดงความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.88$, $S.D. = 0.52$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความเห็นอยู่ในระดับมาก คือ การปรับปรุงด้านการผลิตของกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ($\bar{x} = 3.83$, $S.D. = 0.48$) รองลงมาคือ การเป็นสมาชิกทำให้กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน มีการพัฒนากระบวนการผลิต ($\bar{x} = 3.50$, $S.D. = 0.34$) และความคิดเห็นระดับน้อยที่สุดคือ เมื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกได้รับคำแนะนำในการพัฒนาด้านการผลิต ($\bar{x} = 3.17$, $S.D. = 0.31$)

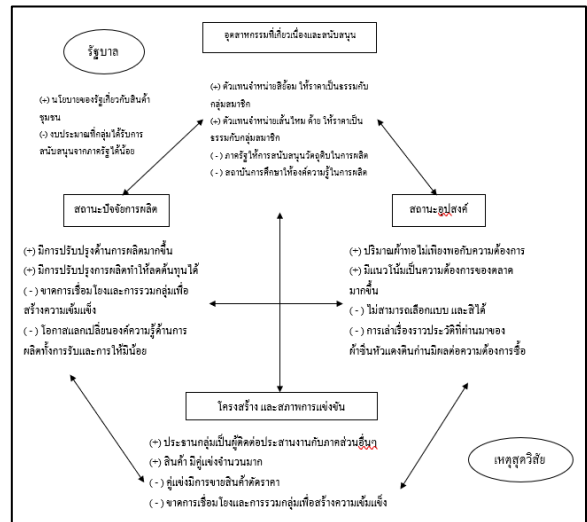
3. สถานะอุปสงค์ กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน พบว่า โดยภาพรวมได้แสดงความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ปริมาณของผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านไม่เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.21) รองลงมาคือ ผลผลิตผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านเป็นที่ต้องการของตลาด ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.22) และความคิดเห็นระดับน้อยที่สุดคือ การเล่าเรื่องราว ประวัติที่มาของผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน มีผลต่อความต้องการซื้อ ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.43)

4. อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน พบว่า โดยภาพรวมได้แสดงความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ตัวแทนจำหน่ายสีย้อม ให้ราคาเป็นธรรมกับกลุ่มสมาชิก ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.21) รองลงมาคือ ตัวแทนจำหน่ายเส้นไหม ด้ายประดิษฐ์ ให้ราคาเป็นธรรมกับกลุ่มสมาชิก ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.43) และความคิดเห็นระดับน้อยที่สุดคือ สถาบันการศึกษาให้องค์ความรู้ในการผลิต ($\bar{x} = 2.67$, S.D. = 0.62)

5. การส่งเสริมของภาครัฐ กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน พบว่า โดยภาพรวมได้แสดงความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.16$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ กลุ่มของท่านได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ($\bar{x} = 3.33$, S.D. = 0.76) รองลงมาคือ การได้รับการและประสานงาน จากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการส่งเสริม ($\bar{x} = 3.33$, S.D. = 0.70) และความคิดเห็นระดับน้อยที่สุดคือ งบประมาณที่กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีน้อย ($\bar{x} = 2.50$, S.D. = 0.62)

ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน และสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดของ

ผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันโดยใช้แบบจำลองระบบเพชร (Diamond model) จากการจัดเวทีเสวนาสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อยืนยันผลการวิจัยและให้กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านในอำเภอหล่มสัก และอำเภอหล่มเก่า และนักวิชาการ ได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม ผลจากการสัมภาษณ์เป็นดังนี้



ภาพที่ 3 วิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน

จากภาพที่ 3 ในส่วนของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน ในด้านปัจจัยเชิงบวก (+) ตัวแทนจำหน่ายสีย้อมให้ราคาเป็นธรรมกับกลุ่มสมาชิก และ (+) ตัวแทนจำหน่ายเส้นไหม ด้าย ให้ราคาเป็นธรรมกับกลุ่มสมาชิก ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วสมาชิกจะรวบรวมกันซื้อสีย้อมไหม และด้ายจากตัวแทน หรือบางครั้งก็ซื้อผ่านกลุ่มของตนเอง ด้านลบ ประกอบไปด้วย (-) ยังขาดการได้รับการสนับสนุนวัตถุดิบจากภาครัฐ และ (-) สถาบันการศึกษายังไม่สามารถให้การสนับสนุนได้อย่างชัดเจน

ในด้านสถานะปัจจัยการผลิต ในทิศทางบวก ประกอบไปด้วย (+) มีการปรับปรุงด้านการผลิตมากขึ้น

อาทิเช่น การคิดค้นลวดลายใหม่ การทอแบบผสม โดยใช้ทั้งไหมและฝ้ายประดิษฐ์ในผืนเดียว เป็นต้น ได้มีการปรับปรุงการผลิตที่ดีขึ้น และสามารถทำได้เร็วขึ้น (+) มีแนวโน้มนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต เช่น การย้อมสี และ (+) มีการปรับปรุงการผลิตทำให้ลดต้นทุนได้ นอกจากนั้นทางด้านลบ เห็นว่า (-) ยังขาดการเชื่อมโยงและการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง จะเห็นได้จากการไม่มีการรวมตัวกันทอเป็นกลุ่มแล้ว ต่างคนต่างทอ เพราะด้วยเหตุมีงานประจำที่บ้าน ทำให้จะได้ทอก็ต่อเมื่อว่างจากงานในบ้านแล้วเท่านั้น

ด้านอุปสงค์ในทิศทางบวก ประกอบด้วย (+) ปริมาณผ้าทอไม่เพียงพอกับความต้องการ เพราะทอออกมาเท่าไรก็ไม่เพียงพอ จนต้องสั่งไว้ล่วงหน้า อีกทั้งยัง (+) มีแนวโน้มเป็นความต้องการของตลาดมากขึ้น ทางด้านลบเห็นว่าเป็น (-) ผ้าที่ทอออกมานั้นไม่สามารถเลือกแบบ และสีได้ และ (-) กลุ่มยังขาดการเชื่อมโยงและการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง

โครงสร้าง และสภาพการแข่งขัน ในทิศทางบวก ประกอบด้วย (+) ประธานกลุ่มเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับภาคส่วนอื่นๆ จะเห็นได้จากการเข้ากิจกรรมการออกร้านเพื่อจำหน่ายผ้าทอ ประธานกลุ่มจะได้รับการประสานงานจากภาคส่วนอื่นๆ และนำข่าวสารมาแจ้งให้กับสมาชิกกลุ่มทราบ และรวบรวมผ้าที่สมาชิกทอได้ไปออกร้านจำหน่าย นอกจากนั้นผ้าทอยัง (+) มีคู่แข่งจำนวนมาก ทั้งผ้าทอที่เป็นไหมทั้งผืน หรือผ้าทอที่ทอแบบผสมระหว่างไหมกับฝ้ายประดิษฐ์ และยังมีผ้าจากระวางใกล้เคียงที่นำมาขายเช่นกัน ในทิศทางลบ (-) ผ้าทอมีคู่แข่งที่ขายสินค้าต่ำกว่าราคา ซึ่งจะเป็นผ้ามาจากที่อื่นมาขายในราคาที่ถูกลงกว่า และ (-) กลุ่มยังขาดการเชื่อมโยงและการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง

ประเด็นทางด้านรัฐบาล มีทิศทางเป็นบวก (+) เนื่องจากได้รับกระแสการอนุรักษ์การใส่ผ้าทอพื้นเมือง หรืออาจจะเรียกได้ว่า ผ้าไทยโบราณ และภาครัฐยังมีการ

ส่งเสริมให้เน้นของดีประจำพื้นถิ่น ทำให้การทอผ้า และการสวมใส่กับมานิยมอีกครั้ง และยังเป็นการสร้างรายได้ของชุมชนตามนโยบายของภาครัฐอีกด้วย

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่ม จากความสามารถในการแข่งขันของการรวมกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่านโดยใช้แบบจำลองเพชร (Diamond model) ได้แสดงความคิดเห็น ดังนี้ ในส่วนของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก่าน มีโอกาสที่ตัวแทนจำหน่ายสี่ย้อมให้ราคาเป็นธรรมกับกลุ่มสมาชิก และ ตัวแทนจำหน่ายเส้นไหม ด้ายประดิษฐ์ ให้ราคาเป็นธรรมกับกลุ่มสมาชิก ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วสมาชิกจะรวบรวมกันซื้อสี่ย้อม และด้ายประดิษฐ์จากตัวแทน หรือบางครั้งก็ซื้อผ่านสมาชิกของกลุ่มอื่นรวมถึงสมาชิกกลุ่มของตนเอง เพื่อเป็นการลดต้นทุน บางครั้งการซื้อสี่ย้อมหรือวัตถุดิบอื่นๆ จะมีตัวแทนกลุ่มซื้อไว้ในจำนวนที่มากพอที่จะสามารถขายต่อให้สมาชิกกลุ่มอื่นๆ ได้สำหรับสิ่งที่เป็นอุปสรรคคือยังขาดการได้รับการสนับสนุนวัตถุดิบจากภาครัฐ และสถาบันการศึกษายังไม่สามารถให้การสนับสนุนได้อย่างชัดเจน

ทางด้านสถานะปัจจัยการผลิต ที่เป็นโอกาสคือมีการปรับปรุงด้านการผลิตมากขึ้น อาทิเช่น การคิดค้นลวดลายใหม่ การทอแบบผสม การย้อมสีเส้นไหมที่มีความโดดเด่นไปจากสีดั้งเดิม โดยใช้ทั้งไหมและด้ายประดิษฐ์ในผืนเดียว เป็นต้น ซึ่งสามารถปรับปรุงการผลิตที่ดีขึ้น และสามารถทำได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต เช่น การย้อมสี และมีการปรับปรุงการผลิตทำให้ลดต้นทุนได้ นอกจากนั้นอุปสรรคที่พบคือยังขาดการเชื่อมโยงและการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง จะเห็นได้จากการไม่มีการรวมตัวกัน

ทอเป็นกลุ่มแล้ว ต่างคนต่างทอ เพราะด้วยเหตุมีงานประจำที่บ้าน ทำไร่นา ทำสวน ทำให้จะได้ทอก็ต่อเมื่อย่างจากงานในบ้านแล้วเท่านั้น

ด้านอุปสงค์ที่เป็นโอกาสคือ ปริมาณผ้าขึ้นหัวแดงตีนก้นไม่เพียงพอับความต้องการ เพราะทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก้นออกมาเท่าไรก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการ จนต้องสั่งไว้ล่วงหน้า อีกทั้งยังมีแนวโน้มเป็นความต้องการของตลาดมากขึ้น อุปสรรคของกลุ่มที่พบคือ ผ้าที่ทอออกมานั้นไม่สามารถเลือกแบบ และสีได้ และกลุ่มยังขาดการเชื่อมโยงและการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง

โครงสร้าง และสภาพการแข่งขัน ที่เป็นโอกาสของกลุ่มคือ ประธานกลุ่มเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับภาคส่วนอื่นๆ จะเห็นได้จากการเข้ากิจกรรมการออกร้านเพื่อจำหน่ายผ้าขึ้นหัวแดงตีนก้น ประธานกลุ่มจะได้รับการประสานงานจากภาคส่วนอื่นๆ และนำข่าวสารมาแจ้งให้กับสมาชิกกลุ่มทราบ และรวบรวมผ้าที่สมาชิกทอได้ไปออกร้านจำหน่าย นอกจากนั้นผ้าขึ้นหัวแดงตีนก้นยังมีคู่แข่งจำนวนมาก ทั้งผ้าทอที่เป็นไหมทั้งผืน หรือผ้าทอที่ทอแบบผสมระหว่างไหมกับด้ายประดิษฐ์ และยังมีผ้าจากกระแวงใกล้เคียงที่นำมาขายเช่นกัน อุปสรรคของผ้าขึ้นหัวแดงตีนก้นมีคู่แข่งที่ขายสินค้าตัดราคา ซึ่งจะเป็ผ้ามาจากที่อื่นมาขายในราคาที่ถูกลง และกลุ่มยังขาดการเชื่อมโยงและการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง

ประเด็นทางด้านรัฐบาล ที่สร้างโอกาสให้กลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก้นคือได้รับกระแสการอนุรักษ์การใส่ผ้าขึ้นหัวแดงตีนก้น หรืออาจจะเรียกได้ว่า ผ้าไทยโบราณ และภาครัฐยังมีการส่งเสริมให้เน้นของดีประจำพื้นถิ่น ทำให้การทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก้น และการสวมใส่กลับมานิยมอีกครั้ง และยังเป็นการสร้างรายได้ของชุมชนตามนโยบายของภาครัฐอีก ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของไมเคิล พอร์เตอร์ (Michael E. Porter) ที่กล่าวว่า คลัสเตอร์เป็นเครื่องมือสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

จากการศึกษา และวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันจากเวทีเสวนา ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) ผ้าทอพื้นเมือง พบว่า มีความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก้น อยู่ในกลุ่มที่ 2 คือ เป็นการรวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ และยังคงมีความต้องการซื้อสินค้าจากกลุ่ม ในลักษณะการซื้อสินค้าจากกลุ่ม OTOP และเป็นการรวมกลุ่มที่อยู่ในระดับปานกลาง

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองไทลื้อทั้ง 6 กลุ่ม มีความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ (Cluster) อยู่ในกลุ่มกำลังแสวงหาทิศทาง (Seeking direction) กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่มีโอกาสทางการตลาดดีพอสมควร มีกลุ่มลูกค้าที่ชัดเจน แต่การรวมกลุ่ม Cluster ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองไทลื้อนี้ได้ เนื่องจากคุณภาพของสินค้าหรือรูปแบบไม่ตรงกับความต้องการของลูกค้า เพราะ สินค้าส่วนใหญ่มีการทอไว้แล้วที่กลุ่มลูกค้ามาเห็นก็ซื้อไปได้เลย ซึ่งบางครั้งอาจไม่ได้สินค้าตรงตามความต้องการของลูกค้า เช่น ไม่สามารถเลือกสีได้ หรือไม่สามารถเลือกลายได้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จึงไม่สามารถเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายได้

2. ในส่วนของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นหัวแดงตีนก้น มีโอกาสที่ตัวแทนจำหน่ายสื้อมให้ราคาเป็นธรรมกับกลุ่มสมาชิก และ ตัวแทนจำหน่ายเส้นไหมด้ายประดิษฐ์ ให้ราคาเป็นธรรมกับกลุ่มสมาชิก ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วสมาชิกจะรวบรวมกันซื้อสื้อม และด้ายประดิษฐ์จากตัวแทน หรือบางครั้งก็ซื้อผ่านสมาชิกของกลุ่มอื่นรวมถึงสมาชิกกลุ่มของตนเอง

ทางด้านสถานะปัจจัยการผลิตที่เป็นโอกาสคือ มีการปรับปรุงด้านการผลิตมากขึ้น อาทิเช่น การคิดค้น ลวดลายใหม่ การทอแบบผสม โดยใช้ทั้งไหมและ ด้ายประดิษฐ์ในผืนเดียว เป็นต้น ซึ่งสามารถปรับปรุง การผลิตที่ดีขึ้น และสามารถทำได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ยังมี แนวโน้มนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต เช่น การ ย้อมสี และมีการปรับปรุงการผลิตทำให้ลดต้นทุนได้

ด้านอุปสงค์ที่เป็นโอกาสคือ ปริมาณผ้าชิ้นหัว แดงตีนก่านไม่เพียงพอกับความต้องการ เพราะทอผ้าชิ้น หัวแดงตีนก่านออกมาเท่าไรก็ไม่เพียงพอ จนต้องสั่งไว้ ล่วงหน้า อีกทั้งยังมีแนวโน้มเป็นความต้องการของตลาด มากขึ้น อุปสรรคของกลุ่มที่พบคือ ผ้าที่ทอออกมานั้น ไม่สามารถเลือกแบบและสีได้ และกลุ่มยังขาดการ เชื่อมโยงและการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง

โครงสร้าง และสภาพการแข่งขัน ที่เป็นโอกาส ของกลุ่มคือ ประธานกลุ่มเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับ ภาคส่วนอื่นๆ จะเห็นได้จากการเข้ากิจกรรมการออกร้าน เพื่อจำหน่ายผ้าชิ้นหัวแดงตีนก่าน ประธานกลุ่มจะได้รับการ ประสานงานจากภาคส่วนอื่นๆ และนำข่าวสารมาแจ้ง ให้กับสมาชิกกลุ่มทราบ และรวบรวมผ้าที่สมาชิกทอได้ไป ออกร้านจำหน่าย นอกจากนั้นผ้าชิ้นหัวแดงตีนก่านยังมี คู่แข่งจำนวนมาก ทั้งผ้าทอที่เป็นไหมทั้งผืน หรือผ้าทอที่ ทอแบบผสมระหว่างไหมกับด้ายประดิษฐ์ และยังมีผ้า จากระแวงใกล้เคียงที่นำมาขายเช่นกัน อุปสรรคของ ผ้าชิ้นหัวแดงตีนก่านมีคู่แข่งที่ขายสินค้าตัวราคา ซึ่งจะเป็นผ้ามาจากที่อื่นมาขายในราคาที่ถูกลงกว่า

ประเด็นทางด้านรัฐบาล ที่สร้างโอกาสให้กลุ่ม ผู้ทอผ้าชิ้นหัวแดงตีนก่านคือ ได้รับความช่วยเหลือ การใส่ผ้าชิ้นหัวแดงตีนก่าน หรืออาจจะเรียกได้ว่า ผ้าไทย โบราณ และภาครัฐยังมีการส่งเสริมให้เน้นของดีประจำ พื้นถิ่น ทำให้การทอผ้าชิ้นหัวแดงตีนก่าน และการสวมใส่ กลับมานิยมอีกครั้ง และยังเป็นการสร้างรายได้ของชุมชน ตามนโยบายของภาครัฐอีก ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ

ไมเคิล พอร์เตอร์ (Michael E. Porter) ที่กล่าวว่า คลัสเตอร์ เป็นเครื่องมือสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

จากการศึกษา และวิเคราะห์ความสามารถใน การแข่งขันจากเวทีเสวนา ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่ม เครือข่ายธุรกิจ (Cluster) ผ้าทอพื้นเมือง พบว่า มีความ เป็นไปได้ในการรวมกลุ่มผู้ทอผ้าชิ้นหัวแดงตีนก่าน อยู่ใน กลุ่มที่ 2 คือ เป็นการรวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ และยังคง มีความต้องการซื้อสินค้าจากกลุ่ม ในลักษณะการซื้อ สินค้าจากกลุ่ม OTOP และเป็นการรวมกลุ่มที่อยู่ในระดับ ปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่ม เครือข่ายธุรกิจ (Cluster) และสถานการณ์การแข่งขันทาง การตลาดของผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีข้อเสนอ สำคัญๆ อยู่ 6 ประการ ได้แก่

1. วิธีการพัฒนาความร่วมมือในการรวมกลุ่ม กลุ่มต้องมีความชัดเจนจากการจัดกิจกรรมการรวมกลุ่ม อย่างสม่ำเสมอ อาทิ การ ประชุมการสัมมนา มีกิจกรรม ร่วมกันของสมาชิก เช่น การออกงานแสดงสินค้า การศึกษาดูงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ การจัดเสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดหาที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน เข้ามาช่วยพัฒนากลุ่ม
2. พัฒนานองค์ความรู้ให้แก่สมาชิกเพื่อให้ตรง กับความต้องการ อาทิ การพัฒนาองค์กร การตลาด การผลิต การเงิน และบุคคล เป็นต้น ควรให้สมาชิกมีการ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ศึกษาดูงานกัน ภายใน และภายนอกกลุ่ม
3. วิธีการพัฒนาความร่วมมือเครือข่ายทาง ธุรกิจ เสนอให้มีการจัดหาวัตถุประสงค์ร่วมกัน และสร้าง เครือข่ายในทางด้านตลาด เพื่อเป็นการลดต้นทุน และ เพิ่มเป็นการเพิ่มยอดขายการจำหน่าย

4. การทอดผ้าขึ้นห้วแดงตีนก่าน ควรมีการผลิตในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค เพราะปริมาณความต้องการมีมากขึ้นเรื่อยๆ

5. การสนับสนุนจากภาครัฐ สมาชิกเสนอให้มีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง การจัดสรรงบประมาณช่วยเหลือให้เป็นไปตามความสามารถ จัดให้มีการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐ ส่งเสริมให้รู้จักเทคโนโลยีใหม่ๆ และมีการรับรองกลุ่มเพื่อสร้างความมั่นใจต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ให้สังคม

6. จัดเวทีในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง เพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรมให้ยังคงอยู่กับชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรต้องศึกษา และให้ความรู้ในการสร้างจิตสำนึก และกระตุ้นให้กลุ่มเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม เพราะนั่นหมายถึงการมีอำนาจต่อรองในการซื้อวัตถุดิบในการทอดผ้า เช่น เส้นไหม, ด้ายประดิษฐ์ และสีย้อมผ้า

2. ควรให้หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษา เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ในการอำนวยความสะดวกด้านความรู้ การตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม การประชาสัมพันธ์

3. ควรส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษาหาแนวทางการสืบทอดการทอดผ้าแบบโบราณเพื่อเป็นการอนุรักษ์ ซึ่งปัจจุบันคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจสืบทอด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์. (2559, 16 มีนาคม). SAC/CT เปิดตัว

7 เส้นทางสายผ้าทอ ต่อยอดภูมิปัญญาหัตถศิลป์ สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน. สืบค้นจาก <http://www.moc.go.th/index.php/moc-news/2015-10-19-04-33-08/item/1247.html>

พิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2551, 24 กรกฎาคม). ข้อมูลผ้าไทยภาคเหนือตอนล่าง. ผ้าเมืองเพชรบูรณ์. สืบค้นจาก <http://www.openbase.in.th/node/5441>

รติมา คชนันท์. (2558, ธันวาคม). คลัสเตอร์: การรวมกลุ่มธุรกิจเพื่อการแข่งขัน. สืบค้นจาก https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2558/dec2558-3.pdf

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์. (2562, 22 สิงหาคม). ขึ้นห้วแดงตีนก่าน. สืบค้นจาก <http://www.phetchabunpao.go.th/>

Porter, Michael E. (1990, March–April). *The Competitive Advantage of Nations*. Retrieved from <https://hbr.org/1990/03/the-competitive-advantage-of-nations>

การจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

The Management Pattern for Revenue-Generating Activities to Enhance the Economic Value to the Elderly in Chonanbot Municipality, Chonnabot District, Khon Kean Province

รวัดมน มันทรา^{1*} วิลัยพร ยากามป้อม¹ สัญญา เนียมเปรม² กาญจนา ศรีบุรินทร์³
Rawat Mantra^{1*} Vilaiporn Yakampom¹ Sanya Nreemprem² Kanjana Sriburin³

Corresponding author's E-mail: rawat.man@ru.ac.th¹

(Received: October 14, 2020; Revised: November 13, 2020; Accepted: December 24, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษากิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และเพื่ออบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ การเสวนากลุ่ม การประชุมกลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการบำนาญ รองลงมาคือเกษตรกรในชุมชน ส่วนการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อใช้สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เกิดจากการวิเคราะห์กิจกรรมรวมทั้งการนำเสนอกิจกรรมที่สามารถต่อยอดหรือขยายผลทั้งในระดับกลุ่มและระดับบุคคลของผู้สูงอายุได้ โดยกิจกรรมนำร่องในการดำเนินการคือ การทำน้ำยาล้างจาน/ทำสบู่เหลว/น้ำยาปรับผ้านุ่ม/น้ำยาเอนกประสงค์ เพื่อใช้ในครัวเรือน เพื่อเป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเน้นกระบวนการที่สะดวกทำได้จริงและมีทรัพยากรอยู่ในชุมชน การกำหนดกิจกรรมเกิดจากความต้องการของผู้สูงอายุเป็นหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนและให้การสนับสนุน

คำสำคัญ: การจัดการ รูปแบบกิจกรรม ผู้สูงอายุ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Lecturers, Department of Management Program, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

² Lecturer, Accounting Program, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

³ Lecturer, Modern Trade Business Management, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

Abstract

The research titled the management pattern for revenue-generating activities to enhance the economic value to the elderly in Chonnabot municipality, Chonnabot district, Khon Kaen province aimed at studying the context of elderly in Chonnabot municipality, Chonnabot district, Khon Kaen province to create revenue-generating activities and conducting a workshop on the revenue-generating activities to the elderly. A qualitative research methodology was adopted with elderly from senior school in Chonnabot municipality, Chonnabot district, Khon Kaen province through interview, focus group and group meeting. The data was analyzed by content analysis technique.

The research result found that most elderly were government retirees and farmers. The revenue-generating activities derived from activities that could work in group or individual which were dish washing liquid, liquid soap, fabric softener, and multi-purpose cleaning liquid in order to reduce the household expense. These activities focused on easy and practical process using local materials and were based on the elderly's demand and support from local organizations.

Keywords: management, activity pattern, elderly

ความเป็นมาของปัญหา

การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) ได้สะท้อนจากสถิติจำนวนประชากรผู้สูงอายุไทยในปี พ.ศ. 2559 มีจำนวน 10,783,380 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 ของประชากรทั้งประเทศ และนับจากนี้ไปอีก 4 ปี ข้างหน้าในปี พ.ศ. 2564 คาดการณ์ว่าจะถึง 13,109,000 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ของประชากรทั้งประเทศ เรียกได้ว่าเป็นการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (ไทยรัฐออนไลน์, 2560) และในปี พ.ศ. 2613 จำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยก็จะเพิ่มถึงสัดส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25.00 (AgeNews Asia/Pacific, 2006) เมื่อพิจารณาข้อมูลการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2557 พบผู้สูงอายุไทยมีตัวเลขอยู่ที่ 10,014,705 คน คิดเป็นร้อยละ 14.90 ของประชากรทั้งประเทศ แหล่งรายได้หลักในการดำรงชีวิตส่วนใหญ่มาจากบุตรร้อยละ 36.70 จากการทำงานด้วยตนเองร้อยละ 33.90 จากเบี้ยยังชีพร้อยละ 14.80 จากเงินบำเหน็จบำนาญร้อยละ 4.90

จากสภาพการณ์ทางสังคมเวลานี้ อัตราการเกิดน้อยลง ว่างงานที่กำลังลดลง รวมถึงค่านิยมที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้โอกาสที่ผู้สูงอายุจะได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนดูแลจากบุตรหลานน้อยลงตามไปด้วย หากผู้สูงอายุไม่ได้ทำงาน ไม่มีบำนาญ ไม่มีเงินออม และไม่มีรายได้ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิต

การประชุมสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติประจำปี 2560 นำมาซึ่งข้อสรุปเป็นมติใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การขยายอายุการทำงานของแรงงานในสถานประกอบการจากอายุ 55 ปีเป็น 60 ปี 2) การสร้างหลักประกันรายได้เมื่อสูงวัย และ 3) ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจคือ การขยายโอกาสในการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุในระบบเข้าสู่วิสาหกิจชุมชน โดยขอให้กรมกิจการผู้สูงอายุพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุและกลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุ ให้เข้มแข็งและมีกิจกรรมต่อเนื่อง ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ประสานเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด เพื่อเอื้ออำนวย

ต่อการรวมกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุเป็นวิสาหกิจชุมชน (ไทยรัฐออนไลน์, 2560)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว สำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งมีบทบาทในการวิจัยและพัฒนาระบบและกลไกการสนับสนุนการวิจัยเชิงพื้นที่ให้เกิดรูปธรรมการทำงานร่วมกันของนักวิชาการในเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และจัดการข้อมูลสู่การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบสุขภาวะ จึงได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อดำเนินการวิจัยในพื้นที่และพัฒนาชุมชนในโครงการวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรมสำหรับการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นกินดีอยู่ดีอย่างยั่งยืน โดยมีพื้นที่เป้าหมายพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศคือ ผ้าไหม นอกจากนี้การเคลื่อนไหวที่สำคัญคือกรมการพัฒนาชุมชนได้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนโอบอปป สถาบันส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น: OTOP academy ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เพื่อยกระดับความสามารถ ความเข้มแข็งให้กับผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และได้คัดเลือกพื้นที่เป้าหมายที่เป็นกลุ่ม OTOP ที่มีความเข้มแข็ง ภายใต้แนวคิดส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และบริหารจัดการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมาภิบาล มุ่งปฏิบัติเพื่อสังคมในพื้นที่ดังกล่าวกลุ่มหัตถกรรมคุ้ม สุข บ้านดอนข่า หมู่ 7 ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้รับการจัดตั้งเป็นโรงเรียน OTOP 1 ใน 5 ของประเทศ จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนา ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP ให้เข้มแข็ง (วนัญญา นันญาแก้ว, 2560)

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มุ่งเน้นที่จะการจัดการรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสามัคคี ผลการวิจัยจะทำให้กลุ่มผู้สูงอายุเกิดแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ นำมาซึ่งความมั่นคงของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษากิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่ออบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีร่างกายแข็งแรง จิตใจสมบูรณ์และมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกลุ่มสร้างรายได้ในพื้นที่เป้าหมายเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 95 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และ

แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structured interview) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นและสภาพปัจจุบันของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) เพื่อใช้เก็บข้อมูลในการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

3.3 การปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อใช้ในการฝึกกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นหลักในการวิจัยครั้งนี้ และสามารถกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 ขั้นตอนการเตรียมการ

4.1.1 ประสานงานเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์แนวทางการดำเนินโครงการวิจัย และนัดหมายการลงพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4.1.2 ประสานนักวิจัยพื้นที่เพื่อเตรียมการลงพื้นที่เป้าหมาย

4.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

4.2.1 แบ่งกลุ่มลงพื้นที่ โดยมีกิจกรรมดังนี้

4.2.1.1 สัมภาษณ์ (Interview) บุคลากรในเทศบาลตำบลชนบท และนักวิจัยในพื้นที่เป้าหมายเพื่อ

ศึกษาบริบทและสภาพปัจจุบันของการจัดการกิจกรรมกลุ่มผู้สูงอายุ

4.2.1.2 สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นหลักในการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานวิจัย และสอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญและร่วมสนทนาเพื่อค้นหาความต้องการในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้

4.2.1.3 สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) โดยนำเสนอประเด็นความเชี่ยวชาญและความต้องการพัฒนาการจัดการกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มอาชีพในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท และรับฟังความคิดเห็นในกลุ่มเพิ่มเติมเพื่อข้อสรุปแนวทางการจัดการกิจกรรมการสร้างรายได้ร่วมกัน

4.2.1.4 จัดกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ (Workshop) เพื่อสร้างรายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4.2.1.5 ประเมินผลกิจกรรม และสร้างข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการรับผลประโยชน์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยโดยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4.3 ขั้นตอนการประเมินผล

4.3.1 ประเมินผลโครงการ

4.3.2 เผยแพร่ผลงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้กระบวนการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangular check) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันได้แก่ นายกเทศมนตรี

ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น นักวิจัยพื้นที่
ในเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
กลุ่มอาชีพในองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเตย และ
กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เทศบาล
ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์
เนื้อหาในการตีความหมายปรากฏการณ์ที่เป็นข้อค้นพบ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาบริบทของกลุ่มผู้สูงอายุใน
พื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัด
ขอนแก่นจากการดำเนินกิจกรรมการวิเคราะห์
บริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบล
ชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้
ดำเนินกิจกรรมเสวนากลุ่มย่อย ประกอบด้วย
ผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบล
ชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น นักวิชาการ และ
ผู้บริหารในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น โดยการถอดองค์ความรู้ ความต้องการ
ของผู้สูงอายุโรงเรียนเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของเทศบาล
ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ประกอบ
อาชีพทำราชการบำนาญ รองลงมาคือเกษตรกร ส่วนใหญ่
จะปลูกข้าว ข้าวโพด และพืชสวนครัว ซึ่งเทศบาลตำบล
ชนบท ครอบคลุมพื้นที่ตำบลชนบทบางส่วนและตำบล
ศรีบุญเรืองบางส่วน จำนวน 11 หมู่บ้าน ตำบลชนบท
ได้แก่ หมู่ 1 ชุมชนคุ้มเหนือหมู่ 2 ชุมชนคุ้มวัดโพธิ์ หมู่ 3
ชุมชนคุ้มน้อย หมู่ 4 ชุมชนคุ้มศิวิไลย์ หมู่ 10 ชุมชนคุ้ม
กกโก หมู่ 11 ชุมชนคุ้มหนองกองแก้ว และหมู่ 12 ชุมชน
คุ้มโนนสะอาด ตำบลศรีบุญเรือง ได้แก่ หมู่ 1 ชุมชน
ชนบทหมู่ 2 ชุมชนคุ้มไต้ หมู่ 3 ชุมชนคุ้มชีเจ้า และหมู่ 4
ชุมชมคุ้มท่า ทั้งนี้พื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น มีเทศบาลตำบลชนบทมีประชากร

รวมทั้งสิ้นจำนวน 8,208 คน ชาย 3,878 คน หญิง 4,330
คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 2,335.80 คน/ตารางกิโลเมตร
จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 3,148 ครัวเรือน มีผู้สูงอายุจำนวน
967 คน มีผู้สูงอายุติดสังคม ที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้
จำนวน 532 คน ส่วนใหญ่จะเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน
โรคความดันโลหิตสูง โรคปวดตามข้อ เทศบาลตำบล
ชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้จัดตั้งโรงเรียน
ผู้สูงอายุซึ่งมีผู้สูงอายุเข้าร่วมโครงการรุ่นที่ 1 จำนวน
95 คน จำนวน 11 หมู่บ้าน ในการจัดกิจกรรมของ
โรงเรียนผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อใช้ในการสืบสานประเพณีและสามารถนำมาใช้งานใน
ชีวิตประจำวันได้โดยมีโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย
5 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความต้องการ
การดูแลของผู้สูงอายุ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดูแลสุขภาพ
ที่จำเป็นของผู้สูงอายุ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การใช้ชีวิต
อย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4
นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การ
พัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุโดยกิจกรรมต่างๆ จะดำเนิน
ภายใต้ความสนใจของผู้สูงอายุซึ่งกำหนดจัดขึ้นทุก 4
เดือน (1 เมษายน- 30 กรกฎาคม 2561) รวม 16 สัปดาห์
ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัด
ขอนแก่น จากการลงพื้นที่ พบว่า พื้นที่ที่เทศบาลตำบล
ชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น มีการจัดตั้งกลุ่ม
อาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน กลุ่มอาชีพในชุมชน
จำนวน 24 กลุ่มได้แก่ กลุ่มอาชีพสตรีเทศบาลตำบล
ชนบท ซึ่งทำกัน 97 หมู่ 10 ตำบลชนบท อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น 40180 กลุ่มหัตถกรรมคุ้มสุขโข ซึ่งทำกัน
ใน 86 หมู่ 7 ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
40180 กลุ่มทอเสื่อกก ซึ่งทำกัน 5 หมู่ 17 บ้าน
หัวนา และหมู่ 8 บ้านโนนจันทร์หอม กลุ่มอาชีพสตรีทอ
ผ้าไหมชุมชนจันทะประเทศ ซึ่งทำกัน 15 หมู่ 1 ตำบล
ศรีบุญเรือง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น 40180 เป็นต้น

ในส่วนของกิจกรรมที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาให้ความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านความต้องการการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ กิจกรรมการดูแลสุขภาพที่จำเป็นของผู้สูงอายุ กิจกรรมการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ตลอดจนกิจกรรมการพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่บ้านกับเทศบาลตำบลชนบท สำหรับประเด็นปัญหาของผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลชนบท พบว่าผู้สูงอายุต้องการที่จะลดรายจ่ายของครัวเรือนในการใช้ชีวิตประจำวันเพื่อที่จะมีเงินที่เหลือใช้ ซึ่งครอบครัวผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่กับลูกหลานมีรายได้จากค่าครองชีพจากภาครัฐ รายได้จากเกษตรกรรมในครัวเรือน

2. เพื่อเสนอรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่การจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

จากประเด็นความต้องการในการขยายผลขององค์ความรู้และการพัฒนาองค์ความรู้ไปสู่การเสริมสร้างรายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่การจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีความต้องการในรูปแบบกิจกรรมการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถทางด้านการประกอบอาชีพเสริมและรายได้เสริมของผู้สูงอายุ รวมทั้งระดมความคิดเห็น ความต้องการของผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น จึงนำไปสู่การกำหนดรูปแบบกิจกรรมในการให้ความรู้โดยมุ่งเน้นให้เป็นการอบรมที่ทำให้เกิดอาชีพที่เป็น

ประโยชน์ต่อกลุ่มผู้สูงอายุ โดยมีแนวคิดของการนำพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นส่วนผสม โดยมีการอบรมในการจัดทำน้ายาล้างจานจากมะนาว การทำยาสระผมจากมะกูด และการทำสบู่เหลว โดยวิทยากรจากเทศบาลตำบลชนบทเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้สูงอายุ

ภายหลังการดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาอาชีพเสริมของผู้สูงอายุโดยเน้นการให้ทรัพยากรที่อยู่ในชุมชน ความสะดวกในการทำ รวมทั้งความสามารถในการต่อยอด ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการประเมินประสิทธิผลของการอบรมเชิงปฏิบัติการในการผลิตการทำไข่เค็ม/ทำน้ำสลดสมุนไพร และการทำสบู่เหลว/ทำน้ายาเอนกประสงค์ โดยการใช้การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการอบรม ผู้บริหาร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเทศบาลตำบลชนบท พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการดำเนินโครงการอบรม เนื่องจากมีความสะดวก ทำงานและสามารถนำพืชสมุนไพรในท้องถิ่นมาแปรรูปได้ เพื่อใช้เองในครัวเรือนหรือพัฒนาเป็นอาชีพของผู้สูงอายุได้เพื่อเป็นการทำไว้ใช้ในครัวเรือนเอง และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุ ได้มีความรู้ ประสบการณ์ มีกิจกรรมสร้างรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. ผลการดำเนินกิจกรรมการจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

การวิเคราะห์ผลการดำเนินกิจกรรมการจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นตลอดกระบวนการวิจัยได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ในด้านรูปธรรม คือ ผู้สูงอายุ

ที่เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการที่สามารถที่จะใช้ องค์ความรู้และทักษะในการผลิตน้ำยาล้างจาน จากมะนาว ยาสระผมจากมะกรูด และการทำสบู่เหลว ซึ่งผู้สูงอายุสามารถที่จะผลิตเองได้ ส่วนนามธรรม คือ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม ผู้สูงอายุสามารถนำ ความรู้ที่ได้ไปการผลิตการทำไข่เค็ม/ทำน้ำสลดสมุนไพร และการทำสบู่เหลว/ทำน้ำยาเอนกประสงค์ เพื่อใช้เองในครัวเรือนหรือพัฒนาเป็นอาชีพของผู้สูงอายุได้เพื่อเป็นการทำไว้ใช้ในครัวเรือนเอง และเพื่อเป็นการพัฒนา ศักยภาพผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุ ได้มีความรู้ ประสบการณ์ มีกิจกรรมสร้าง รายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน สามารถนำไปปรับ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผลจากการติดตามความเปลี่ยนแปลงหลังจาก การอบรมเชิงปฏิบัติการในการผลิตการทำไข่เค็ม/ทำน้ำ สลดสมุนไพร และการทำสบู่เหลว/ทำน้ำยาเอนกประสงค์ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน เนื่องจากทุกครัวเรือนมีความจำเป็นต้องใช้น้ำยาล้างจาน ในชีวิตประจำวันทุกวัน เพื่อเป็นการลดรายจ่ายใน ครัวเรือนได้ หรือผู้สูงอายุบางคนอยากต่อยอดรวมกลุ่ม กันเพื่อทำไว้จำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มและ ครัวเรือนได้ ส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่ายให้กับ ผู้สูงอายุ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุ ได้พัฒนาศักยภาพ ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการ ประกอบอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายใน ครัวเรือน และได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการรูปแบบ กิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษา

บริบทของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และเพื่อเสนอรูปแบบ กิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้ ในการอภิปรายผลการวิจัยจึงขอเสนอการอภิปรายโดย จำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทของ กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาสะท้อนข้อมูลและ วิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าผู้สูงอายุโรงเรียนเทศบาลตำบล ชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ประกอบอาชีพ หารายได้จากการทำนาปลูกและเกษตรกรรม เพื่อต้องการที่จะลด รายจ่ายของครัวเรือนในการใช้ชีวิตประจำวันเพื่อที่จะมี เงินเหลือใช้ ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการทำ กิจกรรมร่วมครอบครัว และหารายได้เสริมจากความรู้และ ภูมิปัญญาเดิมของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยนิภาพรรณ งามวิทยาพงศ์, กนิษฐา ปวีณโยธิน, ศศิธร อุดมทรัพย์ และกนกวรรณ แซ่จั้ง (2555) ได้ทำการ ถอดบทเรียนในมิติการสร้างงาน อาชีพ และรายได้ ผู้สูงวัย และพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้มีเป้าหมาย เพื่อหารายได้หลักในการเลี้ยงชีพหรือเลี้ยงดูครอบครัว มากนักอาชีพที่ทำเป็นเพียงอาชีพเสริมเพื่อหารายได้ ช่วยลูกหลาน โดยลักษณะอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ งานที่ใช้แรงน้อย การแบ่งงานควรแบ่งตามอายุและ ความสามารถของผู้สูงอายุ อาชีพ ความรู้และภูมิปัญญา เดิมของผู้สูงอายุในชุมชนด้วย ในทำนองเดียวกับ จริญญา วงษ์พรหม และคณะ (2558) ซึ่งทำการศึกษา เรื่อง กลไกการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุที่เป็น แรงงานนอกระบบ พบว่าลักษณะงานที่เป็นอาชีพของ ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบอาจมีการทำทั้งใน รูปแบบเป็นกลุ่มและอาชีพอิสระที่กำหนดประเภทการ ทำงาน ช่วงเวลาในการทำงานเองได้ โดยอาศัย

ประสบการณ์ทักษะที่สะสมมาในการประกอบอาชีพ ซึ่งลักษณะงานที่เหมาะสมนั้น ควรเหมาะสมกับวัยและสมรรถนะทางร่างกาย

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยในประเด็นขอเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ จากการวิเคราะห์ความต้องการในรูปแบบกิจกรรมการอบรมเพื่อใช้เองในครัวเรือนหรือพัฒนาเป็นอาชีพของผู้สูงอายุได้เพื่อเป็นการทำไว้ใช้ในครัวเรือนเอง และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุ ได้รับความรู้ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ใหม่ๆ ประสบการณ์ มีกิจกรรมสร้างรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งการทำกิจกรรมนั้นผู้สูงอายุจะต้องมีความสะดวก ทำได้ง่ายและสามารถนำพืชสมุนไพรในภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแปรรูปได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพรณ งามวิทยาพงศ์, กนิษฐา ปวีณະโยธิน, ศศิธร อุดมทรัพย์ และกนกวรรณ แซ่จั้ง (2555) ได้ทำการถอดบทเรียนในมิติการสร้างงาน อาชีพ และรายได้ ผู้สูงวัย และพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อหารายได้หลักในการเลี้ยงชีพหรือเลี้ยงดูครอบครัวมากนัก อาชีพที่ทำเป็นเพียงอาชีพเสริมเพื่อหารายได้ช่วยลูกหลาน โดยลักษณะอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ คืองานที่ใช้แรงน้อย การแบ่งงานควรแบ่งตามอายุและความสามารถของผู้สูงอายุ อาชีพ ความรู้และภูมิปัญญาเดิมของผู้สูงอายุในชุมชนด้วย

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่ออบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่

เป็นเพศหญิง มีค่าความถี่ 62 คน คิดเป็นร้อยละ 68.89 รองลงมาเป็นเพศชาย มีค่าความถี่ 28 คน คิดเป็นร้อยละ 31.11 มีอายุระหว่าง 65-69 ปี มีค่าความถี่ 46 คน คิดเป็นร้อยละ 51.11 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีค่าความถี่ 50 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท มีค่าความถี่ 38 คน คิดเป็นร้อยละ 73.10 ประกอบอาชีพข้าราชการบำนาญ มีค่าความถี่ 29 คน คิดเป็นร้อยละ 32.22 เป็นครอบครัวขยาย มีค่าความถี่ 49 คน คิดเป็นร้อยละ 54.44 และเป็นครอบครัวเดี่ยว มีค่าความถี่ 41 คน คิดเป็นร้อยละ 45.56 ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตการทำไข่เค็ม/ทำน้ำสลัดสมุนไพร และการทำสบู่เหลว/ทำน้ำยาเอนกประสงค์ มีความความเห็นต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ รองลงมา คือ ด้านการนำความรู้ไปใช้ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ส่วนด้านที่มีเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับวิทยากร ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นว่าผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้รับความรู้ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ใหม่ๆ การเข้าร่วมโครงการนี้เสริมสร้างให้มีทัศนคติที่ดีในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการบำนาญ และเกษตรกรและยังไม่มีเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพใดๆ ในชุมชน ส่วนการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อใช้สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัด

ขอนแก่น เกิดจากการวิเคราะห์กิจกรรมรวมทั้งการนำเสนอกิจกรรมที่สามารถต่อยอดหรือขยายผลทั้งในระดับกลุ่มและระดับบุคคลของผู้สูงอายุได้โดยกิจกรรมนำร่องในการดำเนินการคือ การทำน้ายาล้างจาน/ทำสบู่เหลวน้ำยาปรับผ้านุ่ม/น้ายาเอนกประสงค์ ใช้ในครัวเรือนเพื่อใช้ในครัวเรือนเพื่อเป็นลดรายจ่ายในครัวเรือนสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเน้นกระบวนการที่สะดวก ทำได้จริงและมีทรัพยากรอยู่ในชุมชนโดยการกำหนดกิจกรรมเกิดจากความต้องการของผู้สูงอายุเป็นหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนและให้การสนับสนุน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทหลักในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุทั้งกลุ่มอาชีพและรายบุคคลแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจให้เกิดการสร้างรายได้สร้างอาชีพอย่างยั่งยืน
2. ควรส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพในท้องถิ่นในการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนควรมีการระดมทุนจากภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม ควรมีแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจน มีการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุจำหน่ายและเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- จัญญา วงษ์พรหม และคณะ. (2558). *กลไกการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560, 16 กันยายน). *ตอบใจทยังสังคมผู้สูงอายุ "วิสาหกิจชุมชน-ขยายเกษียณ-สร้างหลักประกันรายได้": เปลี่ยน "ภาระ" เป็น "พลัง"*. สืบค้นจาก www.thairath.co.th/content/910317
- นิภาพรณ งามวิทยาพงศ์, กนิษฐา ปวีณโยธิน, ศศิธร อุดมทรัพย์ และกนกวรรณ แซ่จ้ง. (2555). *มิติการสร้างงาน อาชีพ และรายได้ของผู้สูงวัย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- วณัญญา นันญาแก้ว. (2560, 21 กันยายน). *สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น เปิดโครงการ OTOP: OTOP Academy ภาคตะวันออก เชียงเหนือ*. สืบค้นจาก www.thainews.prd.go.th
- AgeNews Asia/Pacific, Issue 3 April 2006 by HelpAge International. Chiang Mai. Thailand.

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Creating Added Value for Chaiya Native Rice in Chaiya District, Surat Thani Province

วรিতรา สมเกียรติกุล^{1*} กมล เรืองเดช²

Waritsara Somkeatkun^{1*} Kamon Ruengdet²

Corresponding author's E-mail: w_somkeatkun@yahoo.co.th¹

(Received: September 30, 2020; Revised: November 11, 2020; Accepted: December 9, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง และเสนอแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ซื้อข้าวสารในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 400 ราย โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล และใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ การพัฒนารูปแบบสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาด การปรับรูปแบบบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้บริโภค และการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ สำหรับแนวทางการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่ม ได้แก่ การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปสินค้าให้มีความหลากหลาย การเพิ่มช่องทางการจำหน่าย และการประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: ข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง การสร้างมูลค่าเพิ่ม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

The creating added value for Chaiya Native Rice in Chaiya district, Surat Thani province. The purpose of this study was; to study the forms of creating added value for Chaiya Native Rice and propose ways to create added value. The target group is 400 rice buyers in Surat Thani province. Questionnaires and interviews were used to collect data, and descriptive and inferential statistics were used for data analysis and synthesis.

The results of the research showed that the value-added model for Chaiya Native Rice were: product development to be marketable, developing the packaging design to be in accordance with consumer groups and processing into various products. The guidelines for promoting value-added creation include: packaging design development, product diversification, increasing distribution channels and public relations.

Keywords: Chaiya native rice, value added creation, Chaiya district, Surat Thani province

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

² นักวิชาการปฐพีที่ดินชำนาญการพิเศษ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

¹ Lecturer, Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University

² Senior Professional Level, Land Reform Technical Officer

ความเป็นมาของปัญหา

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการปลูกข้าวเชิงพาณิชย์ที่สำคัญในภาคใต้ ซึ่งอำเภอไชยา นับเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญแหล่งหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีพื้นที่การปลูกกระจายอยู่ทั่วทั้ง 6 ตำบล จากทั้งหมด 9 ตำบล ได้แก่ ตำบลตลาดไชยา ตำบลเลม็ด ตำบลเวียง ตำบลทุ่ง ตำบลปาเว และตำบลโมถ่าย โดยในปีการเพาะปลูก 2558/2559 มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี 2,736.81 ไร่ และพื้นที่รวมทั้งปีทำการเพาะปลูกข้าวนาปี 4,891.19 ไร่ โดยมีเกษตรกรบางรายทำการเพาะปลูกข้าวนาปีได้มากกว่าปีละ 1 ครั้ง (สำนักงานเกษตรอำเภอไชยา, 2561) โดยพันธุ์ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ที่สอดคล้องกับความนิยมของผู้บริโภคในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามในอดีตข้าวหอมไชยา (Chaiya native rice) เป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่นิยมปลูกกันมากที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ปัจจุบันไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกันทั่วไป โดยมีหลักฐานเป็นเอกสารอ้างอิงว่าพันธุ์ข้าวชื่อ หอมไชยามีมานานแล้ว เป็นข้าวที่มีชื่อเสียงมาก่อนในท้องทุ่งไชยา ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ ปลูกข้าวได้งอกงามเนื่องจากมีน้ำจากคลองไชยาไหลผ่านสมบรูณ์ตลอดทั้งปี โดยมีการเล่าขานกันว่าเวลาข้าวออกรวงจะหอมไปทั่วทุ่งเวลาหุงจะหอมไปทั่วบ้าน

จากการรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานเกษตรอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ. 2561 พบว่ามีเกษตรกรในพื้นที่อำเภอไชยาซึ่งยังคงปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองเพียง 13 ราย พื้นที่การปลูกรวมเพียงประมาณ 12 ไร่ โดยเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวยังคงสภาพวิถีและวัฒนธรรมการปลูกข้าวหอมไชยาจากบรรพบุรุษ โดยเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง ปลูก และดูแลข้าวตามภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาช้านาน และจากการสัมภาษณ์เกษตรกรเจ้าหน้าที่ ประชาชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า แม้ปัจจุบันจะมีการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูปเบื้องต้น

ในรูปแบบของข้าวกล้องหอมไชยาเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้า OTOP ของตำบลเลม็ด อำเภอไชยา รวมถึงได้มีนักวิจัยทดลองนำข้าวหอมไชยามาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารมูลค่าเพิ่ม ได้แก่ ไอศกรีม และโยเกิร์ต เพื่อเป็นการเพิ่มอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนที่ปลูกข้าวหอมไชยา จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง พบว่าการสร้างมูลค่าเพิ่มดังกล่าวนี้ยังไม่ได้ความนิยมและประสบความสำเร็จเท่าที่ควรทั้งที่ข้าวหอมไชยามีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีแนวโน้มและโอกาสในการสร้างและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของพื้นที่ รวมถึงมีคุณค่าทั้งในเชิงของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง พฤติกรรมผู้บริโภค แนวคิดการตลาดสินค้าเชื้อ และแนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม ดังนี้

1. ข้าวหอมไชยา

ข้าวหอมไชยาเป็นพันธุ์ข้าวท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีชื่อเสียงมานาน โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช พระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้นำเสนอข้าวหอมไชยาเป็นหนึ่งในพันธุ์พืชอนุรักษ์ของจังหวัด เนื่องจากพันธุ์ข้าวหอมไชยาในปัจจุบันมีความแปรปรวนสูงจนหายสาบสูญพันธุ์แท้ได้ลำบาก เนื่องจากที่ผ่านมาเกษตรกรไม่ได้ทำการคัดเลือกและเก็บรักษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งชาวบ้านในพื้นที่ไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าของเกษตรกรในอาชีพทำนา จึงเป็นเหตุทำให้การปลูกข้าวหอมไชยาลดน้อยลง

ปัจจุบันเกษตรกรในพื้นที่อำเภอไชยามีจำนวนไม่มากนักที่ปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง โดยคงเหลือเกษตรกรเพียงกลุ่มเดียวที่ยังปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง คือ กลุ่มเกษตรกรอนุรักษ์พันธุ์ข้าวหอมไชยา

โดยมีสมาชิกจำนวน 13 ราย โดยเกษตรกรกลุ่มดังกล่าว ยังคงสภาพวิถีและวัฒนธรรมการปลูกข้าวหอมไชยาจากบรรพบุรุษ โดยเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง ปลูก และดูแลข้าวตามภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาช้านาน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานเกษตรอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. แนวคิดและทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภค คือ การกระทำต่างๆ ของบุคคลที่แสดงออกมาในการแสวงหาซื้อสินค้าและบริการที่คาดหวังว่าสามารถตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของตนเองภายใต้กระบวนการตัดสินใจที่มีมาก่อนการซื้อ

ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer behavior theory) เป็นการศึกษาถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการเกิดสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ที่ทำให้เกิดความต้องการ ซึ่งสิ่งกระตุ้นที่ผ่านเข้ามาทางความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคเปรียบเสมือนกล่องดำ (Buyer's black box) โดยผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะต่างๆ ของผู้ซื้อ (Buyer's response) หรือการตัดสินใจของผู้ซื้อ จุดเริ่มต้นมาจากสิ่งที่มากระตุ้นแล้วทำให้เกิดความต้องการและเกิดการตอบสนอง (Buyer's purchase decision) (ชัยณรงค์ ทราคำ, 2552)

แบบจำลองของคอตเลอร์และอาร์มสตรอง (Model of consumer behavior by Philip Kotler, Saunders Veronica and Gary Armstrong) (2005) ได้กำหนดแบบจำลองของการศึกษาด้านพฤติกรรมผู้บริโภคซึ่งแบ่งออกเป็น

1) สิ่งกระตุ้นทางการตลาด (Marketing and other stimuli) ได้แก่ ปัจจัยที่เรียกว่าส่วนผสมทางการตลาด (Marketing mix) ประกอบด้วย ตัวผลิตภัณฑ์

(Product) ราคา (Price) การวางจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการขาย (Promotion)

2) สิ่งกระตุ้นอื่นๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economy) เทคโนโลยี (Technology) การเมือง (Politics) และวัฒนธรรม (Culture)

3) กล่องดำของผู้ซื้อ (Buyer's black box) เป็นส่วนที่ได้รับอิทธิพลมาจากลักษณะของผู้ซื้อ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางจิตวิทยา และยังได้รับอิทธิพลมาจากกระบวนการตัดสินใจของผู้ซื้อ ประกอบได้ด้วยขั้นตอนต่างๆ 5 ขั้นตอน ได้แก่การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ

4) การตอบสนองของผู้ซื้อ (Buyer responses) ประกอบด้วย การเลือกผลิตภัณฑ์ การเลือกตราสินค้า การเลือกผู้จัดจำหน่าย เวลาที่ซื้อ และจำนวนที่ซื้อ

3. แนวคิดและทฤษฎีการตัดสินใจซื้อ

การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการในการเลือกทางเลือกทางใดทางหนึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ และรวมไปถึงการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ

Walters (1987) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อ ประกอบด้วย

1) การรับรู้ถึงความต้องการหรือปัญหา (Problem/Need recognition) ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกๆ ที่ผู้บริโภคจะตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการในสินค้าหรือบริการ โดยความต้องการหรือปัญหานั้นเกิดขึ้นมาจากความจำเป็น (Needs) ซึ่งจะเกิดจากสิ่งกระตุ้นภายใน (Internal stimuli) และสิ่งกระตุ้นภายนอก (External stimuli)

2) การแสวงหาข้อมูล (Information search) เมื่อผู้บริโภคทราบถึงความต้องการในสินค้าหรือบริการ

แล้ว ลำดับขั้นตอนต่อไปคือผู้บริโภคจะทำการแสวงหาข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ โดยแหล่งข้อมูลจะมาจาก

- (1) แหล่งบุคคล (Personal sources)
- (2) แหล่งทางการค้า (Commercial sources)
- (3) แหล่งสาธารณชน (Public sources)
- (4) แหล่งประสบการณ์ (Experiential sources)

3) การประเมินทางเลือก (Evaluation of alternatives) เมื่อผู้บริโภคได้ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 2 แล้ว ขั้นตอนต่อไปผู้บริโภคก็จะทำการประเมินทางเลือก โดยผู้บริโภคจะเป็นผู้กำหนดเกณฑ์หรือคุณสมบัติที่จะใช้ในการประเมิน

4) การตัดสินใจซื้อ (Purchase decision) หลังจากประเมินทางเลือกแล้ว ผู้บริโภคก็จะเข้าสู่ขั้นของการตัดสินใจซื้อ โดยจะต้องมีการตัดสินใจในด้านต่างๆ ดังนี้

- (1) ตราสินค้าที่ซื้อ (Brand decision)
- (2) ร้านค้าที่ซื้อ (Vendor decision)
- (3) ปริมาณที่ซื้อ (Quantity decision)
- (4) เวลาที่ซื้อ (Timing decision)
- (5) วิธีการในการชำระเงิน (Payment-method decision)

5) พฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Post purchase behavior) หลังจากที่ถูกซื้อได้ทำการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการแล้ว นักการตลาดจะต้องทำการตรวจสอบความพึงพอใจหลังการซื้อ ซึ่งความพึงพอใจนั้นเกิดจากการที่ถูกซื้อทำการเปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่คาดหวัง หากคุณค่าของสินค้าหรือบริการที่ได้รับจริง ตรงกับที่ลูกค้าคาดหวังหรือสูงกว่าที่ได้อิงคาดหวัง ลูกค้าก็จะเกิดความพึงพอใจในสินค้าหรือบริการนั้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่า

ทศวรรษ สังคาลวณิช (2553) กล่าวว่า มูลค่าเพิ่ม คือ การตรวจสอบสิ่งที่ได้รับจากการสร้างคุณค่า (Benefit-Cost) ซึ่งมีทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

และในขณะเดียวกันนั้นการบริการจะต้องมีการจัดทำเพิ่มหรือสร้างเพิ่มขึ้นมานอกเหนือจากธุรกิจหลักขององค์กร (Core value) (Ravald & Gronroos, 1996) สำหรับในด้านของการตลาด มูลค่าเพิ่ม คือ การทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดความหมายของผู้บริโภค โดยการพัฒนาหรือการเพิ่มสิ่งทีนอกเหนือจากการที่ผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับ และต้องทำให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดต่อลูกค้า (Nilson, 1992; Naumann, 1995; Levitt, 1980) โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มในตัวผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มหรือเสริมสิ่งใหม่ๆ เข้าไป ซึ่งจะต้องมีความเกี่ยวข้องและสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Chematry, Harris & Riley, 2000) การสร้างมูลค่าเพิ่มจะเป็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับคู่แข่งที่จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จกับโครงการหรือผลิตภัณฑ์ในระยะยาว (Chematry, Harris & Riley, 2000; Naumann, 1995)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง
2. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรของการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้ที่ซื้อข้าวสารไปบริโภค ซื้อไปเป็นของฝากหรือของที่ระลึก ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 ผู้บริโภคที่ซื้อข้าวสารในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากประชากรที่ศึกษามีจำนวนมากและไม่ทราบขอบข่ายแน่นอนของประชากร คณะผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane

Non-probability sampling ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ณ ระดับค่าคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 (Taro Yamane, 1976) จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน และเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากห้างสรรพสินค้าสำคัญในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1) ศูนย์การค้าเซ็นทรัล สาขาสุราษฎร์ธานี 2) ห้างสรรพสินค้าบิ๊กซี สาขาสุราษฎร์ธานี 3) ห้างสรรพสินค้าเทสโก้ โลตัส สาขาสุราษฎร์ธานี 4) ห้างสรรพสินค้าสหไทย สาขาสุราษฎร์ธานี และ 5) ห้างสรรพสินค้าแม็คโคร สาขาสุราษฎร์ธานี จำนวนแห่งละ 80 ราย รวม 400 ราย โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล

1.2.2 เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 10 ราย และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมด้านการเกษตรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 ราย โดยใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่สำคัญของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) การสัมภาษณ์ (Interview) และสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ ข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสาร บทความ หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การบรรยายและการพรรณนา เพื่อสนับสนุนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง

การปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2520 เกษตรกรในอำเภอไชยานิยมปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองเป็นจำนวนมากควบคู่การปลูกข้าวกันต้ง ซึ่งข้าวทั้งสองประเภทจะมีความแตกต่างกัน ข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองจะมีข้อดีในเรื่องความหอม จนเกิดคำพูดที่ว่า เวลาออกรวงหอมทั่วทุ่ง เวลาหุงหอมทั่วบ้าน นอกจากนั้นยังมีความนุ่มและรสชาติดี อร่อย จนเป็นที่นิยมของคนทั้งอำเภอ

ในปี พ.ศ. 2520 นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนของข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองและวิถีชีวิตของคนในอำเภอไชยา เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายสนับสนุนการผลิตข้าวพันธุ์ผสมซึ่งให้ผลผลิตต่อไร่สูงและใช้ระยะเวลาในการปลูกที่สั้นกว่า ทำให้สามารถปลูกได้มากกว่า 1 ครั้ง ต่อปี ซึ่งในช่วงนั้นพันธุ์ข้าวที่เข้ามาแทนที่ข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองและข้าวกันต้ง คือ ข้าวพันธุ์ กข7 และ กข21 ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์ผสมที่ให้ผลตอบแทนต่อไร่สูงและใช้เวลาตั้งแต่ปลูกถึงการเก็บเกี่ยวประมาณ 125-130 วัน เป็นผลให้เกษตรกรเริ่มหันมาปลูกกันมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรวรรณ ศรีโสมพันธ์ (2556) ศึกษาโครงสร้างการผลิตและการตลาดข้าวหอมมะลิไทย พบว่าประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิประมาณ 29 ล้านไร่ หรือคิดเป็น ร้อยละ 43.28 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 28.57 ในช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็น ร้อยละ 47.54 ในปี พ.ศ. 2555 โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะเป็นที่ต้องการของตลาด ราคาสูงกว่าข้าวชนิดอื่น และรัฐบาล

กำหนดราคาจำหน่ายข้าวหอมมะลิในสูงกว่าข้าวพันธุ์อื่นๆ ซึ่งปัจจุบันข้าวหอมมะลิพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 และ กข15 เป็นพันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุด

การตลาดข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองนับว่าพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ โดยเริ่มจากการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองรวมตัวกันและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ผลิตและจำหน่ายข้าวสารโดยการสนับสนุนของหลายหน่วยงาน ผลิตภักดิ์ชิ้นแรกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์ข้าวหอมไชยา คือ ข้าวหอมไชยาแพ็คถุงขนาด 1 กิโลกรัม ซึ่งได้รับการสนับสนุนเรื่องบรรจุภัณฑ์ที่ดูทันสมัยจากกรมการค้า จำหน่ายในราคา กิโลกรัมละ 70 บาท โดยจะจำหน่ายตามงานออกร้านทั่วไป หรืองานของทางส่วนราชการ ปัจจุบันยังขาดแหล่งจำหน่ายที่ชัดเจนและประจำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษฎา แก้วแก่นคุณ (2560) ได้ศึกษาการอนุรักษ์พันธุ์กรรมข้าวพื้นบ้านโดยชุมชน: บทเรียนการอนุรักษ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การอนุรักษ์พันธุ์กรรมข้าวพื้นบ้าน ไม่สามารถดำรงอยู่ในระยะยาวได้เพียงการอนุรักษ์ เพื่ออนุรักษ์ แต่ต้องทำให้มีการใช้ประโยชน์ข้าวพื้นบ้านอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การสร้างตลาดใหม่หรือตลาดเฉพาะ หรือตลาดทางเลือก ซึ่งจะเปิดโอกาสในการเพิ่มรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับกลุ่มเกษตรกร ขณะเดียวกันทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัด สุราษฎร์ธานี ได้ส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองนี้เข้าร่วมโครงการ Niche Market เพื่อเป็นช่องทางในการจำหน่ายผลผลิตต่อไปในตลาดบนเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า เนื่องจากราคาของข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองนั้นไม่แตกต่างจากข้าวแพ็คถุงทั่วไป

ปัจจุบันข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองมีผลผลิตต่อปีไม่ถึง 1% ของผลผลิตข้าวทั้งประเทศ และยังขาดการตรวจสอบในห้องปฏิบัติการเกี่ยวกับสารอาหารและคุณสมบัติของข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง

2. รูปแบบการเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง

2.1 บรรจุภัณฑ์

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ควรมีลักษณะสวยงาม น่าสนใจ	3.99	1.00	มาก
ควรมีตราสินค้าโลโก้ สโลแกน	3.96	1.02	มาก
ควรมีเรื่องราวของสินค้า และกลุ่มผู้ผลิต	3.98	1.01	มาก
ควรบอกข้อมูลทางโภชนาการ	4.16	2.80	มาก
ควรช่วยเก็บรักษาและยืดอายุของสินค้า	4.02	1.01	มาก
บรรจุภัณฑ์	4.02	1.37	มาก

จากข้อมูลแบบสอบถาม แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวหอมไชยาฯ ด้านบรรจุภัณฑ์ โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 1.37) และเมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ควรบอกข้อมูลทางโภชนาการ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 2.80) รองลงมาคือ ควรช่วยเก็บรักษาและยืดอายุของสินค้า ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 1.01) ควรมีลักษณะสวยงาม น่าสนใจ ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 1.00) ควรมีเรื่องราวของสินค้า และกลุ่มผู้ผลิต ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 1.01) และควรมีตราสินค้า โลโก้ สโลแกน ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 1.02) ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์พันธุ์ข้าวหอมไชยามีความต้องการในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มตนเอง โดยมุ่งเน้นให้มีความเป็นพื้นถิ่นบวกกับความเป็นธรรมชาติ ซึ่งความเป็นพื้นถิ่นหาได้จากวัสดุที่ได้ในท้องถิ่น หรือลดลายบรรจุภัณฑ์ และใช้โทนสีที่สื่อถึงความเป็นธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยส่งเสริม

ผลิตภัณฑ์ข้าวหอมไชยาฯ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์พันธุ์ข้าวหอมไชยาให้มีความโดดเด่น และเป็นของฝากที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของอำเภอไชยา จากข้อมูลแบบสอบถาม พบว่า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์พันธุ์ข้าวหอมไชยาจะต้องได้รับการส่งเสริมและยกระดับตัวสินค้า เนื่องจากผู้ซื้อให้ความสำคัญในการเลือกซื้อสินค้า อีกทั้งยังคงทำให้ผลิตภัณฑ์ให้มีความเข้มแข็งในการขยายตลาด ซึ่งการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวหอมไชยาฯ ควรบ่งบอกถึงเรื่องราวความเป็นมาของสินค้าและกลุ่มผู้ผลิตระบุข้อมูลผลผลิตข้าวหอมไชยา ที่ผลิตได้เพียง ร้อยละ 0.000012 ของผลผลิตข้าวทั่วประเทศ เพื่อเป็นการบอกกับผู้บริโภคว่าเป็นข้าวหอม ไชยาเป็นข้าวที่ทุกคนหารับประทานได้ยาก อีกทั้งยังเป็นข้าวอินทรีย์ซึ่งมีคุณประโยชน์ต่อการบริโภค และมีเพียงที่เดียวที่มีการเพาะปลูก คือ อำเภอไชยา การแพ็คถุงข้าวหอมไชยาฯ จะต้องมีความแข็งแรงและรักษาคุณภาพของสินค้า บรรจุภัณฑ์ต้องมีความสวยงาม น่าสนใจ มีตราโลโก้ และสโลแกน ดังนั้นการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับสินค้า นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจำหน่ายสินค้า ตลอดจนการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า

2.2 การแปรรูปผลิตภัณฑ์

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ควรมีการแปรรูปเป็นสินค้า/ ผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อเพิ่มมูลค่า	4.21	0.98	มาก
ควรแปรรูปเป็นเครื่องบริโภค เช่น นำนมข้าว ไรศกรม ข้าว พองๆ	4.25	0.99	มากที่สุด
ควรแปรรูปเป็นเครื่องอุปโภค เช่น เครื่องสำอาง ของตกแต่ง บ้านๆ	4.27	1.02	มากที่สุด
การแปรรูปผลิตภัณฑ์	4.24	1.00	มากที่สุด

จากข้อมูลแบบสอบถาม แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวหอมไชยาฯ ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 1.00) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ควรมีการแปรรูปเป็นเครื่องอุปโภค มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 1.02) รองลงมาคือ ควรมีการแปรรูปเป็นเครื่องบริโภค ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.99) และควรมีการแปรรูปเป็นสินค้า/ผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อเพิ่มมูลค่า ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.98) ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ข้าวนอกจากจะเป็นสินค้าที่จำหน่ายในรูปข้าวเปลือกและข้าวสารแล้ว หากมีการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ผนวกกับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต เพื่อแปรรูปให้เป็นผลผลิตให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ (อุปโภค และบริโภค) นับเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่จะช่วยเหลือเกษตรกรในการเพิ่มโอกาสช่องทางการตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ทำจากข้าวหอมไชยาฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ผลผลิตข้าวหอมไชยาฯ ควรมีการแปรรูปเป็นสินค้าอุปโภคและบริโภคในลักษณะต่างๆ หากมีการนำเอาข้าวหอมไชยาฯ ไป แปรรูปผลิตภัณฑ์ก็จะเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตข้าวหอมไชยาฯ และการป้องกันการล้นตลาดของผลผลิตข้าวหอมไชยาฯ อีกทั้งยังช่วยยกระดับราคาสินค้าไม่ให้ตกต่ำ นอกเหนือจากการจำหน่ายผลผลิตโดยตรง ซึ่งกลุ่มเกษตรกรยังขาดองค์ความรู้ เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการนำผลผลิตข้าวหอมไชยาไปแปรรูป ได้แก่

1) การผสมข้าวหอมไชยาฯ กับข้าวสายพันธุ์ชนิดอื่น โดยการนำเอาจุดเด่นของข้าวหอมไชยามาผสมกับข้าวสายพันธุ์ชนิดอื่นใช้ผสมในการหุง โดยใช้สัดส่วนข้าวหอมไชยา 1 กระป๋องต่อข้าวสายพันธุ์ชนิดอื่นหนึ่งกำมือ ผลการทดลอง พบว่า ข้าวที่หุงสามารถเพิ่มรสชาติ

ความอร่อย หอม เหนียว นุ่ม ซึ่งเป็นทางเลือกให้ผู้บริโภคสามารถบริโภคข้าวได้หลากหลายสายพันธุ์ที่มีคุณค่าในแต่ละมื้อ ในการนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดลองกับผู้บริโภคจำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ 2) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมไชยาฯ 3) เกษตรกรผู้ไม่ปลูกข้าวหอมไชยาฯ และ 4) ผู้บริโภคทั่วไป รับประทานข้าวที่หุงเตรียมมา 3 ประเภท โดยใช้ประสาทสัมผัสในการทดลอง คือ มอง ดม ชิม ผลการทดสอบพบว่า

1.1) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ชอบวิธีการหุงข้าวหอมไชยาผสมกับข้าวหอมมะลิมากที่สุด รองลงมาคือ หุงข้าวหอมไชยาผสมกับข้าวไรซ์เบอร์รี่ และหุงข้าวหอมไชยาแบบไม่ผสมกับข้าวชนิดอื่น ตามลำดับ

1.2) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมไชยาฯ ชอบวิธีการหุงข้าวหอมไชยาผสมกับข้าวไรซ์เบอร์รี่มากที่สุด รองลงมาคือ หุงข้าวหอมไชยาแบบไม่ผสมกับข้าวชนิดอื่น และหุงผสมกับข้าวหอมมะลิ ตามลำดับ

1.3) เกษตรกรผู้ไม่ปลูกข้าวหอมไชยาฯ ชอบวิธีการหุงข้าวหอมไชยาแบบไม่ผสมมากที่สุด รองลงมาคือ หุงข้าวหอมไชยาแบบผสมข้าวไรซ์เบอร์รี่ และหุงผสมกับข้าวหอมมะลิ ตามลำดับ

1.4) ผู้บริโภคทั่วไป ชอบวิธีการหุงข้าวหอมไชยาผสมกับข้าวไรซ์เบอร์รี่มากที่สุด รองลงมาคือ หุงข้าวหอมไชยาแบบผสมข้าวหอมมะลิ และหุงข้าวหอมไชยาแบบไม่ผสมกับข้าวชนิดอื่น ตามลำดับ

2) การทำข้าวต้ม

ผู้วิจัยได้นำเอาข้าวหอมไชยาฯ มาต้มทำเป็นข้าวต้ม ซึ่งใช้เวลาในการต้มประมาณ 30 นาที โดยให้กลุ่มตัวอย่างทดลองชิม ผลการทดลอง พบว่า ทุกคนชอบในรสชาติของข้าวต้มข้าวหอมไชยาฯ เนื่องจากมีรสชาติอร่อย กลิ่นหอม มัน ชื่นด้วยน้ำมันข้าว รับประทานคล่องคอ ดังนั้นเป็นที่น่ายินดีว่าข้าวหอม ไชยาฯ สามารถหาตลาดรองรับในการจำหน่ายผลผลิตให้กับกลุ่มเกษตรกร

ได้ ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาล โรงเรียน หรือร้านขายสินค้าเพื่อสุขภาพ เป็นต้น

3) การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อย่างอื่น

จากการศึกษา พบว่า ข้าวหอมไชยาฯ นอกจากจะนำมาจำหน่ายในรูปแบบข้าวสารและข้าวเปลือกแล้วยังสามารถนำผลผลิตมาแปรรูปเป็นอาหารชนิดอื่นได้ อาทิ ข้าวต้ม ข้าวยา และข้าวตัง เป็นต้น โดยเฉพาะข้าวยา ซึ่งเป็นอาหารท้องถิ่นของปักษ์ใต้ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับประทานกัน เพราะมีคุณค่าทางอาหารครบถ้วน ประกอบกับพื้นที่อำเภอไชยา โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านมีการปลูกผักพื้นบ้านไว้รับประทานกันเกือบทุกครัวเรือน ดังนั้นการนำข้าวหอมไชยาฯ มาเป็นจุดขายในการทำข้าวยาให้เป็นเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ของท้องถิ่นไชยาน่าจะเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาฯ และเป็นรายการอาหารอีกประเภทหนึ่งที่สามารถเป็นอาหารขึ้นชื่อของอำเภอไชยาได้นอกจากผัดไทยไชยาแล้ว และเป็นที่ยอมรับและนิยมบริโภคนอกเหนือจากการซื้อสินค้าในรูปแบบข้าวสารเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ผลผลิตข้าวหอมไชยาฯ ยังสามารถนำผลผลิตมาแปรรูปเป็นสินค้าอุปโภคและบริโภคได้อีกเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น เครื่องสำอาง สบู่ น้ำนมข้าว ไอศกรีม กระจ่างต้นไม้จากตอซังข้าว และอิฐบล็อกจากตอซังข้าว เป็นต้น ซึ่งนับเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมไชยาฯ

3. พฤติกรรมผู้บริโภค

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ผู้บริโภครู้จักข้าวหอมไชยาฯ	3.26	1.39	ปานกลาง
ผู้บริโภคต้องการข้าวหอมไชยาฯ นิ่ม นุ่ม อร่อย	3.58	1.37	มาก
ผู้บริโภคพิจารณาซื้อข้าวจากราคาเป็นหลัก	3.05	1.15	ปานกลาง

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ผู้บริโภคข้าวให้ความสำคัญกับ คุณสมบัติของข้าวมากขึ้น	3.27	1.27	ปานกลาง
ผู้บริโภคสนใจข้าวสายพันธุ์อื่น มากกว่าข้าวหอมไผ่	3.14	1.23	ปานกลาง
ผู้บริโภคมักนิยมให้ข้าวเป็น ของขวัญในเทศกาลต่างๆ	2.78	1.09	ปานกลาง
ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ อำเภอไผ่ไม่นิยมบริโภคข้าว หอมไผ่ เนื่องจากรสชาติและ คุณสมบัติต่างไปจากเดิม	3.25	1.17	ปานกลาง
พฤติกรรมของผู้บริโภค	3.19	1.24	ปานกลาง

จากข้อมูลแบบสอบถาม แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมผู้บริโภค โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 1.24) และเมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ผู้บริโภคต้องการข้าวหอมไผ่ที่มีความนุ่ม นุ่ม อร่อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 1.37) รองลงมาคือ ผู้บริโภคข้าวให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของข้าวมากขึ้น ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 1.27) ผู้บริโภครู้จักข้าวหอมไผ่ ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.39) ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่อำเภอไผ่ไม่นิยมบริโภคข้าวหอมไผ่ เนื่องจากรสชาติและคุณสมบัติต่างไปจากเดิม ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 1.17) ผู้บริโภคสนใจข้าวสายพันธุ์อื่นมากกว่าข้าวหอมไผ่ ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 1.23) ผู้บริโภคพิจารณาซื้อข้าวจากราคาเป็นหลัก ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 1.15) และผู้บริโภคมักนิยมให้ข้าวเป็นของขวัญในเทศกาลต่างๆ ($\bar{X} = 2.78$, S.D. = 1.09) ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้บริโภคข้าวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด โดยเฉพาะคุณภาพของสินค้า/ผลิตภัณฑ์ ในเรื่องของรสชาติ (ความหอม ความนุ่ม ความมัน ความอร่อย) รองลงมาคือ ราคา ช่องทางการตลาด และการส่งเสริม

การตลาด ตามลำดับ ปัจจุบันกระแสการรักสุขภาพมีมากขึ้น ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไป หันมาเลือกซื้อสิ่งที่มีประโยชน์และส่งผลดีต่อสุขภาพโดยเฉพาะข้าว ผัก และผลไม้ ซึ่งข้าวหอมไผ่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ผู้บริโภคจะเลือกซื้อไปบริโภคเอง เนื่องจากเป็นข้าวแบบอินทรีย์ที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยฤทธิ์ ดำรงเกียรติ (2555) กล่าวว่า ข้าวหอมไผ่เป็นข้าวที่คุณสมบัติโดดเด่นทางโภชนาการสูง และจะเร่งผลักดันพันธุ์ข้าวหอมไผ่ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองของจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้เป็นข้าวจีไอ

พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นส่วนหนึ่งที่เกษตรกรจะต้องคำนึงถึงเพื่อพัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน ปริมาณ และความต่อเนื่องของข้าวหอมไผ่ เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้ซื้อที่ต้องการซื้อข้าวหรือผลิตภัณฑ์จากข้าวไปบริโภคเอง หรือซื้อให้เป็นของขวัญ/ของฝากในช่วงเทศกาลต่างๆ ตลอดจนราคาควรตั้งในลักษณะแบบ Premium pricing คือ การตั้งราคาที่สูงเพื่อวางตำแหน่งของสินค้าให้เป็นสินค้าพิเศษ โดยการนำข้อมูลผลผลิตข้าวหอมไผ่ ที่ผลิตได้เพียง ไร่ละ 0.000012 ของผลผลิตข้าวทั่วประเทศ มาเป็นจุดขาย และทำให้ผู้บริโภครู้สึกอยากได้ อยากซื้อไปฝากหรือรับประทาน และสุดท้ายเมื่อมีความต้องการของผู้บริโภคมากกว่ากำลังการผลิตทางผู้วิจัยเห็นว่าควรจะใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในเรื่องช่องทางการตลาด เพื่อเป็นการหาตลาดรองรับสินค้า/ผลิตภัณฑ์ให้กับเกษตรกรและทราบจำนวนผลผลิตที่ทางเกษตรกรจะต้องผลิตขายให้กับผู้ซื้อที่แน่นอน โดยการเปิดให้มีการสั่งซื้อข้าวหอมไผ่ (Pre-order)

อภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไผ่พันธุ์พื้นเมือง และแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไผ่พันธุ์พื้นเมือง โดยผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. รูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง

1.1 การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การนำเทคโนโลยีมาผนวกกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปข้าวหอมไชยา เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ทั้งเพื่อการอุปโภคและบริโภค เป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่จะช่วยเหลือเกษตรกร ในการเพิ่มโอกาสและช่องทางการตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และป้องกันการล้นตลาดของผลผลิต อีกทั้งยังช่วยยกระดับราคาสินค้าไม่ให้ตกต่ำ ตลอดจนยังช่วยในเรื่องการเก็บรักษาผลผลิตก่อนถึงตลาดและผู้ซื้อ โดยตัวอย่างของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการทำข้าวต้ม การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารอื่น เช่น ข้าวยา ข้าวตัง ไอศกรีม การแปรรูปเป็นสินค้าอุปโภค เช่น เครื่องสำอาง สบู่ น้ำนมข้าว กระดาษต้นไม้จากตอซังข้าว และอิฐบล็อกต่อซังข้าว เป็นต้น

1.2 บรรจุภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ต้องมีความแข็งแรงและรักษาคุณภาพของสินค้า ต้องมีความสวยงามและน่าสนใจ รวมถึงควรบ่งบอกถึงเรื่องราวความเป็นมาของสินค้าและกลุ่มผู้ผลิต ระบุข้อมูลพื้นที่การเพาะปลูกข้าวหอมไชยา เพื่อเป็นการบอกกับผู้บริโภคว่าเป็นข้าวหอมไชยาเป็นข้าวที่ทุกคนหารับประทานได้ยาก มีเพียงที่เดียวที่มีการเพาะปลูก เพื่อสร้างการจดจำ ตลอดจนเข้าถึงความหมายและคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์

1.3 รูปแบบสินค้า ควรนำองค์ความรู้เทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนา ตลอดจนการนำเอาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการสร้างและสร้างความแตกต่างในรูปแบบสินค้า เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น มีมาตรฐาน โดยการนำเอาจุดเด่นของข้าวหอมไชยา เช่น การผลิตแบบอินทรีย์ ความหอม และความมัน มาช่วยสร้างจุดขายของผลิตภัณฑ์ ในขณะเดียวกันยังช่วยลดข้อจำกัดของข้าวหอมไชยา ในบางประการ เช่น การผลิตเป็นข้าวแพ็คเกจสุญญากาศแบบชนิดสายพันธุ์เดียวหรือ

แบบผสมหลายสายพันธุ์ในถุงเดียว ซึ่งจะเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภค

1.4 การยกระดับของสินค้าให้ตอบสนองตามพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในเรื่องความสะอาด ปลอดภัย มีมาตรฐาน และน่าเชื่อถือ รองลงมา คือ รสชาติ สรรพคุณ และส่วนผสม ซึ่งมากกว่าประเด็นด้านราคา ดังนั้นจึงควรยกระดับของสินค้าและตั้งราคาของผลผลิตข้าวหอมไชยาที่ผลิตได้ในลักษณะแบบ Premium pricing เพื่อวางตำแหน่งของสินค้าให้เป็นสินค้าพิเศษ โดยการนำข้อมูลผลผลิตข้าวหอมไชยาที่ผลิตได้เพียงร้อยละ 0.000012 ของผลผลิตข้าวทั่วประเทศ มาเป็นจุดขาย และทำให้ผู้บริโภครู้สึกอยากได้ อยากซื้อไปเป็นของฝาก รวมถึงการเปิดให้มีการสั่งซื้อข้าวหอมไชยา แบบล่วงหน้า (Pre-order)

2. แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง ประกอบด้วย 1) การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ โดยต้องมีชื่อสินค้าการค้า/ตราสินค้าที่สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ของข้าวหอมไชยา และมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามเหมาะสมในการจัดจำหน่าย และทำให้สินค้าสามารถเก็บไว้ได้นานโดยการใช้เครื่องซีลสุญญากาศ ตลอดจนควรมีการจัดทำเรื่องราวบอกความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภคได้รับรู้และทราบถึงความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ 2) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ควรมีการแปรรูปผลผลิตข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองให้เป็นผลิตภัณฑ์อุปโภคและบริโภคที่มีความหลากหลาย อีกทั้งร้านอาหารควรนำข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองมาเป็นส่วนประกอบหลักในการทำเมนูหลากหลาย มีการบรรจุข้าวหอมไชยาชนิดเดียว และข้าวหอมไชยา ผสมกับข้าวสายพันธุ์ชนิดอื่นๆ ในกล่องที่สวยงามออกจำหน่าย และแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวหอมไชยา เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) การจัดหาสถานที่จำหน่าย ควรทำ
ช่องทางการตลาดจัดจำหน่ายผลผลิตข้าวหอมไชยาฯ
ตั้งแต่แรกเริ่มไปจนถึงการแปรรูปผลผลิตมาเป็น
ผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น การจัดจำหน่ายทางเฟซบุ๊ก ไลน์
และเว็บไซต์ การออกร้านจำหน่ายตามงานแสดงสินค้า
ต่างๆ 4) การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ ใช้ช่องทาง
ออนไลน์ที่หลากหลายในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์

สรุปผลการวิจัย

ปัจจุบันการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาฯ
ทำในลักษณะการแปรรูปเบื้องต้นในรูปแบบของข้าวกล้อง
และผลิตภัณฑ์อาหารต่างๆ เพื่อเพิ่มอาชีพและสร้าง
รายได้ให้กับคนในชุมชนที่ปลูกข้าวหอมไชยา ทุกกิจกรรม
ยังไม่ได้ความนิยมและประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งที่
ข้าวหอมไชยามีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีแนวโน้ม
และโอกาสในการสร้างและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของ
พื้นที่ ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้
กับข้าวหอมไชยาฯ ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
ต้องมีชื่อสินค้า/ตราสินค้าที่สะท้อนถึงความเป็น
เอกลักษณ์/อัตลักษณ์ของข้าวหอมไชยาฯ สอดคล้อง
ในการจัดจำหน่าย มีเรื่องราวบอกความเป็นมาของ
ผลิตภัณฑ์ 2) แปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวหอมไชยาฯ ให้เป็น
ผลิตภัณฑ์อุปโภคและบริโภคที่มีความหลากหลาย
3) จัดหาสถานที่จำหน่ายผลผลิตตั้งแต่แรกเริ่มไปจนถึง
การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ และ 4) ประชาสัมพันธ์
ผลิตภัณฑ์โดยใช้ช่องทางออนไลน์ที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับภาค
การเกษตรในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเอกชน ภาค
ประชาชน สถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี
นักวิจัย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถนำผลจากการ
วิจัยไปใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อเพิ่มรายได้ การ

พัฒนาสู่สินค้าโอท็อป เพื่อเป็นอีกหนึ่งเอกลักษณ์ที่สำคัญ
ของพื้นที่อำเภอไชยา

2. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค
ประชาชนในพื้นที่อำเภอไชยา สามารถนำผลการวิจัยไป
ใช้ก่อให้เกิดการสร้างอาชีพเกษตรกร สร้างคุณค่าให้แก่
ชุมชนและมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตข้าวหอมไชยาพันธุ์
พื้นเมือง อีกทั้งยังสร้างโอกาสทางรายได้แก่ ชุมชน
เกษตรกร ประชาชนในชุมชนมีอาชีพ และรายได้จาก
การจำหน่ายผลผลิต และผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมไชยา
พันธุ์พื้นเมืองให้แก่ชุมชนและจังหวัดในภาพรวม

3. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร (ธกส.) ควรให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน
ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าตามสถานที่สำคัญ
ต่างๆ ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมไชยา เพื่อให้สินค้า
ได้เป็นที่รู้จักและผู้ซื้อได้มีโอกาสสัมผัสกับสินค้าได้จริง
ซึ่งจะเป็นการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เผยแพร่สินค้า
ให้มีความเสี่ยงให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป สามารถสร้าง
รายได้ให้กับเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น

4. สถาบันการศึกษา นักวิจัยท้องถิ่นและ
นักวิจัยอิสระ สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาต่อยอด
การวิจัยในประเด็นที่สนใจและเกี่ยวข้องเพื่อเป็นประโยชน์
ต่อแวดวงวิชาการต่อไปได้ เช่น การส่งเสริมด้านการแปรรูป
เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อเพิ่มมูลค่า รวมถึงการหา
สาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ในพันธุ์ข้าว เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา แก้วแก่นคุณ และคณะ. (2560). การอนุรักษ์
พันธุ์กรรมข้าวพื้นบ้านโดยชุมชน: บทเรียนการ
อนุรักษ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *แก่น
เกษตร*, 45(ฉบับพิเศษ 1). 1528-1533.

- ชัยณรงค์ ทรายคำ. (2552). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ส่วนบุคคลของผู้บริโภคในจังหวัดลำพูน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ชัยฤทธิ์ ดำรงเกียรติ. (2555). เตรียมตัวชาวหอหม้อไชยาให้เป็นชาวจีไอ ที่มีคุณสมบัติทางโภชนาการที่โดดเด่น. *ชาวภาคใต้*. สืบค้นจาก mgronline.com ภาคใต้:ชาวภาคใต้
- ทศธรรม สิงคาลวนิช. (2553). *รูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มในอาคารชุดพักอาศัยระดับกลางจนถึงระดับบนในเขตวัฒนา-คลองเตย กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเกษตรอำเภอไชยา. (2561, 25 สิงหาคม). ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ทั่วไป. สืบค้นจาก <https://chaiya.suratthani.doae.go.th>
- อรรณพ ศรีโสมพันธ์. (2556, 27 สิงหาคม). โครงสร้างการผลิตและการตลาดข้าวหอมมะลิไทย. สืบค้นจาก <https://elibrary.trf.or.th>
- Chematory, L., Harris, F., & Dall'Olmo Riley, F. (2000). Added Value: Its nature, Role and Sustainability. *European Journal of Marketing*, 34(1-2), 39-56. <http://dx.doi.org/10.1108/03090560010306197>
- Kotler, P., Wong V., Saunders J., & Armstrong G. (2005). *Principles of Marketing*. (4th ed) England: Pearson Educations Limited.
- Levitt, T. (1980). Marketing Success through Differentiation of anything. *Harvard Business Review*, 1(2), 83-91.
- Naumann, E. (1995). *Creating Customer Value*. The Part to Sustainable Competitive Advantage, Thompson Executive Press, OH.
- Nilson, H. T. (1992). *Value-Added Marketing*. Marketing Management for Superior Results. London: McGraw-Hill.
- Raval, A. & Grönroos, C. (1996). The Value Concept and Relationship Marketing. *European Journal of Marketing*, 30, 19-30. <http://dx.doi.org/10.1108/03090569610106626>
- Yamane, Taro. (1976). *Statistics: An introductory analysis (2nd ed.)*. New York: Harper and Row.
- Walters, C. Glenn. (1987). *Consumer Behavior: Theory and Practice 3 rd. ed.* (Homewood, Illinois: Richard D. Irwin, Inc, 69.

บัญชีครัวเรือน: เครื่องมือในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อจัดการหนี้สิน กรณีศึกษาชุมชนบ้านแม่ขี้มูก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

Household Accounting: Personal Financial Planning Tools for Household's Debt
Management: A Case Study of Ban Mae Khimook Community, Mae Chaem District,
Chiang Mai Province

สวัสดี หากิน^{1*} เสธสุสุดา ปรีชานนท์¹

Sawad Hakin^{1*} Setasuda Prechanont¹

Corresponding author's E-mail: sawadhakin@gmail.com

(Received: September 25, 2020; Revised: November 20, 2020; Accepted: December 18, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทางเศรษฐกิจและสถานการณ์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนบ้านแม่ขี้มูก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และนำข้อมูลมาวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการหนี้สิน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับเกษตรกรจำนวน 18 ครอบครัว

ผลการวิจัยพบว่า หลังเลิกปลูกข้าวโพดแต่ละครอบครัวไม่มีรายได้หลักที่แน่นอน มีการประกอบอาชีพหลายด้าน สามารถชำระหนี้สินได้บ้างในจำนวนที่ไม่มาก ไม่มีการก่อหนี้เพิ่ม ส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้และจัดทำบัญชีครัวเรือน แต่ปัจจุบันมีเพียง 6 ครอบครัวที่ยังคงจัดทำอยู่ สมาชิกตระหนักถึงประโยชน์ของการจดบันทึกและมีการบันทึกในช่วงแรก แต่ขาดความสม่ำเสมออีกทั้งขาดแรงจูงใจในการบันทึกทำให้ละเลยที่จะบันทึกอย่างต่อเนื่อง การวางแผนการเงินส่วนบุคคลได้กำหนดเป้าหมายที่เหมือนกันคือ การลดหนี้สิน ไม่ก่อหนี้ใหม่ วางแผนเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย โดยการใช้พื้นที่เกษตร เลี้ยงสัตว์ และปลูกพืชเพื่อบริโภคในครอบครัวและขาย ทำของใช้อุปโภคใช้เอง ทอผ้าจากประยูกต์ ออมเงินเพื่อชำระหนี้ แต่จะไม่กู้เงินจากแหล่งอื่นเพื่อชำระหนี้

คำสำคัญ: บัญชีครัวเรือน การวางแผนการเงินส่วนบุคคล บ้านแม่ขี้มูก

Abstract

The purposes of this research were to study the basic economic information and current household accounting situations of Ban Mae Khimook Community, Mae Chaem District, Chiang Mai Province. The information obtained will be used to build a personal financial plan to decrease household debts. The research conducted using participatory action research (PAR) with 18 volunteer local farmers.

The result showed that after the locals stopped planting corns, they lost their permanent source of income, which made them work many jobs. Some households were able to pay off their debts only in small amount. There were no increase in debt. Most have been informed about utilizing household accounting, however, only six families followed it. Although the locals were aware of the benefits of recording their transactions, the lack of incentive led to inconsistency. With this, a personal financial planning enabled the

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

¹ Lecturers, Department of Accounting, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Mai

locals to set up financial goals such as reducing debt while refraining from creating new one, reducing expenses while increasing their revenue by using their lands for livestock farming and agriculture for consumption and sell the surpluses. They also made their own consumer goods for use, modified the Jok-weaving technique to other products. The community plans to save money to pay off debts and not requests for more loans to pay previous debts.

Keywords: household accounting, personal financial planning, Ban Mae Khimook community

ความเป็นมาของปัญหา

อำเภอแม่แจ่ม มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขาสูงชัน พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่แจ่ม (ตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 712 พ.ศ. 2517) จากข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่พบว่าช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ผืนป่าต้นน้ำแม่แจ่มถูกแปรสภาพเป็นพื้นที่ทำกินมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกแปรสภาพเป็นไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในปี พ.ศ. 2557 ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตกต่ำ เกษตรกรบางส่วนหันมาปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน เช่น ยางพารา พักทอง หอมแดง และกะหล่ำปลี เป็นต้น อนึ่งการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นปัจจัยที่สำคัญของปัญหาหมอกควันและปัญหาสุขภาพอันเนื่องมาจากการเผาไร่เพื่อเตรียมพื้นที่ปลูก และยังพบปัญหาน้ำดินถูกชะล้างลงสู่ที่ต่ำจนทำให้แม่น้ำ ลำห้วย ตื้นเขิน ปัญหาดินถล่ม ปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง แหล่งน้ำตื้นเขิน น้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก น้ำประปาไม่มีคุณภาพและไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน และปัญหาการจัดการน้ำ ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้เห็นว่า พื้นที่อำเภอแม่แจ่ม เป็นหนึ่งตัวอย่างของพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบจากการทำเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กะหล่ำปลี และพักทอง เป็นต้น ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงจากการเปลี่ยนเป็นพื้นที่โล่งเพื่อเป็นแปลงเกษตร (สมเกียรติ มีธรรม, 2558)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีหน่วยงานของรัฐและองค์กรภาคประชาสังคม ได้เข้าร่วมแก้ปัญหา

ดังกล่าวในพื้นที่ ในประเด็นที่หลากหลาย เช่น การจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาพื้นที่ โครงการพัฒนาและงานวิจัยด้านต่างๆ ประกอบด้วย โครงการปลูกป่า 3 อย่าง เพื่อประโยชน์ 4 อย่าง เกษตรอินทรีย์ การแปรรูปไม้จากสวนป่าเศรษฐกิจชุมชน การจัดการพลังงานทดแทนและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มาตรฐาน เป็นต้น ซึ่งโครงการต่างๆ ได้น้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหา เป้าหมายเพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตัวเองได้รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน (สำนักงานข้าหลวง, 2562)

หมู่บ้านแม่ขี้มูก ตำบลบ้านทับ เป็นหนึ่งในพื้นที่ต้นแบบที่ได้รับการพัฒนาจากโครงการต่างๆ ข้างต้น ชุมชนนี้ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่สูงลาดเชิงเขาของอำเภอแม่แจ่ม ซึ่งก่อนหน้าที่จะเข้าร่วมโครงการ คนในชุมชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อหาเลี้ยงชีพ (ศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตตามศาสตร์พระราชา หมู่บ้านสองธาร, 2561) มีการขยายพื้นที่ทำการเกษตรเข้าไปในพื้นที่ป่าต้นน้ำอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการจัดการพื้นที่หลังการเพาะปลูกอย่างเหมาะสมจึงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นการจัดการด้านเศรษฐกิจศาสตร์ครัวเรือนที่ยังไม่ดีพอ ทำให้เกิดภาระหนี้สินครัวเรือนค่อนข้างสูง จากการสำรวจข้อมูลของมูลนิธินวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ไทย เมื่อเดือนเมษายน 2561 พบว่า มีจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ

889,000 บาท (มูลนิธินวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ไทย, 2561)

การจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นการนำหลักการบัญชีอย่างง่ายมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนแนวทางการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นการบันทึกรายได้และรายจ่ายส่วนบุคคลและครอบครัว รายได้และรายจ่ายที่เป็นต้นทุนในการผลิตเพื่อให้ทราบถึงผลกำไรหรือขาดทุนจากการผลิตนั้น เมื่อทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายของตนและครอบครัวหรือผลกำไรขาดทุนจากการผลิตก็จะสามารถนำข้อมูลที่บันทึกมาวางแผนทางการเงินได้อย่างรอบคอบ เช่นการวางแผนเกี่ยวกับรายได้ วางแผนลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นทำให้เกิดการประหยัดและการออม ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างยั่งยืน (ภัทรา เรื่องสินภิญญา, 2554) ซึ่งตลอดระยะเวลาที่มีหน่วยงานต่างๆ เข้าไปรวมแก้ปัญหาและดำเนินโครงการเพื่อช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศของชุมชนบ้านแม่ชีมูกนั้น ได้มีหลายหน่วยงานเข้าไปให้ความรู้และส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนจัดทำบัญชีครัวเรือนและมีการทดลองปฏิบัติ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม ยังมีบางครอบครัวในชุมชนบ้านแม่ชีมูกที่ยังบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเพียงพอที่จะนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางต้นแบบในการจัดการหนี้สินของชุมชนนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาข้อมูลทางเศรษฐกิจเบื้องต้นของชุมชนและสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนบ้านแม่ชีมูก และนำข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนมาวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางต้นแบบในการจัดการหนี้สินให้แก่สมาชิกในชุมชนบ้านแม่ชีมูก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนธันวาคม 2561 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2562 พื้นที่ในการดำเนินงานวิจัยคือหมู่บ้านแม่ชีมูก ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

2. ประชากร

ประชากรในการศึกษาคือเกษตรกรในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศของชุมชนและเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 18 ครอบครัว โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ศึกษาข้อมูลทางเศรษฐกิจเบื้องต้นของชุมชน และสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.2 การเก็บข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย เพื่อสรุปเป็นงบการเงินส่วนบุคคล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทางเศรษฐกิจเบื้องต้นของชุมชนและสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ในรูปแบบร้อยละและค่าเฉลี่ย

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากบัญชีครัวเรือนเพื่อจัดทำงบการเงินส่วนบุคคล แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์และสรุปผลร่วมกับสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเพื่อวางแผนการเงินส่วนบุคคล

5.3 นำเสนอต้นแบบแผนการเงินส่วนบุคคล โดยการการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจและแสดงให้เห็นถึงประโยชน์เชิงประจักษ์ของการนำข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนไปใช้วางแผนทางการเงินเพื่อลดภาระหนี้สินต่อสมาชิกในชุมชน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทางเศรษฐกิจเบื้องต้น และสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชน

ข้อมูลทั่วไป ผู้รับการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 55.50 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 51-60 ปี มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 38.90 และช่วงอายุ 31-40 ปี มีคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 5.60

จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อยู่อาศัยรวมกันในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะมีจำนวนสมาชิกเพียง 2 คน มีจำนวน 5 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 27.80 รองลงมาคือ ครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิก 3 และ 5 คน มีจำนวน 4 ครอบครัวเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 22.20 น้อยที่สุดคืออยู่คนเดียว มี 1 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 5.60

การประกอบอาชีพ หลังจากเลิกปลูกข้าวโพดแต่ละครอบครัวไม่มีรายได้หลักที่แน่นอนเหมือนเดิม แต่จะมีการประกอบอาชีพหลายด้าน โดยอาชีพที่ทำมากที่สุดคือการทำสวนกล้วย จำนวน 17 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 94.40 รองลงมาคือ การทอดผ้า มีจำนวน 13 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 72.20 และยังมีการทำอาชีพอย่างอื่นที่ยังไม่มีรายได้เข้ามาในครอบครัว เช่น การเลี้ยงวัว หมู ไก่ ในชุมชนมีการทำนาจำนวน 8 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 44.40 แต่ทั้งหมดเป็นการปลูกเพื่อบริโภคเอง เช่นเดียวกับการปลูกผัก ซึ่งได้แก่ พริก มะเขือ ชะอม กระหล่ำ ถั่วลาย ตะไคร้ ผักกาด ผักบุ้ง

ถั่วฝักยาว กระเพรา สะระแหน่ และต้นหอม ทั้งหมดนี้เป็นสวนครัวที่ปลูกเพื่อบริโภคเอง

รายได้ของชุมชน อาชีพที่สร้างรายได้ให้กับมากที่สุดคือ การทอดผ้า รองลงมาคือ รายได้จากการรับจ้าง และ น้อยที่สุดคือรายได้จากการทำสวนกล้วย โดยรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวคือ 4,689 บาทต่อเดือน

หนี้สินของชุมชน ชุมชนนี้มีหนี้สินรวมกันทั้งหมด 10,288,500 บาท และมี 2 ครอบครัวที่ไม่มีหนี้สิน โดยจะมีการกู้ยืมจากธนาคารออมสินมากที่สุด มียอดหนี้ทั้งหมด 5,548,500 บาทคิดเป็นร้อยละ 53.90 รองลงมาคือ การกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 3,180,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.90 โดยหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 643,031.25 บาทหนี้สิน โดยครอบครัวที่มีหนี้มากที่สุดมีจำนวน 1,090,000 บาท โดยต้นเหตุของหนี้สินมาจากการทำการเกษตร การศึกษาของบุตร ต่อเติมบ้าน และซื้อรถยนต์ โดยหนี้สินส่วนใหญ่เป็นการกู้ต่อเนื่องและเพิ่มขึ้นในทุกปี ความสามารถในการชำระหนี้ขึ้นอยู่กับราคาพืชผลทางการเกษตร ถ้าปีใดราคาตกต่ำเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วขายออกไป มีเงินเหลือน้อย ทำให้มีการกู้ยืมเพิ่มขึ้น เพราะต้องกู้หนี้สินใหม่ไปชำระหนี้สินเดิม ซึ่งการกู้ยืมจะเป็นการกู้ยืมจะสถาบันการเงินในระบบ

การออมของชุมชน ชุมชนนี้มีเงินฝากรวมกันทั้งหมด 249,500 บาท โดยจะมีการฝากที่กองทุนหมู่บ้านสถาบันการเงินชุมชนมากที่สุด มียอดเงินฝากทั้งหมด 198,300 บาทคิดเป็นร้อยละ 79.50 โดยลักษณะเงินฝากเป็นเงินออมสัจจะซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน สถาบันการเงินชุมชน รองลงมาคือ การฝากที่ธนาคารออมสิน จำนวน 27,200 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.90 โดยมียอดเงินฝากเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 14,676.50 บาท โดยมีเพียงครอบครัวเดียวที่ไม่มีเงินฝาก

สถานการณ์และปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนเคยได้รับความรู้และมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนถึง 16 ครอบครัว ส่วนอีก 2 ครอบครัว ไม่เคยทำบัญชีครัวเรือนเป็นเพราะเขียนหนังสือไม่ได้ ปัจจุบันมีเพียง 6 ครอบครัว ที่ยังคงทำบัญชีครัวเรือนอยู่ คิดเป็นร้อยละ 33.30 ที่เหลืออีก 10 ครอบครัว ไม่ได้จัดทำบัญชีครัวเรือนแล้ว สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ตระหนักถึงประโยชน์ของการจดบันทึก และมีการบันทึกในช่วงแรก แต่ขาดความสม่ำเสมอทำให้ละเลยที่จะบันทึกอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งขาดแรงจูงใจในการบันทึกเนื่องจากหมดกำลังใจเพราะยังไม่เห็นรายได้หลักที่ชัดเจนและจากการสัมภาษณ์คุณสุริยนต์สูงคำ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ซึ่งได้เข้าไปทำงานร่วมกับชุมชน พบว่า ปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนประกอบด้วยหลายสาเหตุ เช่น รูปแบบของสมุดบัญชียากต่อการจดบันทึก ขนาดตัวหนังสือเล็กเกินไป สมาชิกในชุมชนขาดแรงจูงใจและไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำ (สุริยนต์สูงคำ, 2562)

2. การเก็บข้อมูล รายรับ รายจ่าย ต้นทุนการประกอบอาชีพ หนี้สิน จากบัญชีครัวเรือน

ทีมวิจัยได้ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลในสมุดบัญชีครัวเรือนของครอบครัวที่ปัจจุบันยังคงทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 6 ครอบครัว พบว่า มีเพียง 2 ครอบครัวที่มีการบันทึกข้อมูลค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อมูลแล้วสามารถนำมาสรุปและนำเสนอเป็นงบการเงินส่วนบุคคลได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 งบการเงินส่วนบุคคล ครอบครัวที่ 1

รายการ	ม.ค. - ธ.ค. 2561	ม.ค. - ก.ค. 2562
รายรับ:		
ขายผลผลิตทางการเกษตร	79,620	11,890
เงินเดือน	52,800	50,000
ทอดผ้า	2,000	5,350
โสมสแตย์	6,200	-
ลูก/ญาติ	7,000	-
เงินสนับสนุนจากรัฐ	21,965* ¹	1,300
ถอนเงิน/ ดอกเบี้ย	-	26,800
รับจ้าง / อื่นๆ	14,795	9,940
รวมรายรับ	184,380	105,280
รายจ่าย:		
ต้นทุนการประกอบอาชีพ	65,985* ²	10,505
ค่าสาธารณูปโภค	16,902	15,629
อาหาร/ของใช้	17,047	17,710
ให้ลูกหลาน/ห่วย	-	300
ทำบุญ	4,199	2,235
รวมรายจ่าย	104,133	46,379
รายรับสูงกว่ารายจ่าย	80,247	58,901
ชำระเงินกู้และดอกเบี้ย	71,721	39,846
เงินสดคงเหลือสุทธิ	8,526	19,055

*¹ ปี 2561 ได้รับเงินช่วยเหลือข้าวไร่จากรัฐบาล 18,900 บาท

*² ปี 2561 มีการลงทุนซื้อพันธุ์ลูกหมู และ วัว หนี้สิน ณ กันยายน 2562 มีจำนวน 1,298,768 บาท

ต้นเหตุของหนี้สิน: การเกษตรไร่ข้าวโพด ค่าการศึกษาของบุตร ต่อเติมบ้าน ซื้อมอเตอร์

สินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต: หมู วัว และที่ดินสำหรับการเพาะปลูก ปัจจุบันปลูกกล้วย ข้าว และผักอินทรีย์

การทำประกันชีวิต: ประกันทรัพย์สินมั่นคง ธนาคารออมสิน อายุ 5 ปี สมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และ ประกันชีวิตของกองทุนหมู่บ้าน

ตารางที่ 2 งบการเงินส่วนบุคคล ครอบครัวที่ 2

รายการ	ธ.ค. 2561 - พ.ค. 2562
รายรับ:	
ขายผลิตผลทางการเกษตร	1,150
ทอดผ้า	13,830
โฮมสเตย์	16,100
ลูก/ญาติ	22,500
เงินสนับสนุนจากรัฐ	17,400
รับจ้าง	11,700
อื่นๆ	7,300
รวมรายรับ	89,980
รายจ่าย:	
ต้นทุนการประกอบอาชีพ	23,050
ค่าสาธารณูปโภค	8,080
อาหาร/ของใช้	17,710
ให้ลูกหลาน/ห่วย	4,890
ทำบุญ	1,250
รวมรายจ่าย	54,980
รายรับสูงกว่ารายจ่าย	35,000
ชำระดอกเบี้ย	2,000
เงินสดคงเหลือสุทธิ	33,000

หนี้สิน ณ ตุลาคม 2562 จำนวน ทั้งหมด 645,000 บาท

ต้นเหตุของหนี้สิน: ค่าการศึกษาของบุตร ต่อเติมบ้าน

สินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต: ไร่ และที่ดินสำหรับการเพาะปลูก ปัจจุบันปลูกกล้วย ข้าว และผักอินทรีย์

การทำประกันชีวิต: ประกันทรัพย์สินมั่นคง ธนาคารออมสิน อายุ 5 ปี สมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และประกันชีวิตของกองทุนหมู่บ้าน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากงบการเงินส่วนบุคคลร่วมกับสถานะเศรษฐกิจของครอบครัว และวางแผนการเงิน

3.1 แผนการเงินส่วนบุคคลครอบครัวที่ 1

จากตารางที่ 1 งบการเงินส่วนบุคคล สามารถนำข้อมูลมาวางแผนทางการเงินได้ดังนี้

ประเมินสถานะทางการเงิน: รายรับของครอบครัวสูงกว่ารายจ่าย มีเงินสดคงเหลือ สามารถชำระหนี้สินได้ มีพื้นที่ทำการเกษตรเลี้ยงหมู ไร่ ภาระหนี้สินคงเหลือสูงมาก สมาชิกในครอบครัวอายุค่อนข้างมาก ทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนในอนาคต ซึ่งอาจทำให้หนี้สินตกเป็นภาระของบุตร

กำหนดเป้าหมายทางการเงิน: ช่วง 3 ปี (พ.ศ. 2562-2565) ที่ได้รับการพักชำระหนี้ตามนโยบายของรัฐ

1) ชำระหนี้ในส่วนที่ไม่ได้รับการพักหนี้ให้ได้มากที่สุด

2) ออมเงินเพื่อเตรียมไปชำระหนี้สิน ส่วนที่ได้รับการพักชำระหนี้

3) ไม่ก่อหนี้สินเพิ่ม

กำหนดทางเลือก และวางแผน: โดยพิจารณาจากสถานะทางการเงิน ดังนี้

การเพิ่มรายได้

1) เพิ่มช่องทางของรายได้จากการเพาะพันธุ์ลูกหมูขาย ซึ่งเดิมเป็นการเลี้ยงหมูเนื้อ

2) ใช้พื้นที่ทำการเกษตรปลูก กล้วย ผักอินทรีย์ ซึ่งสามารถก่อให้เกิดรายได้แล้ว

3) การเลี้ยงวัวขาย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมปศุสัตว์

4) ร่วมกิจกรรมของชุมชนในการพัฒนาอาชีพ และสร้างรายได้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกประยุกต์ พัฒนาผลิตภัณฑ์จากกากกล้วย เป็นต้น

การลดรายจ่าย

1) ปลุกข้าว ผัก เพื่อบริโภคในครอบครัว เพื่อลดรายจ่าย

2) ทำของใช้อุปโภคใช้เองในครอบครัว เช่น น้ำยาล้างจาน

3.2 แผนการเงินส่วนบุคคลครอบครัวที่ 2

จากตารางที่ 2 งบประมาณส่วนบุคคล สามารถนำข้อมูลมาวางแผนทางการเงินได้ดังนี้

ประเมินสถานะทางการเงิน: รายรับของครอบครัวสูงกว่ารายจ่าย ข้าราชการหนี้สินสม่ำเสมอ ซึ่งส่วนใหญ่บุตรจะเป็นผู้ชำระหนี้สิน ไม่มีปัญหาเรื่องเงินสดขาดมือ มีพื้นที่ทำการเกษตร เลี้ยงวัว มีความรู้เรื่องการแปรรูปอาหาร ภาระหนี้สินคงเหลือสูงมากแต่เนื่องจากบุตรกำลังอยู่ในช่วงเริ่มต้นทำงานและกำลังสร้างครอบครัวทำให้ต้องมีการค่าใช้จ่ายส่วนตัวค่อนข้างสูง จึงอยากช่วยแบ่งเบาภาระดังกล่าว

กำหนดเป้าหมายทางการเงิน: ช่วง 3 ปี (พ.ศ. 2562-2565) ที่ได้รับการพักชำระหนี้ตามนโยบายของรัฐ

1) ข้าราชการในส่วนที่ไม่ได้รับการพักหนี้ให้ได้มากที่สุด

2) ออมเงินเพื่อเตรียมไปชำระหนี้สิน ส่วนที่ได้รับการพักชำระหนี้

3) ไม่ก่อหนี้สินเพิ่ม

กำหนดทางเลือก และวางแผน: โดยพิจารณาจากสถานะทางการเงิน ดังนี้

การเพิ่มรายได้

1) ใช้พื้นที่ทำการเกษตร ปัจจุบันปลูกกล้วย ผักอินทรีย์ ซึ่งสามารถก่อให้เกิดรายได้แล้ว

2) เพิ่มช่องทางของรายได้จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อขาย เช่น กล้วยตาก แหนมเห็ด น้ำพริก

3) การเลี้ยงวัวขาย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมปศุสัตว์

4) ร่วมกิจกรรมของชุมชนในการพัฒนาอาชีพ และสร้างรายได้ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากประยุกต์พัฒนาผลิตภัณฑ์จากกากกล้วย

การลดรายจ่าย ปลุกข้าว ผัก แปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อบริโภคในครอบครัว เพื่อลดรายจ่าย

ทีมวิจัยได้แนะนำให้ทั้ง 2 ครอบครัวจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้นำตัวเลขมาใช้ในการประเมินแผนการเงินที่วางแผนไว้ หากพบว่าไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ ต้องมีการพิจารณาถึงปัจจัยที่ไม่สามารถเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายได้ว่าเกิดจากสาเหตุอะไร ซึ่งจะได้ปรับปรุงได้ตรงจุดต่อไป

4. นำเสนอต้นแบบการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการหนี้สินให้แก่สมาชิกในชุมชน



ภาพที่ 1 ประชุมนำเสนอต้นแบบการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการหนี้สินให้แก่สมาชิกในชุมชน

จากภาพที่ 1 ทีมวิจัยได้นำเสนอต้นแบบแผนการเงินส่วนบุคคลของ 2 ครอบครัวต่อสมาชิกในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจและแสดงให้เห็นถึงประโยชน์เชิงประจักษ์ของการนำข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนไปใช้วางแผนทางการเงินได้ นอกจากนี้ได้ร่วมกันนำข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ประจำเดือนที่เกิดขึ้นเป็นประจำของสมาชิกในชุมชนอีก 8 ครอบครัวซึ่งข้อมูลไม่ค่อยสมบูรณ์มาทดลองให้แต่ละครอบครัวใช้ข้อมูลดังกล่าวในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ซึ่งแผนทางการเงินที่ได้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังนี้

ประเมินสถานะทางการเงิน: รายรับสูงกว่ารายจ่าย จำนวน 5 ครอบครัว รายรับต่ำกว่ารายจ่ายจำนวน 3 ครอบครัว ซึ่งทำให้เงินสดประจำเดือนติดลบเงินใช้จ่ายประจำเดือนส่วนหนึ่งมาจากเงินเก็บที่ได้จากการขายวัว หมู ทุกครอบครัวสามารถชำระหนี้สินได้แต่จำนวนไม่มาก มี 7 ครอบครัวที่มีภาระหนี้สินคงเหลือสูงมาก มีเพียงครอบครัวเดียวที่มีภาระหนี้สินคงเหลือไม่มาก และมี 2 ครอบครัวที่มีภาระเพิ่มเติมเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลของสมาชิกในครอบครัว

กำหนดเป้าหมายทางการเงิน: ทุกครอบครัวกำหนดเป้าหมายเหมือนกันคือ ต้องการลดหนี้สินและจะไม่ก่อหนี้ใหม่

กำหนดทางเลือก และวางแผน: แต่ละครอบครัวมีรายจ่ายในชีวิตประจำวันของ ตามวิถีชุมชนที่ค่อนข้างประหยัด มีการปลูกผักบริโภคในครัวเรือน จึงกำหนดทางเลือกในการเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยใช้พื้นที่เกษตรปัจจุบันปลูก ข้าว ถั่ว ถั่วฝักอินทรีย์ทอดจากประยุกต์ ออมเงินจากการขายวัว หมู เก็บไว้เพื่อชำระหนี้

อภิปรายผล

จากผลการดำเนินงานวิจัย สามารถออกแบบแผนการเงินส่วนบุคคลของครอบครัวต้นแบบ 2

ครอบครัว ซึ่งเป็นไปตาม แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของ ศิริรุช อินละคร (2548) ที่มีการประเมินสถานะทางการเงินของบุคคลในขณะนั้น กำหนดเป้าหมายทางการเงินอย่างชัดเจนคือ การลดภาระหนี้สินของครอบครัวและจะไม่ก่อหนี้เพิ่ม และมีการกำหนดทางเลือกเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวโดยการเพิ่มช่องทางรายได้และลดรายจ่ายของครัวเรือน โดยปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการจัดทำแผนการเงินส่วนบุคคลดังกล่าว คือข้อมูลที่ได้จากการบันทึกในบัญชีครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับบัญชีครัวเรือนของภักตรา เรื่องสิทธิสัญญา (2554) กล่าวไว้ว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นการนำหลักการบัญชีอย่างง่ายมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมือให้แต่ละครอบครัวทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายของตนและครอบครัวสามารถนำข้อมูลที่บันทึกมาวางแผนทางการเงินได้อย่างรอบคอบ ทำให้เกิดการประหยัดและการออมซึ่งสามารถแก้ไขปัญหานี้สินได้อย่างยิ่งยืน และสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาบัญชีครัวเรือนเพื่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของชุมชนบ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ของนิศรา จันทรเจริญสุข (2556) ซึ่งพบว่า สามารถนำผลที่ได้บันทึกในสมุดบัญชีครัวเรือนมาวิเคราะห์วางแผนทางการเงินของครัวเรือน โดยผลจากประเมินสถานการณ์ทางการเงินในครัวเรือนปัจจุบัน พบว่ารายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย พบรายจ่ายที่ไม่จำเป็นมีการกำหนดเป้าหมายคือ เพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย ลดหนี้และเพิ่มเงินออม และได้กำหนดทางเลือกที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายและปฏิบัติ

ครอบครัวในหมู่บ้านแม่ขี้มูกได้มีการวางแผนในการชำระหนี้ โดยการเพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย และมีการออมเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย การศึกษาการวางแผนชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อยด้วยบัญชีครัวเรือน กรณีศึกษา ลูกค้าเกษตรกรธนาคาร

เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขายางหล่อ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ของณัฐภัทร คำสิงห์วงศ์ และ สุภาภรณ์ พวงชมพู (2558) ซึ่งพบว่า เกษตรกรมีการวางแผนชำระหนี้หลายลักษณะ ประกอบด้วย การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น วางแผนการออมเงิน แต่ที่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้คือ หนึ่งใน การวางแผนชำระหนี้ของลูกค้าเกษตรกรธนาคาร เพื่อ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขายางหล่อ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู คือการกู้เงิน จากแหล่งกู้อื่น แต่จากการสัมภาษณ์ครอบครัว ในหมู่บ้านแม่ขี้มูกไม่ต้องการที่จะมีการกู้เงินจากแหล่ง กู้อื่น เนื่องจากที่ผ่านมาชาวบ้านเคยใช้วิธีนี้แต่ไม่ทำให้ หนี้สินลดลงได้

อย่างไรก็ตาม หลายครอบครัวในหมู่บ้านแม่ขี้มูก ซึ่งเคยจดบันทึกบัญชีครัวเรือน แต่ปัจจุบันไม่ได้ทำแล้ว ทั้งนี้เพราะขาดความสม่ำเสมอทำให้ละเลยที่จะบันทึก อย่างต่อเนื่อง ยังไม่เห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชี ครัวเรือน อีกทั้งขาดแรงจูงใจในการบันทึกเนื่องจาก หมดกำลังใจเพราะยังไม่เห็นรายได้ที่ชัดเจน ซึ่งเป็น สาเหตุที่สอดคล้องกับการศึกษาหลายงานวิจัย เช่น การศึกษาการวางแผนชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อย ด้วยบัญชีครัวเรือน กรณีศึกษา ลูกค้าเกษตรกรธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขายางหล่อ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ของณัฐภัทร คำสิงห์วงศ์ และสุภาภรณ์ พวงชมพู (2558) ซึ่งพบว่า ปัญหาที่พบในการจัดทำบัญชีครัวเรือนคือ เกษตรกร เห็นว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้เสียเวลาและ มีความยุ่งยาก การบันทึกรายการไม่เป็นปัจจุบันและ ไม่ตรงกับสภาพจริง และการศึกษาลักษณะองค์ความรู้ ทางการทำบัญชีครัวเรือนเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม เกษตรกรที่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้กับกลุ่มที่ ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้ของ สรียา วิจิตรเสถียร (2559) พบว่าสาเหตุหนึ่งที่เกษตรกร

ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้นั้น คือ การไม่เห็น ความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือน และไม่มีการ ฝึกปฏิบัติ และการศึกษาแนวทางการส่งเสริมศักยภาพ การจัดทำบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสมของชุมชน สันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ของสุภาภรณ์ วิริยกิจจำรูญ (2556) พบว่าหนึ่งใน เหตุผลของการไม่ทำบัญชีครัวเรือนคือ ขาดแรงจูงใจใน การจัดทำ และการศึกษาแนวทางการส่งเสริมศักยภาพ การจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ตำบลลำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ของลักขณา คำชู (2562) พบปัญหาและอุปสรรคในการ จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนส่วนใหญ่ คือ มีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบมากทำให้ไม่สามารถจดบันทึก ครัวเรือนได้ และไม่มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่าง ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทำให้ ไม่สามารถทราบข้อมูล ทางการเงินได้อย่างแท้จริงและไม่สามารถวางแผน ข้อมูลทางการเงินได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อมูลที่ได้จากการจดบัญชีครัวเรือน ไม่เพียงแต่จะสามารถใช้ในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลได้เท่านั้น หากมองในภาพใหญ่ของชุมชน ถ้ามี การนำข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนของทุกครอบครัวมา ประมวลผลรวมกัน จะทำให้ทราบสถานการณ์ทาง เศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งอาจพบข้อมูลใหม่ที่สามารถใช้ ในการบริหารจัดการชุมชนได้ ดังนั้นหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชนควรมีการส่งเสริมให้ทุก ครัวเรือนเล็งเห็นประโยชน์และความสำคัญของการ จัดทำบัญชีอย่างสม่ำเสมอ มีการสนับสนุนให้สมาชิกใน ชุมชนตั้งเป้าหมายในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่จับต้อง ได้และสามารถเห็นผลในระยะเวลาอันสั้น และควรมี

การติดตาม ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

อาจมีการเพิ่มแนวทางการนำข้อมูลในบัญชีครัวเรือนเพื่อการวางแผนอื่นๆ เช่น วางแผนการผลิตวิเคราะห์ต้นทุนในการประกอบอาชีพ และนำแนวทางในการใช้ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนในการวางแผน ไปปรับใช้กับชุมชนอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาที่ให้การสนับสนุนทุนในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการงานวิจัย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

ณัฐภัทร คำสิงห์วงศ์ และ สุภาภรณ์ พวงชมพู. (2558). การวางแผนชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อย ด้วยบัญชีครัวเรือน กรณีศึกษา ลูกค้าเกษตรกรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางหล่อ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดหนองบัวลำภู. ใน สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ นำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15 (น.15-23). การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15, นครสวรรค์

นิศรา จันทร์เจริญสุข. (2556). การพัฒนาบัญชีครัวเรือนเพื่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของชุมชนสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 6(2), 63-74.

ภัทรา เรืองสินัญญา. (2554). บัญชีครัวเรือน เรื่องใกล้ตัวที่ถูกมองข้าม. วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 7(1), 20-28.

มูลนิธินวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ไทย. (2561). รายงานประจำปี. เชียงใหม่: มูลนิธิ.

ลักขณา ดำชู. (2562). แนวทางการส่งเสริมศักยภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลจำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. ใน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาทางวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ครั้งที่ 12 (น.1009-1015). การประชุมสัมมนาวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ครั้งที่ 12, ชลบุรี.

ศิริสุข อินละคร. (2548). การเงินส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศูนย์การเรียนรู้สิทธิกรรมธรรมชาติ ตามศาสตร์พระราชา หมู่บ้านสองธาร. (2561, 15 ธันวาคม). ข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้านแม่ขี้มูก. เชียงใหม่: ศูนย์การเรียนรู้สิทธิกรรมธรรมชาติตามศาสตร์พระราชา หมู่บ้านสองธาร.

สมเกียรติ มีธรรม. (2558, 13 พฤษภาคม). ป่าไม้ที่ดินแม่แจ่ม: ปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ และทางออก. สืบค้นจาก <https://www.landactionthai.org>

สรียา วิจิตรเสถียร. (2559). การพัฒนาประสิทธิภาพ
การจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร.
วารสารศรีนครินทร์วิโรฒ วิจัยและพัฒนา
(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(16),
101-112.

สำนักข่าวอิศรา. (2562, 27 ตุลาคม). ข้าวโพดเลี้ยง
สัตว์-เผาไร่สู่การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4
อย่าง บ้าน แม่ ช้าง. สืบค้นจาก [https://
www.isranews.org/thaireform/thaireform-
documentary/81916-for-81916.html](https://www.isranews.org/thaireform/thaireform-documentary/81916-for-81916.html)

สุภาภรณ์ วิริยกิจจำญ. (2556). รายงานวิจัยเรื่องแนว
ทางการส่งเสริมศักยภาพการจัดทำบัญชี
ครัวเรือนที่เหมาะสมของชุมชนสันลมจอย
ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
(รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.

ผู้ให้สัมภาษณ์

สุรินทร์ สูงคำ. (2562, 15 มกราคม). เจ้าหน้าที่
ผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยนวัตกรรมเพื่อ
การพัฒนาเชิงพื้นที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลล้านนา. [สัมภาษณ์].

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวในงานวันเกษตรภาคอีสาน เพื่อสร้างภาพลักษณ์สู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

An Analysis of Internal and External Environment in Tourism of Isan Agriculture Fair to Create an Image for Becoming to be Greater Mekong Subregion Agriculture Fair

กิตติธนัท สุพรรณ¹

Kittanathat Suphan¹

Corresponding author's E-mail: kittanathat.su@gmail.com¹

(Received: August 10, 2020; Revised: September 2, 2020; Accepted: December 7, 2020)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวในงานวันเกษตรภาคอีสาน เพื่อสร้างภาพลักษณ์สู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวในงานวันเกษตรภาคอีสาน และ 2) เพื่อสร้างภาพลักษณ์งานวันเกษตรภาคอีสานสู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ 1) ตัวแทนผู้ประกอบการที่ร่วมออกร้านภายในงาน (จดทะเบียนการค้า) จำนวน 5 ราย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ (1) ร้านทำสวน (2) พันธุ์พืช (3) ศิลาโฮมสเตย์ (4) ยอดดอยมะคาเดเมีย (5) สำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) และ 2) ประชาชนทั่วไปที่มาร่วมงานวันเกษตรภาคอีสาน ผู้วิจัยได้ทำการการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) จำนวน 25 ราย รวมผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งผู้ประกอบการและประชาชนที่มาเที่ยวงาน เป็นจำนวนทั้งสิ้น 30 ราย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เนื้อหา (Content analysis)

ผลพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ทั้งผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไป มักจะนึกถึงภาพลักษณ์งานเกษตรภาคอีสานในเรื่อง อาหาร เป็นอันดับแรก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการสร้างภาพลักษณ์งานวันเกษตรภาคอีสาน สู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในแนวคิดอาหารแห่งวิถีลุ่มน้ำโขง"

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว งานเกษตรภาคอีสาน กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

Abstract

The Objectives of a research article on the topic of an analysis of internal and external environment in tourism of Isan Agriculture Fair to create an image for becoming to be the Greater Mekong Subregion Agriculture Fair were 1) to assess the internal and external environment of tourism in Isan Agriculture Fair, and 2) to create an image of Isan Agriculture Fair for becoming to be the Greater Mekong Subregion Agriculture Fair. This research is a qualitative research. Data was collected through an in-depth interview. The key

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น

¹ Lecturer, Tourism and Hospitality Department. Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Isan Khonkaen Campus

informants were 1) The entrepreneurs (business registration) opening a booth in the fair who were selected by using purposive sampling consisted of (1) Gardening Shop, (2) Pantawee, (3) Sila Homestay, (4) Yod Doi Macadamia, (5) National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards, and 2) 25 people participating in the fair selected by using accidental sampling, and then analyzed and presented by using content analysis.

It is found that most of the interviewees, the entrepreneurs and people, tended to think of the Isan Agriculture Fair image as Food. Therefore, the researcher suggested to create an image of Isan Agriculture Fair for becoming to Greater Mekong Subregion Agriculture Fair by using the concept of Food of the greater Mekong.

Keywords: tourism Image, Isan agriculture fair, the greater Mekong subregion, internal and external environment

ความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) เกิดจากความร่วมมือของกลุ่มประเทศซึ่งมีที่ตั้งของประเทศในเขตลุ่มแม่น้ำโขงทั้ง 6 ประเทศด้วยกัน คือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (มณฑลยูนนาน) ตั้งแต่ ค.ศ. 1992 โดยมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) เป็นผู้สนับสนุนหลัก ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุนอุตสาหกรรม การเกษตร และบริการสนับสนุนการจ้างงาน และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น (นฤตม์ เจริญศรี, 2550)

จังหวัดขอนแก่น ศูนย์กลางและเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีศักยภาพและความพร้อมหลายๆ ด้าน เช่น ศูนย์กลางคมนาคม ศูนย์กลางหลักทางอุตสาหกรรม ศูนย์กลางบริการธุรกิจและการเงิน ศูนย์กลางบริหารราชการและการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยว ด้วยภูมิศาสตร์ที่ตั้งที่อยู่ตรงกลางของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) และระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridors) อันจะเห็นได้จากสถิติจำนวน

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดขอนแก่น ในปี 2561 มีนักท่องเที่ยวรวม 3,408,096 ชาวไทย 3,355,303 คน และชาวต่างชาติ 52,793 (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) ด้วยศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงมีการศึกษาเกี่ยวกับการที่จะยกระดับจังหวัดขอนแก่นเข้าสู่การเป็นเมืองหลักด้านการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเป็น 5 ล้านคนต่อปี ในปี 2562 และทำให้เมืองขอนแก่นเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

งานวันเกษตรภาคอีสานพัฒนามาจากงานขายผลผลิตการเกษตรของนักศึกษา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มุ่งเน้นการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรที่ได้จากการฝึกงานของนักศึกษา โดยคณะเกษตรศาสตร์ได้ร่วมกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และจังหวัดขอนแก่นจัดขึ้น ณ อุทยานเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น นอกจากให้นักศึกษาได้มีพื้นที่แสดงผลงานเป็นเป้าหมายหลักแล้ว ปัจจุบันงานเกษตรภาคอีสานยังสร้างประโยชน์ด้านเศรษฐกิจต่อจังหวัดขอนแก่นและภาคอีสาน ในการสนับสนุนผู้ประกอบการที่นำสินค้าเกษตรและสินค้าต่างๆ มาออกร้าน อีกด้วย

ด้วยภูมิศาสตร์ที่ตั้งของจังหวัดขอนแก่นเป็นจุดศูนย์กลางของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงผนวกกับการจัดงานวันเกษตรภาคอีสาน ทำให้ปัจจุบันมีกลุ่มธุรกิจจากประเทศเพื่อนบ้านให้ความสนใจเข้าร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็นในบทบาทของผู้ขาย หรือผู้บริโภค อีกทั้งมีการเจรจาเพื่อความร่วมมือทางธุรกิจการเกษตรระหว่างประเทศ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นโอกาสดีที่จะสามารถยกระดับงานสู่สากลได้โดยการร่วมมือกับประเทศสมาชิก GMS ได้แก่ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (มณฑลยูนนาน) ดังนั้น สถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการภาพลักษณ์เพราะคือแรงจูงใจสำคัญในการตัดสินใจเลือกเดินทางไปยังจุดหมายนั้นๆ ภาพลักษณ์ของสถานที่ประกอบด้วยภาพลักษณ์ที่เกิดจากการรับรู้ (Cognitive image) ภาพลักษณ์ ที่เกิดจากความรู้สึกหรือทัศนคติ (Affective image) และภาพลักษณ์ที่มีต่อสถานที่โดยรวม (Overall/Global image) (Beerli & Martin, 2004) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวในงานวันเกษตรภาคอีสาน เพื่อสร้างภาพลักษณ์สู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวในงานวันเกษตรภาคอีสาน
2. เพื่อสร้างภาพลักษณ์งานวันเกษตรภาคอีสานสู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อนำ

ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

2.1 ผู้ประกอบการที่ร่วมออกร้านภายในงาน (จดทะเบียนการค้า) จำนวนธุรกิจละ 1 ราย รวม 5 ราย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้แก่

- 2.1.1 ร้านทำสวน

- 2.1.2 พันธุ์พืช

- 2.1.3 ศิลาโฮมสเตย์

- 2.1.4 ยอดดอยมะคาเดเมีย

2.1.5 สำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)

2.2 ประชาชนทั่วไปที่มาร่วมงานวันเกษตรภาคอีสาน จำนวน 25 ราย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จำนวน 25 ราย สามารถจำแนกข้อมูลเบื้องต้นได้ดังนี้

2.2.1 เพศ แบ่งเป็น เพศชาย 11 คน เพศหญิง 14 คน

2.2.2 สัญชาติ แบ่งเป็น สัญชาติไทย 23 คน สัญชาติสวิตเซอร์แลนด์ 2 คน

2.2.3 ภูมิลำเนา แบ่งเป็น จังหวัดขอนแก่น 21 คน จังหวัดอุดรธานี 2 คน จังหวัดมหาสารคาม 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยใช้เครื่องมือการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการเตรียมคำถามและเนื้อหาเฉพาะมาใช้ในการสัมภาษณ์แต่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้พูดเนื้อหา

อื่น แต่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการ โดยผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือ 2 ชุด สำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบการที่ร่วมออกร้านภายในงานเกษตรภาคอีสาน ประกอบด้วย

3.1.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

3.1.2 ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อการจัดงานวันเกษตรภาคอีสานและงานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในอนาคต

3.1.3 ส่วนที่ 3 ประเด็นเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์การจัดงานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง

3.1.4 ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการจัดงานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

3.2 แบบสัมภาษณ์ประชาชนทั่วไปที่มาร่วมงานวันเกษตรภาคอีสาน ประกอบด้วย

3.2.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

3.2.2 ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดงานวันเกษตรอีสาน

3.2.3 ส่วนที่ 3 การสร้างภาพลักษณ์การจัดงานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

3.2.4 ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการจัดงานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอน ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามช่วงงานเกษตรภาคอีสาน ตั้งแต่วันที่ 24 มกราคม - 2 กุมภาพันธ์ 2563 ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้ข้อคำถามที่จะได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์เพื่อถอดเทป และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เปรียบเทียบความสอดคล้องของข้อมูลด้วยการ จำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้และนำไปสู่การสรุปผลการวิจัยต่อไป

4.2 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้วิจัยได้ค้นคว้า ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นด้านสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวในงานวันเกษตรภาคอีสาน เพื่อสร้างภาพลักษณ์สู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จากตำรา หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ ฐานข้อมูลวารสาร บทความวิชาการ และข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ตจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต่างๆ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการสัมภาษณ์เสร็จผู้วิจัยนำบทสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล จัดหมวดหมู่ ตามหัวข้อดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ SWOT analysis

5.2 การวิเคราะห์ภาพลักษณ์งานวันเกษตรภาคอีสาน

5.3 การวิเคราะห์ภาพลักษณ์และแนวความคิดการจัดงานวันเกษตรอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์และสรุปแบบสัมภาษณ์จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 กลุ่มได้แก่

1. ประชากรกลุ่มที่ 1 ตัวแทนผู้ประกอบการที่ร่วมออกร้านภายในงาน (จดทะเบียนการค้า) จำนวน 5 ราย

1.1 ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของบริษัทผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อการจัดงานวันเกษตรอีสาน และงานวันเกษตร อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในอนาคต

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ประกอบการจากร้านทำสวน (สัมภาษณ์) เนื่องจากจากร้านทำสวนเป็นร้านค้าที่ประจำอยู่ในอุทยานเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทางร้านจึงมีความเกี่ยวข้องกับการจัดงานวันเกษตรภาคอีสานมาแล้วกว่า 10 ปี แต่ใน 2 ปีแรกของร้านที่มีช่วงการจัดงานวันเกษตรภาคอีสาน ทางร้านยังไม่พร้อมในการรับมือกับร้านค้าต่างๆ และประชาชนที่มาเที่ยวชมงานที่มีจำนวนมาก ทำให้ร้านต้องปิดทำการในช่วงการจัดงาน แต่เมื่อทางร้านเปลี่ยนความคิดว่าการจัดงานวันเกษตรภาคอีสาน คือโอกาสที่ร้านจะได้ลูกค้าและคู่ค้า ทำให้ตั้งแต่ปีที่ 3 ของการเปิดร้านจนถึงปัจจุบันร้านไม่ปิดในช่วงงานวันเกษตรภาคอีสานอีกเลย และยังได้ลูกค้าใหม่ๆ คู่ค้าใหม่ๆ ที่มารู้จักและร่วมธุรกิจกันในช่วงงานวันเกษตรภาคอีสาน และหากมีการยกระดับงานวันเกษตรภาคอีสานสู่งานวันเกษตรลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ก็น่าจะเป็นโอกาสที่ดีที่ทางร้านจะได้ทำธุรกิจร่วมกับต่างประเทศที่เป็นประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

บริษัทพันธ์ทวี (2563) กล่าวว่า สินค้าของเครือพันธ์ทวีเป็นสินค้าเกษตรและเครื่องมือช่าง อาทิ เครื่องสีข้าว รถตัดหญ้า เลื่อยยนต์ เครื่องพ่นยา เป็นต้น ซึ่งจัดจำหน่ายภายใต้แบรนด์ยูริอ็อก ในขณะที่พันธ์ทวีมีผู้ประกอบการจากประเทศลาว สนใจสินค้าและต้องการนำเข้าสินค้า แต่ยังมิชอบจำกัดเรื่องข้อกฎหมาย

ซึ่งตอนนี้ทางบริษัทกำลังศึกษาข้อกฎหมายและหาทางออก

ศิลาโฮมสเตย์ (2563) กล่าวว่า ศิลาโฮมสเตย์เป็นวิสาหกิจชุมชนโดยสินค้าและบริการหลักคือ การขายประสบการณ์ ได้แก่ ประสบการณ์ในการสัมผัสวิถีชีวิตแบบอีสานขอนแก่น ผ่านการเข้าพักที่โฮมสเตย์โดยทางกลุ่มได้รับความอนุเคราะห์ถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการโฮมสเตย์ จากทีมจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงได้รับเกียรติให้มาร่วมออกร้านเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของศิลาโฮมสเตย์ แต่เนื่องจากปัจจุบันศิลาโฮมสเตย์ยังไม่มีขายฐานการตลาดไปยังกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง แต่ก็ยังมีผู้ใช้บริการของศิลาโฮมสเตย์ที่มาจากประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง อาทิจากประเทศลาว แต่ก็มีควมสนใจหากอนาคตมีโอกาสที่จะทำการตลาดรับนักท่องเที่ยวจากประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งก็อาจจะขอความอนุเคราะห์มหาวิทยาลัยขอนแก่นถ่ายทอดความรู้ด้านนี้ให้

ยอดดอยมะคาเดเมีย (2563) พบว่า แบรินด์ ยอดดอยมะคาเดเมีย มีสินค้าหลักคือ มะคาเดเมียที่ปลูกในพื้นที่อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ซึ่งเป็นสินค้าทางการเกษตร จึงได้ร่วมออกร้าน ณ งานเกษตรภาคอีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้ให้สัมภาษณ์จากยอดดอยมะคาเดเมีย กล่าวว่า ปัจจุบันแบรินด์ยังไม่มีขายฐานการตลาดไปยังประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง แต่อย่างไรก็ตามหากเป็นโอกาสที่จะทำให้แบรินด์ประสบความสำเร็จในด้านยอดขายก็มีแนวโน้มที่จะนำสินค้าที่เป็นมะคาเดเมียออกสู่ตลาดในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

สำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กล่าวว่า มกอช. เป็นหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีบริการหลักคือการตรวจสอบมาตรฐาน และรองรับมาตรฐานของระบบการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรฐานสินค้าเกษตรให้มีความปลอดภัย และได้มาตรฐาน ตัวแทนผู้ให้

สัมภาษณ์จากสำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ยังกล่าวอีกว่า ภารกิจหน้าที่ของมกอช. ที่กำลังทำอยู่คือการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรในภูมิภาคอาเซียนซึ่งมีหลายประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงเป็นสมาชิกในอาเซียนด้วย ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรจึงถือเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงโดยตรง

1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์การจัดงานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง

ร้านทำสวน กล่าวว่า 3 อันดับแรก หากนึกถึงงานวันเกษตรภาคอีสาน คือ 1) ต้นไม้ 2) อาหาร และ 3) นักท่องเที่ยว และในความคิดของผู้ให้สัมภาษณ์งานวันเกษตรภาคอีสานสามารถยกระดับสู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงได้อย่างแน่นอน และหากในอนาคตมีการจัดงานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ควรจัดออกมาในแนวคิดต้นไม้ประจำชาติของประเทศสมาชิกอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงแต่ละชาติ

บริษัทพันธ์ทวี ตัวแทนบริษัทผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า 3 อันดับแรกหากนึกถึงงานวันเกษตรภาคอีสาน คือ 1) การออกร้านจากผู้ประกอบการ 2) การแสดงนวัตกรรมใหม่ๆ เกี่ยวกับการเกษตร และ 3) การประชาสัมพันธ์บริษัท และในความคิดของผู้ให้สัมภาษณ์งานวันเกษตรภาคอีสานสามารถยกระดับสู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงได้โดยเสนอแนะวิธีการคือ ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงผู้ประกอบการต้องร่วมมือกันขับเคลื่อนและการเข้าสู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงจะเป็นประโยชน์กับธุรกิจของกลุ่มบริษัทพันธ์ทวี และหากในอนาคต มีการจัดงานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ควรจัดออกมาในแนวคิดนวัตกรรมเกษตร

ในขณะที่ข้อมูลจาก ศิลาโหมสเตย์ ตัวแทนผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า 3 อันดับแรกหากนึกถึงงานวันเกษตรภาคอีสาน คือ 1) อาหาร 2) ต้นไม้ และ 3) สินค้าโอท็อป และในความคิดของผู้ให้สัมภาษณ์งานวันเกษตรภาคอีสานสามารถยกระดับสู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงได้ และคาดว่าจะมีโอกาสที่ศิลาโหมสเตย์จะได้รองรับลูกค้าจากกลุ่มประเทศและให้แนวคิดการจัดงานวันเกษตรอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ว่าควรจัดออกมาในแนวคิดอาหารแห่งกลุ่มแม่น้ำโขง

ผู้ให้สัมภาษณ์จากสินค้าแบรนด์ยอดเยี่ยมมะคาเดเมีย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่นึกถึง 3 อันดับแรกเกี่ยวกับงานวันเกษตรภาคอีสาน คือ 1) ร้านขายสินค้าการเกษตร 2) การออกร้านของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ 3) อาหาร และให้ความคิดเห็นว่างานวันเกษตรภาคอีสานสามารถยกระดับสู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศ อนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงได้ และเป็นโอกาสที่ดีที่แบรนด์ยอดเยี่ยมมะคาเดเมียจะได้เข้าร่วมเพื่อขยายฐานลูกค้าไปยังประเทศสมาชิกอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง และหากในอนาคตมีการจัดงานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ควรจัดออกมาในแนวคิด สินค้าทางการเกษตรที่โดดเด่นของแต่ละประเทศ

นอกจากนี้ ตัวแทนผู้ให้สัมภาษณ์จากสำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กล่าวว่า 3 อันดับแรกเกี่ยวกับงานวันเกษตรภาคอีสาน คือ 1) สินค้าเกษตร 2) งานวิจัยทางเกษตร และ 3) อาหาร และในความคิดของผู้ให้สัมภาษณ์งานวันเกษตรภาคอีสานสามารถยกระดับสู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงได้ และจะเป็นประโยชน์กับเกษตรกร รวมถึงประชาชนในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง เพราะสิ่งที่ มกอช. ทำอยู่คือการสร้างมาตรฐานสินค้าเกษตรสู่สากล และหากในอนาคต

มีการจัดงานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาค
ลุ่มน้ำโขง ควรจัดออกมาในแนวคิด มาตรฐานสินค้า
เกษตรสู่สากล

2. ประชากรกลุ่มที่ 2 ประชาชนทั่วไปที่มา
ร่วมงานวันเกษตรภาคอีสาน จำนวน 25 ราย

2.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ประชาชนทั่วไปที่มา
ร่วมงานวันเกษตรภาคอีสาน จำนวน 25 ราย สามารถ
จำแนกข้อมูลเบื้องต้นได้ดังนี้

2.1.1 เพศ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศ
ชายจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 44 และ เพศหญิง
จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 56 ตามลำดับ

2.1.2 สัญชาติ แบ่งเป็นสัญชาติไทย จำนวน
23 คน คิดเป็นร้อยละ 92 และสัญชาติสวีเดน 2 คน
คิดเป็นร้อยละ 8 ตามลำดับ

2.1.3 ภูมิลำเนา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่
มีภูมิลำเนาในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 21 คน คิดเป็น
ร้อยละ 84 จังหวัดอุดรธานี และ จังหวัดมหาสารคาม
จังหวัดละจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ตามลำดับ

2.2 ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดงานวันเกษตร
อีสาน

จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่มาร่วมงานวัน
เกษตรภาคอีสาน ประจำปี 2563 ประชาชนส่วนใหญ่มี
ความคิดเห็นว่าการจัดงานวันเกษตรภาคอีสานเป็นงาน
ที่ดี เป็นพื้นที่ที่ช่วยส่งเสริมให้เกษตรกร ผู้ประกอบการ
หรือแม้กระทั่งนักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้
เพลิดเพลินกับสิ่งต่างๆ ในงานตลอดระยะเวลาการจัด
งาน โดยเฉพาะการจัดงานวันเกษตรภาคอีสาน เป็น
แสดงศักยภาพของคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่นให้เป็นที่ยอมรับ ในขณะที่กลุ่มนักเรียน
นักศึกษา กล่าวว่า งานเกษตรยังไม่แตกต่างจากงาน
กาชาดประจำจังหวัดเท่าไรนัก ทั้งในแง่ของการออกร้าน

นิทรรศการจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้ประสบการณ์ที่
ได้รับไม่ได้รู้สึกแปลกใหม่

นอกจากนี้ หากนึกถึงงานวันเกษตรภาคอีสาน
จะนึกถึงสิ่งใดเป็น 2 อันดับแรก ประชาชนทั่วไปที่มา
ร่วมงานวันเกษตรภาคอีสาน จำนวน 25 ราย จะนึกถึง
สิ่งใดบ้าง สามารถสรุปได้ดังนี้ สิ่งที่ผู้ร่วมงานส่วนใหญ่
นึกถึงเป็นอันดับ 1 คือ อาหาร รองลงมาอันดับ 2 คือ
สินค้าโอท็อป และสิ่งที่ประชาชนทั่วไปที่มาร่วมงาน
นึกถึงเป็นอันดับที่ 3 คือ การจัดแต่งสถานที่จัดงานด้วย
พืชไร่ พืชสวน โดยนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์

2.3 การสร้างภาพลักษณ์การจัดงานวัน
เกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ประชาชนทั่วไปที่มาร่วมงานทุกท่านให้
ความเห็นว่าเป็นด้วยหากจะยกระดับการจัดงานวัน
เกษตรภาคอีสาน จัดงานวันเกษตรกลุ่มประเทศ
อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในอนาคต และหากมีการจัดงาน
วันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในสถานที่
เดิม คือ อุทยานเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น ประชาชนทุกคนก็ยังคงมาร่วมชมงานเช่นเคย
ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ค่อนข้างคาดหวังว่าการ
ยกระดับงานวันเกษตรอีสาน จัดงานวันเกษตรกลุ่ม
ประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จะมีอะไรแปลกใหม่
และจูงใจให้ประชาชนจากประเทศในอนุภูมิภาค
ลุ่มน้ำโขงอยากมาร่วมงาน เพราะหากจัดเป็นงาน
วันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง แต่มีเพียง
ชาวไทยที่มาร่วมงาน ก็อาจจะทำให้การจัดงานไม่บรรลุ
วัตถุประสงค์

นอกจากนี้ กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มาร่วมงาน
ยังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดของการ จัดงาน
วันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่จะสะท้อน
ภาพลักษณ์ของงานออกมาได้ดีที่สุด ซึ่งสรุปได้ 3 อันดับ
แรกดังนี้ 1) อาหาร 2) ต้นไม้ และ 3) แนวคิดเรื่องข้าว

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวในงานวันเกษตรภาคอีสาน เพื่อสร้างภาพลักษณ์สู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ เพื่อสังเคราะห์และนำมาสรุปประเด็นที่สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่ได้ศึกษาดังนี้

SWOT analysis เป็นตัวแบบของการประเมินจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) โดยมีกรอบแนวคิดว่าหากเป็นการพิจารณา เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายในคือการค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อน และหากเป็นการพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายนอกจะเป็นเรื่องการระบุโอกาสและอุปสรรค (จิรัชญา มณีเนตร, 2556)

1) จุดแข็ง (Strengths) คือ ทรัพยากรที่ได้พัฒนาเป็นขีดความสามารถและกระบวนการนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน

2) จุดอ่อน (Weaknesses) คือ ทรัพยากรและความสามารถที่ยังขาดหรือไม่เพียงพอ

3) โอกาส (Opportunities) คือ แนวโน้มหรือการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นบวกหรือที่จะช่วยปรับปรุงการดำเนินงาน

4) อุปสรรค (Threats) คือ แนวโน้มหรือการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นลบหรือที่จะคุกคามบั่นทอนการดำเนินงาน

ภาพลักษณ์งานวันเกษตรภาคอีสานที่จะพัฒนายกระดับสู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งภาพลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวนึกถึงเป็นการสะท้อนการรับรู้ที่มีต่องานเกษตรภาคอีสาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Beerli & Martín (2004) ที่กล่าวว่า ภาพลักษณ์ของสถานที่ประกอบด้วยภาพลักษณ์ที่เกิด

จากการรับรู้ (Cognitive image) ภาพลักษณ์ที่เกิดจากความรู้สึกหรือทัศนคติ (Affective image) และภาพลักษณ์ที่มีต่อสถานที่โดยรวม (Overall/Global image) จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ 5 ราย และนักท่องเที่ยว 25 ราย รวม 30 ราย พบว่า ภาพลักษณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์นึกถึงเป็นอันดับแรก ได้แก่ ภาพลักษณ์ด้านอาหาร มีผู้นึกถึง 5 ราย รองลงมาคือ ต้นไม้ สินค้าโอท็อป การออกร้าน และ นักท่องเที่ยว มีผู้นึกถึงประเด็นละ 2 ราย และ นวัตกรรมเกษตร สินค้าเกษตรงานวิจัยเกษตร และการตกแต่งสถานที่ด้วยพืชไร่ พืชสวน มีผู้นึกถึงประเด็นละ 1 ราย

ดังนั้นสามารถอภิปรายผลได้ว่า ภาพลักษณ์ของงานวันเกษตรภาคอีสานที่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวนึกถึงสอดคล้องกันมากที่สุด คือ ภาพลักษณ์ด้านอาหาร และสามารถนำภาพลักษณ์ด้านอาหาร เป็นโอกาสในการพัฒนาต่อยอดเป็นภาพลักษณ์ของการจัดงานวันเกษตรกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงต่อไปในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวในงานวันเกษตรภาคอีสาน

สามารถนำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT analysis) ได้ดังนี้

1.1 จุดแข็ง (Strengths)

1.1.1 งานวันเกษตรภาคอีสานมีชื่อเสียง

1.1.2 คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นเจ้าภาพที่เข้มแข็ง

1.1.3 ภายในงานมีกิจกรรมหลากหลาย

1.1.4 ภายในงานมีสินค้าที่หลากหลาย

1.1.5 มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้การสนับสนุน

1.2 จุดอ่อน (Weaknesses)

1.2.1 ปัญหาเรื่องการจัดการจราจร

1.2.2 การจัดการพื้นที่จอดรถ

1.2.3 ปัญหาสุขภาพลักษณะ เช่น โชนขายสัตว์

อยู่ใกล้โซนอาหาร

1.3 โอกาส (Opportunities)

1.3.1 การพัฒนาสู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศ

GMS

1.3.2 ใช้สื่อโซเชียลในยุค 4.0 สร้างการรับรู้

1.3.3 การพัฒนาด้านการขนส่งเป็นโอกาสทำให้สามารถ ในการกระจายสินค้าเกษตรมากขึ้น

1.3.4 โอกาสที่จะนำความมือจากองค์กรนานาชาติ

1.3.5 นำภูมิปัญญา วัฒนธรรม และนวัตกรรมยกระดับการเกษตรสู่สากล

1.4 อุปสรรค (Threats)

1.4.1 ทักษะทางด้านภาษา

1.4.2 ข้อกฎหมายเกี่ยวกับศุลกากร

1.4.3 ภูมิประเทศที่แตกต่างกันของกลุ่มสมาชิก GMS

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างภาพลักษณ์งานวันเกษตรภาคอีสานสู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

จากข้อคำถามที่ถามว่า หากนึกถึงงานวันเกษตรอีสานจะนึกถึงอะไรเป็นอันดับแรก จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ สิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ทั้งผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปมักจะนึกถึง เป็นอันดับแรกและมีความสอดคล้องกันคือ อาหาร ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์เนื้อหาสรุปประเด็นในการสร้างภาพลักษณ์งานวันเกษตรภาคอีสาน สู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ควรจัดขึ้นในแนวคิดอาหารแห่งวิถีลุ่มน้ำโขง"

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ ไปศึกษาต่อยอดสำหรับงานวิจัยในอนาคต ปรับปรุงพัฒนาหัวข้อ เพื่อนำไปเป็นหัวข้อวิจัยที่จะทำให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นแนวทางใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้จัดงาน ผู้ประกอบการธุรกิจที่ร่วมออกร้านจำหน่ายสินค้า และนักท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะเชิงสาธารณะ/สังคม สามารถเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการสร้างภาพลักษณ์งานเกษตรภาคอีสานสู่งานเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพื่อให้เกิดแนวทางการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับชุมชนขยายไปจนถึงระดับชาติและนานาชาติ

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สามารถนำไปผนวกองค์ความรู้ด้านอื่นๆ เข้าด้วยกันเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์การพัฒนาภาพลักษณ์ยกระดับงานเกษตรภาคอีสานสู่งานเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ทั้งผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไป มักจะนึกถึงอาหารเป็นอันดับแรก ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะในการสร้างภาพลักษณ์งานวันเกษตรภาคอีสาน สู่งานวันเกษตรกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ในแนวคิดอาหารแห่งวิถีลุ่มน้ำโขง ดังโครงการที่จะเสนอต่อไปนี้

ตารางที่ 1 โครงการในข้อเสนอแนะ

โครงการ	ระยะเวลา ดำเนินโครงการ
โครงการสร้างมาตรฐานอาหารจาก สินค้าเกษตรกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์อาหารแห่งวิถี ลุ่มน้ำโขง"	☐ ระยะสั้น ☒ ระยะกลาง ☐ ระยะยาว

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โครงการ	ระยะเวลา ดำเนินโครงการ
โครงการแข่งขันทำอาหารประจำชาติ อาหารแห่งวิถีลุ่มน้ำโขงมาสเตอร์เชฟ	☒ ระยะสั้น ☐ ระยะกลาง ☐ ระยะยาว
โครงการอยู่ดี กินดี ตามวิถีลุ่มน้ำโขง	☐ ระยะสั้น ☒ ระยะกลาง ☐ ระยะยาว
โครงการการสร้างตราสินค้าให้แก่ อาหารจากสินค้าเกษตรกลุ่มประเทศ ลุ่มน้ำโขง สู่อุตสาหกรรมโลก	☐ ระยะสั้น ☐ ระยะกลาง ☒ ระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ฐิรชญา มณีเนตร. (2556). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. [เอกสารอัดสำเนา]. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.].
- นรุตม์ เจริญศรี. (2550). *วาทกรรมการพัฒนาและ
บทบาททุนญี่ปุ่นในการพัฒนาลุ่มน้ำโขง: บท
ศึกษาวิจัยไทยในกระแสโลกาภิวัตน์. บทความ
นำเสนอใน การประชุมรัฐศาสตร์และรัฐ
ประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 8 (พ.ศ.
2550). กรุงเทพฯ, 13-14 ธันวาคม 2550*

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561).

*สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ
เป็นรายจังหวัด พ.ศ. 2552-2561. สืบค้นจาก
[http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/
sector/th/17.aspx](http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/17.aspx).*

Beerli, A., & Martín, J. D. (2004). Tourists characteristics and the perceived image of tourist destinations: a quantitative analysis of tourist destinations: a quantitative analysis A case study of Lanzarote, Spain. *Tourism Management*, 25, 623-636.

ผู้ให้สัมภาษณ์

- บริษัทพันธ์ทวี. (2563, 26 มกราคม). [สัมภาษณ์].
- ศิลาโฮมสเตย์. (2563, 26 มกราคม). [สัมภาษณ์].
- ยอดดอยมะคาเดเมีย. (2563, 26 มกราคม). [สัมภาษณ์].

ศึกษาความต้องการคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight

บริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

A Study of the Desirable Qualifications of Personnel in the Sea Freight Department of Freight Forwarder Companies in Yan Nawa, Bangkok

สุนทรี พุดมวิธ^{1*} สิริวิมล กลั่นเกิด² สุทธารัตน์ สงวนพันธุ์¹ ไอรินทร์ นิธิภัทรพรปัญญา² อัจฉราภรณ์ คำแก้ว²

Suntaree Puttiworn^{1*} Silivimol Klankred² Sutharut Sanguanpun² Irin Nitipatpornpanya²

Atcharaporn Kumgaew²

Corresponding author's E-mail: Suntaree.pu@ssru.ac.th¹

(Received: August 10, 2020; Revised: October 10, 2020; Accepted: December 7, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความต้องการคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight ที่บริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา 2) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานประกอบการกับความต้องการคุณลักษณะของบุคลากร แผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บุคลากรในแผนก Sea Freight ของบริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 บริษัท คือ 1) บริษัท Freight Liner (Thailand) Co., Ltd 2) บริษัท Freight Links Express (Thailand) Co., Ltd 3) บริษัท Seadragon Shipping Service Co., Ltd 4) บริษัท Sonic Interfreight Public Co., Ltd. และ 5) บริษัท Wice Logistics Public Co., Ltd รวมทั้งสิ้น 96 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ประกอบการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ One-Way ANOVA และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย เชิงซ้อนด้วยวิธีของ Scheff

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริษัท Freight Forwarder เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีความต้องการบุคลากรที่มีความสามารถด้านทักษะวิชาชีพและด้านสติปัญญาวิชาการ มากที่สุดอยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{x} = 4.18$) 2) สถานประกอบการที่แตกต่างกันในเขตยานนาวามีความต้องการบุคลากรที่มีสมรรถนะ ในเรื่องของทักษะและคุณลักษณะโดยรวมที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) สถานประกอบการในเขตยานนาวาให้ความสำคัญในการคัดเลือกบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: คุณลักษณะ มาตรฐาน ประสิทธิภาพ การให้บริการ บุคลากร

Abstract

The purposes of this study were: 1) to study the desirable qualifications of the personnel in the Sea Freight department for FREIGHT FORWARDER companies in Yan Nawa, Bangkok 2) to learn the desirable qualifications of the personnel of the Sea Freight department for FREIGHT FORWARDER companies in Yan Nawa, Bangkok. The research population was the personnel of the Sea Freight department for five FREIGHT

¹ อาจารย์ประจำวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เขตดุสิต

² นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจพาณิชยการ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹ Lecturer, College of Logistics and Supply Chain, Suan Sunandha Rajabhat University

² Bachelor's students, College of Logistics and Supply Chain, Suan Sunandha Rajabhat University

FORWARDER companies in Yan Nawa, Bangkok which are Freight Liner (Thailand) Co., Ltd, Freight Links Express (Thailand) Co., Ltd, Seadragon Shipping Service Co., Ltd, Sonic Inter Freight Public Co., Ltd and Wice Logistics Public Co., Ltd. The population was 96 people. Questionnaires were used as a research tools. Statistical analysis was performed by frequency, percentage, mean, standard deviation, One-Way ANOVA and complex mean comparison of Scheffe method.

The research findings were as follows: 1) The results showed that the most desirable characteristics of the FREIGHT FORWARDER company in Yan Nawa, Bangkok were professional skills and academic intelligence with the mean of 4.18; 2) Different companies in Yan Nawa, Bangkok have significantly different overall desirable qualifications of the personnel of Sea Freight department at .05; 3) The companies in Yan Nawa, Bangkok place huge importance on selecting personnel for the Sea Freight department according to the desirable characteristics

Keywords: qualifications, standard, performance, service, personnel

ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันการนำเข้าและส่งออกสินค้า มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศมากซึ่งในปี พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมามีประเทศไทยทำรายได้ จากการค้าระหว่างประเทศถึง 16,191,559.6 ล้านบาท โดยได้มาจากการส่งออก 8,093,441.4 ล้านบาท ได้มาจากการนำเข้า 8,098,098.2 ล้านบาท (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2561) และเป็นตัวเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปแบบคู่ค้าที่ดี การค้าระหว่างประเทศถือเป็นธุรกิจที่มีขั้นตอนการดำเนินงานมากมาย จึงทำให้เกิดอีกธุรกิจหนึ่งเกิดขึ้นคือ Freight Forwarder เนื่องจากเป็นธุรกิจที่พัฒนามาจาก Shipping (ตัวแทนออกของ) Shipping จะทำหน้าที่หลักคือทำการจัดการทุกขั้นตอนเพื่อให้สินค้าที่ผู้ส่งออกต้องการให้ผ่านออกไปนอกประเทศให้ได้ ถ้าเป็นส่วนของการนำเข้า Shipping จะเป็นตัวแทนของผู้นำเข้าในการทำพิธีการศุลกากร ตัวแทนติดต่อบริษัทสายเรือสายการบิน บริษัทตัวแทนสายการบิน การทำเรือตลอดจนหน่วยงานราชการต่างๆ ที่มีข้อกำหนดใน

บทบัญญัติตามกฎหมาย หรืออาจจะเรียกว่าเป็น "ผู้บริการโลจิสติกส์แบบครบวงจร" พอระบบคอนเทนเนอร์ ได้พัฒนาการขนส่งทางทะเล ให้มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น ชี้ความสามารถของ Shipping ที่มีความจำกัดเรื่องภาษาอังกฤษ และเครือข่าย ณ เวลานั้น Freight Forwarder Meaning (2010) ก็เกิดขึ้น เฟรทลิงค์ส์ เอ็กซ์เพรส (ประเทศไทย) กล่าวโดยสรุป Freight Forwarder ก็คือ บริษัท ที่ให้บริการแก่ลูกค้าที่มากกว่าการผ่านพิธีการศุลกากร บริการที่ Freight Forwarder สามารถให้บริการแก่ลูกค้า เช่น Custom broker คือตัวแทนออกของให้กับผู้ส่งและผู้รับสินค้า, Forwarding business คือ ตัวแทนในการบริหารจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศของผู้ส่งออกและผู้นำเข้า, Transportation provider คือ ผู้ขนส่งสินค้าทั้งทางเครื่องบิน ทางเรือ และทางรถไฟ Packing บริการบริหารจัดการการบรรจุสินค้า, Warehouse ให้บริการโรงพักสินค้าอาจจะเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการเอง หรือร่วมกับผู้ประกอบการอื่นที่มีโรงพักสินค้าไว้บริการ, Labour ให้บริการทางด้านแรงงาน คนงาน ในการบรรจุสินค้าเข้าสู่ตู้คอนเทนเนอร์,

Multimodal transport ให้บริการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ, Logistics service ให้บริการในการบริหารโลจิสติกส์ หรือการกระจายสินค้า, Business consultant ให้บริการในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการส่งออกและนำเข้า

เขตยานนาวา เป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่มเขตกรุงเทพใต้ สภาพทั่วไปเป็นแหล่งการค้า การบริการ และแหล่งที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก ปัจจุบันเขตยานนาวามีพื้นที่เขตทั้งหมด 16.662 ตารางกิโลเมตร การปกครองแบ่งออกเป็นแขวง ซอยถนนตรีและแขวงบางโพงพาง (สภาองค์กรชุมชนเขตยานนาวา, 2554) และยังเป็นแหล่งที่ตั้งของบริษัทที่ให้บริการด้านการขนส่งสินค้าจำนวนมาก

ทางคณะผู้จัดทำได้เล็งเห็นความสำคัญของการให้บริการทางด้านการขนส่งสินค้าจึงเข้าไปสำรวจถึงความต้องการคุณลักษณะบุคลากร ในบริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา ซึ่งบริษัทที่ให้บริการงานด้าน Sea Freight และมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในธุรกิจ Freight Forwarder บริษัทเหล่านี้มุ่งเน้น ไปในเรื่องของการให้บริการ การให้บริการการขนส่งสินค้า

เนื่องจากการให้บริการของบริษัท Freight Forwarder มีการให้บริการในหลายรูปแบบ ภายในองค์กรจึงต้องจัดหาพนักงานเพื่อรองรับ การให้บริการลูกค้าในหลายๆ ด้าน จึงจัดหาพนักงานที่มีความสามารถและคุณสมบัติ ที่ต้องการเพื่อมาทำงาน แต่การที่จะได้บุคลากร ที่มีความสามารถมาเป็นพนักงานภายในองค์กรอาจไม่ใช่เรื่องง่าย และในปัจจุบันได้มีการแข่งขัน ในด้านธุรกิจในการการค้าเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันทางธุรกิจก็เริ่มเข้มข้นขึ้น จึงทำให้ทางผู้จัดทำมุ่งสำรวจไปยังองค์กรเอกชนที่เป็นบริษัท Freight Forwarder ในเรื่องแรงงาน ความต้องการ และศักยภาพ ที่ทางบริษัท Freight Forwarder ต้องการ

เพื่อเป็นแนวทางในการเร่งพัฒนา ผู้ว่าจ้าง ให้สามารถปรับตัวเข้าสู่สถานประกอบการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงขอเข้าศึกษาคุณลักษณะของบุคลากรในแผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight ที่บริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานประกอบการกับความต้องการคุณลักษณะของบุคลากร แผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

บุคลากรในแผนก Sea Freight ของบริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร รวมทั้งหมด 96 คน มีกลุ่มประชากรดังนี้

1. บริษัท Freight Liner (Thailand) Co., Ltd มีพนักงานในแผนก Sea Freight จำนวน 11 คน
2. บริษัท Freight Links Express (Thailand) Co., Ltd มีพนักงานในแผนก Sea Freight จำนวน 17 คน
3. บริษัท Seadragon Shipping Service Co., Ltd มีพนักงานในแผนก Sea Freight จำนวน 8 คน
4. บริษัท Sonic Interfreight Public Co., Ltd มีพนักงานในแผนก Sea Freight จำนวน 15 คน
5. บริษัท Wice Logistics Public Co., Ltd มีพนักงานในแผนก Sea Freight จำนวน 45 คน

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight ของบริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวาเพื่อนำมาวิเคราะห์มาตรฐานและแนวทางการรับพนักงานเข้าปฏิบัติงาน การวิจัยนี้เริ่มตั้งแต่ 9 มกราคม ถึง 26 เมษายน พ.ศ. 2561 โดย

ในระยะเวลาที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษา ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลและจัดรูปแบบ

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้ให้บริการขนส่งสินค้า

สมัยศ อลงกตกิตติคุณ (2560) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้ให้บริการขนส่งสินค้า หมายถึง บริษัทหรือบุคคลผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การขนส่งสินค้า โดยทำหน้าที่ เป็นตัวแทนของ ผู้ส่งสินค้าหรือดำเนินการขนส่งสินค้าตามคำสั่ง ที่ได้รับจากลูกค้า ซึ่งผู้ให้บริการขนส่ง สินค้าสามารถให้บริการขนส่งสินค้าได้อย่างครบวงจร นอกจากนี้ยัง เป็นบุคคล ที่ทำหน้าที่ในการรวบรวมการขนส่งขนาดเล็กจากซัพพลายเออร์หลายๆ ราย หรือจาก หลายๆ สถานที่นำมารวมกันจนเป็นการขนส่งขนาดใหญ่ขึ้น

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ให้บริการขนส่งสินค้า หมายถึง ลักษณะเฉพาะหรือลักษณะพิเศษ คุณงามความดีและคุณลักษณะประจำตัวของของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าโดยแสดงพฤติกรรมออกมาที่สามารถสังเกตและวัดได้

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์

วิลาวรรณ ทรัพย์พิศาล (2554) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แนวคิดพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานขององค์กรจะมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ย่อมต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เป็นพื้นฐาน เพื่อสามารถควบคุมการดำเนินงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี โดยจะต้องคำนึงว่า มนุษย์มิใช่เครื่องจักรแต่เป็นผู้สร้างความสำเร็จให้แก่ องค์กรย่อมต้องการขวัญกำลังใจรวมทั้งแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานด้วยกันทุกคน ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะให้

บุคลากรในองค์กร ได้แสดงความสามารถของตนเองพร้อมทั้ง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ บุคลากรได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงค่านิยม วัฒนธรรม จริยธรรม และวินัย ในการปฏิบัติงานขององค์กรเป็นสำคัญ

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ หมายถึง บัณฑิตมีความรู้ความสามารถที่จะทำให้องค์กรมีการพัฒนาและเจริญเติบโต ซึ่งเกิดจากการศึกษาและสะสมประสบการณ์ของบัณฑิต ที่จะส่งผลให้เกิดอิทธิพล และมีผลต่อคุณสมบัติเฉพาะเจาะจงหรือคุณสมบัติต่างๆ กับบัณฑิต

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณสมบัติของพนักงานที่นายจ้างต้องการ

สมชาติ กิจยรรยง (2548) ได้กล่าวว่าบุคลากรในองค์กรจะต้องประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้

- 1) ความกระตือรือร้นในการหาความรู้ใหม่มาใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
 - 2) ทักษะและความสามารถในการใช้งานได้
 - 3) ทักษะที่ดี
 - 4) การทำงานมีระบบ
 - 5) คิดอย่างเป็นระบบ สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมอื่นๆ ได้
 - 6) มีความฝึกฝนตนเองตลอดเวลา
 - 7) มีความสามารถในการแข่งขัน
 - 8) ปรับมาตรฐานการทำงานของตน ให้สูงขึ้น
- ทัศนีย์ สิริวิทยกุล (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์สำหรับตำแหน่งพนักงานบริการลูกค้าในธุรกิจบริหารจัดการขนส่งทางทะเล ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิตที่พึงประสงค์ สำหรับตำแหน่งพนักงานบริการลูกค้าในธุรกิจบริหารจัดการขนส่งทางทะเลส่วนใหญ่เป็นเพศชายหรือ

หญิงก็ได้ อายุ อยู่ในช่วง 21-25 ปี สถานภาพโสดหรือสมรสก็ได้ วุฒิการศึกษาจบระดับปริญญาตรี สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาคือการขนส่งระหว่างประเทศ

สมหมาย ชาญสิกขกร (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามความต้องการของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ในเครือข่ายภาคตะวันออกที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามความต้องการของผู้บริหาร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริหารที่มีจำนวนผู้ร่วมงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นฤมล เก่งกรีทาพล (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้สำเร็จการศึกษาคหกรรมศาสตร์ ด้านงานดอกไม้สดตามความต้องการของโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาคหกรรมศาสตร์ด้านงานดอกไม้สด ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามในวิชาชีพ การ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้านความรู้ทักษะวิชาชีพตามหน้าที่การงานที่เหมาะสมกับเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

กฤตยา สุวานุรักษ์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะบัณฑิต ที่พึงประสงค์สำหรับสถานประกอบการกรณีศึกษาบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า

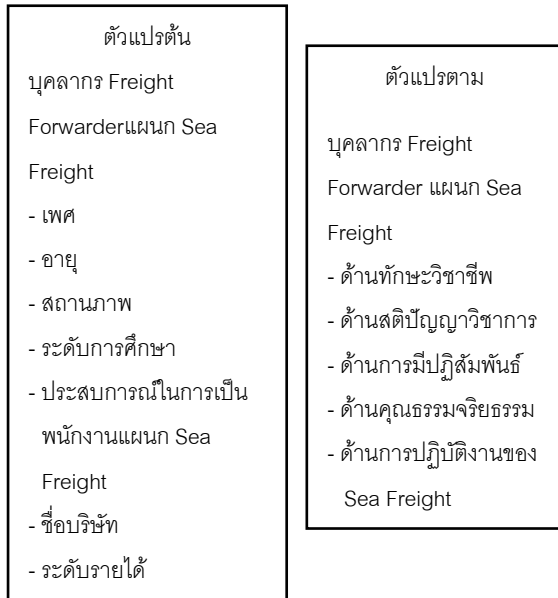
คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่พึงประสงค์ทั้ง 5 ด้านสำหรับสถานประกอบการที่นักศึกษาฝึกงานทั้ง 7 แห่ง นั้น ด้าน ที่สถานประกอบการมีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

กมลพร สิทธิวนกุล, นงคราญ วงษ์ศรี และสุนทร ช่อณิล (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของบุคลากรตามค่านิยมหลักของโรงพยาบาลเซนต์เมรี่ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคลากรตามค่านิยมหลักของโรงพยาบาลเซนต์เมรี่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของบุคลากรตามค่านิยมหลักของโรงพยาบาลเซนต์เมรี่ ดังนี้ เพศหญิงจะมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคลากรตามค่านิยมหลักสูงกว่าเพศชาย บุคลากรที่มีวุฒิสสูงกว่าปริญญาตรี จะมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคลากรตามค่านิยมหลักสูงกว่าบุคลากรที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคลากรตามค่านิยมหลักด้านความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงาน 11 ปี ขึ้นไปมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคลากรตามค่านิยมหลักด้านความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี และบุคลากรสายวิชาชีพมีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของบุคลากรตามค่านิยมหลัก ด้านพฤติกรรมบริการที่เป็นเลิศและด้านความซื่อสัตย์มากกว่าบุคลากรสายสนับสนุน

ทรงสิริ วิจิตรานนท์, วีน่า สงวนพงษ์ และอรุณี อรุณแสง (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยประยุกต์ ที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยประยุกต์ที่พึงประสงค์ตามความต้องการของสถานประกอบการและตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

และเมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยประยุกต์ ที่พึงประสงค์ตามความต้องการของสถานประกอบการและตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย จำแนกตามสถานประกอบการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย



สมมติฐานการวิจัย

สถานประกอบการที่แตกต่างกันในเขตยานนาวามีความต้องการบุคลากรที่มีสมรรถนะ ในเรื่องของทักษะและคุณลักษณะที่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยจะเริ่มจากการสรุปหัวข้อในการทำวิจัยโดยใช้กระบวนการกลุ่มเมื่อ ได้หัวข้อ ก็จะทำการศึกษาข้อมูลและเครื่องมือเพื่อที่จะนำมาใช้ในงานวิจัย โดยการศึกษาจากวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นก็จะทำการกำหนดเครื่องมือ ที่จะใช้ในการทำวิจัยแล้วนำเครื่องมือและข้อมูล ที่ได้นำมาวิเคราะห์ผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษาและขั้นตอนสุดท้ายคือการสรุปผลและเขียนรายงาน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบการสัมภาษณ์ การสร้างแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

1.1 ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาหาข้อมูล เครื่องมือและทฤษฎี

1.2 แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะบุคลากรที่บุคลากรแผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder ที่อยู่ในเขตยานนาวา จำกัดต้องการ ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วน ดังนี้

1.2.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

1.2.2 ส่วนที่ 2 คุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1.2.2.1 คุณลักษณะด้านทักษะวิชาชีพ

1.2.2.2 ด้านสติปัญญาวิชาการ

1.2.2.3 ด้านการมีปฏิสัมพันธ์

1.2.2.4 ด้านคุณธรรมจริยธรรม

1.2.2.5 ด้านการปฏิบัติงานของ Sea Freight

1.2.3 ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.3 ใช้สถิติการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้สูตร $\bar{x}$, S.D. เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล แก้ไขแล้ว

1.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้วิจัยได้ทำการเข้าสัมภาษณ์แผนกบุคคลของบริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา และนำมาร่างแบบสอบถามประเมินคุณลักษณะบุคลากรแผนก Sea Freight ของบริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา

และนำมาตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยในการบวนการตรวจสอบผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบจำนวน 5 ท่าน โดยให้ทั้ง 5 ท่านทำการตรวจสอบ ประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item Objective Congruence Index) จากนั้นนำผลไปตรวจสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือต่อไป

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

3.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นพนักงานแผนก Sea Freight ชื่อบริษัท และตำแหน่งในปัจจุบัน ระดับรายได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

3.2 ส่วนที่ 2 คุณลักษณะบุคลากรในแผนก Sea Freight ของบริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา ได้แก่ ด้านคุณลักษณะด้านทักษะวิชาชีพ ด้านสติปัญญาวิชาการด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการปฏิบัติงานของ Sea Freight วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ยของประชากรกลุ่มเดียว (One-sample t-test) ทดสอบค่าเฉลี่ยของประชากรมากกว่า 2 กลุ่มที่มีอิสระต่อกัน (One Way ANOVA) ในการทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

3.3 ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการบริการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

4.1 ค่าความถี่ (Frequency)

4.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

4.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

4.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (ฟรานซิส กาลตัน, 1860)

4.5 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance)

ผลการวิจัย

1. ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเฉพาะข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 77 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 25-35 ปี จำนวน 38 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสดจำนวน 73 คน ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 96 คน คิดเป็น ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเป็นพนักงานแผนก Sea Freight 10 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 39 คน

2. ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight ที่บริษัท Freight Forwarder เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะวิชาชีพ ด้านสติปัญญาวิชาการ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการปฏิบัติงานของ Sea Freight

ความต้องการคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight ที่บริษัท Freight Forwarder เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.03$)

	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ	จัด อันดับ
1. ด้านทักษะวิชาชีพ	4.18	0.37	สำคัญมาก	1*
2. ด้านสติปัญญา วิชาการ	4.18	0.50	สำคัญมาก	1*

	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ	จัด อันดับ
3. ด้านการมี ปฏิสัมพันธ์	3.95	0.57	สำคัญมาก	3
4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	3.99	0.57	สำคัญมาก	2
5. ด้านการปฏิบัติงาน ของ Sea Freight	3.84	0.54	สำคัญมาก	4
รวมทุกด้าน	4.03	0.39	สำคัญมาก	

3. ผลการทดสอบสมมุติฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานประกอบการกับความต้องการคุณลักษณะของบุคลากร แผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานการวิจัยที่ 1 สถานประกอบการที่แตกต่างกันในเขตยานนาวามีความต้องการบุคลากรที่มีสมรรถนะในเรื่องของทักษะและคุณลักษณะที่แตกต่างกัน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานประกอบการกับความต้องการคุณลักษณะของบุคลากร แผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

พบว่าความต้องการคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ 5 ด้าน คือ ด้านทักษะวิชาชีพ ด้านสติปัญญาวิชาการ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการปฏิบัติงานของ Sea Freight ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน

4. ตอนที่ 3 ผลการศึกษาข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด พบว่าในจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 96 คน

มีผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 0.96 ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่ไม่ตอบแบบสอบถามปลายเปิด คิดเป็นร้อยละ 99.04

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder ในเขต ยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดว่า การได้ให้นักศึกษาลงภาคสนามดูของจริง อยู่บ่อยๆ ในแต่ละ หัวข้อที่จำเป็น เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะการได้ลงมือทำงานจริงๆ จะแตกต่างจากเนื้อหา ในบทเรียนค่อนข้างมากเพื่อนักศึกษาจะได้พร้อม ที่จะลงมือทำงานได้จริงเมื่อจบการศึกษาแล้ว

อภิปรายผล

1. ผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเชิงปริมาณ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 25-35 ปี โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเป็นพนักงานแผนก Sea Freight 10ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้ อยู่ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท/เดือน

2. ผลการศึกษาความต้องการบุคลากรแผนก Sea Freight ที่บริษัท Freight Forwarder เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการบุคลากรที่มีความสามารถด้านทักษะวิชาชีพและด้านสติปัญญาวิชาการ มากที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรับบุคลากรแผนก Sea Freight ที่บริษัท Freight Forwarder เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า ความสำคัญของของระดับความต้องการ

คุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight ที่บริษัท Freight Forwarder เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะวิชาชีพ ด้านสติปัญญาวิชาการ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ และด้านการปฏิบัติงานของ Sea Freight อยู่ในระดับมาก

4. ผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder

จากสมมติฐานการวิจัยที่ 1 สถานประกอบการที่แตกต่างกันในเขตยานนาวา มีความต้องการบุคลากรที่มีสมรรถนะในเรื่องของทักษะและคุณลักษณะโดยรวมที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สถานประกอบการที่แตกต่างกันในเขตยานนาวามีความต้องการบุคลากรที่มีสมรรถนะในเรื่องของทักษะและคุณลักษณะโดยรวมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า สถานประกอบการ Freight Forwarder ในเขตยานนาวาแต่ละสถานประกอบการ มีโครงสร้างภายในองค์กร นโยบายและทิศทางการให้บริการแก่ลูกค้าที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมหมาย ชาวลิกขกร (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามความต้องการของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ในเครือข่ายภาคตะวันออกที่ 1 ผลวิจัยพบว่าผู้บริหารที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับการศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการศึกษาข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ดังนี้

การได้ให้นักศึกษาลงภาคสนามดูของจริง อยู่บ่อยๆ ในแต่ละ หัวข้อที่จำเป็น เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะการได้ลงมือทำงานจริงๆ จะแตกต่างจากเนื้อหาในบทเรียนค่อนข้างมากเพื่อนักศึกษาจะได้ พร้อมทั้งจะลงมือทำงานได้จริงเมื่อจบการศึกษาแล้ว

สรุปผลการวิจัย

จากการทำการวิจัยเรื่องการศึกษาค้นคว้าความต้องการคุณลักษณะของบุคลากรแผนก Sea Freight บริษัท Freight Forwarder ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ การมีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน และมีความสุภาพอ่อนน้อมและเป็นมิตรกับบุคคลากรในหน่วยงาน มีความสำคัญอันดับต้นๆ ในเรื่องของการสร้างความยั่งยืนในการทำงานอยู่ในองค์กรอย่างมีความสุข และสิ่งสำคัญสำหรับการทำงานในบริษัท Freight forwarder ระดับต่อมานั้นคือ คือ ความสามารถ ความมีทักษะด้านวิชาชีพ การมีสติปัญญาแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ ความทุ่มเทและทำงานได้เต็มที่ ให้เวลากับการทำงานในแต่ละชิปเมนต์ เต็มที่กับงานที่สถานประกอบการกำหนด เป็นสิ่งสำคัญที่สถานประกอบการเล็งกรับเข้าทำงานในอันดับแรก และทักษะและความสามารถเฉพาะด้านทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นคุณสมบัติที่บริษัท Freight Forwarder ต้องการเพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและการร่วมงานกับบริษัทอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบสอบถามมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรปรับปรุงแบบและกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ของหลักสูตรระดับปริญญาตรี มุ่งเน้น ส่งเสริมและพัฒนา

ทักษะในการปฏิบัติงานจริง และให้มีคุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มกลุ่มสถานประกอบการในการวิจัยให้ครอบคลุมสถานประกอบการทุกแห่งในกรุงเทพมหานคร

2. ควรมีการวิจัยด้านการเรียนการสอนของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น

3. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่อาจเป็นผลให้สถานประกอบการปฏิเสธการรับเข้าปฏิบัติงานพร้อมทั้งหาแนวทางการแก้ไข

4. พัฒนาและรักษามาตรฐานของการทำงานที่ทำให้ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลพร สิทธิวนกุล, นงคราญ วงษ์ศรี และสุนทร ช่องนิล.

(2557). การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคลากรตามค่านิยมหลักของโรงพยาบาลเซนต์แมรี. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 5(2), 120-131.

กฤตยา สุวานุรักษ์. (2555). *คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์สำหรับสถานประกอบการกรณีศึกษาบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่, เชียงใหม่.

ทรงสิริ วิจิตรานนท์, วัฒนา สงวนพงษ์ และอรุณี อรุณแสง.

(2557). *คุณลักษณะบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยประยุกต์ที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, กรุงเทพฯ.

ทัศนีย์ สิริวิทยกุล. (2552). *คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์สำหรับตำแหน่งพนักงานบริการลูกค้าในธุรกิจผู้รับจัดการขนส่งทางทะเล (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

นฤมล เก่งกรีฑาพล. (2554). *คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาคหกรรมศาสตร์ด้านงานดอกไม้สดตามความต้องการของโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, กรุงเทพฯ.

วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2554). *ความรู้พื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิจิตรหัตถ์

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2561). *กลุ่มให้บริการสารสนเทศ*. สืบค้นจาก <http://ictc.ops.moc.go.th/main.php?filename=index>

สภาองค์กรชุมชนเขตยานนาวา. (2554). *รายงานสภาชุมชนเขตยานนาวา*. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/cocyannawa/report> 2011

สมชาติ กิจยรรยง. (2548). *พัฒนาคน พัฒนางาน การบริหารบุคคลสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้ากวี.

สมยศ อลงกตกิตติคุณ. (2560). *คุณสมบัติ ภาพลักษณ์และความรวดเร็วในการให้บริการของผู้ให้บริการขนส่งสินค้า (Freight Forwarder) ที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สมหมาย ชาญลิขิตกร. (2553). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามความต้องการของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ในเครือข่ายตะวันออกที่ 1 (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, กรุงเทพฯ.

Freight Forwarder Meaning. (2010). Retrieved from <http://www.businessdictionary.com/definition/freightforwarder.html>

ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Management Factors Affecting the Effectiveness of Srinakharinwirot University

กนิษฐา หอมจันทร์^{1*} พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์² วียะดา วารานนท์²

Kanittha Homchan^{1*} Pongsak Phetsatit² Wiyada Waranonwanich²

Corresponding author's E-mail: golf_bby@hotmail.com¹

(Received: June 18, 2020; Revised: December 4, 2020; Accepted: December 28, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ 2) ศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิธีการศึกษาได้ศึกษาจากประชากรที่เป็นบุคลากรสายวิชาการ และบุคลากรสายปฏิบัติการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 5,703 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 374 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นตรงของผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าเท่ากับ 1.00 และนำไปทดลองสอบถาม (try-out) กับกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ .970 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านประสิทธิภาพการบริการ รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการปรับตัว ด้านการพัฒนา ด้านความพึงพอใจของบุคลากร และ ความสามารถในการบริการ
2. ปัจจัยการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วม ด้านบุคลากร ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านภาวะผู้นำ ด้านกระบวนการและเทคโนโลยี ด้านกลยุทธ์องค์การ และด้านงบประมาณ
3. ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วม ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านวัฒนธรรมองค์การ และด้านโครงสร้างองค์การ สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ร้อยละ 26.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ปัจจัยการบริหารจัดการ ประสิทธิภาพ

Abstract

The research purposes were to: 1) study the effectiveness level of Srinakharinwirot university and 2) study management factors affecting the effectiveness of Srinakharinwirot university. The method of this study from the population included 5,703 people, academic personnel, administrative personnel of Srinakharinwirot

¹ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹ Master's candidate, Master of Public Administration, Public and Private Management Program, North Bangkok University

² Lecturers, Master of Public Administration, Public and Private Management Program, North Bangkok University

University. The sample was comprised of 374 participants. The tool used for data collection was a rating scale questionnaire. They were checked for validity by using Item Objective Congruence Index with the accuracy of 1.00 and t-test by bringing to trial inquiry (try-out) group test 30 people to find the Cronbach's Alpha Coefficient with the .970 reliability. The statistics used to analyze data composed of frequency, percentage, mean, standard deviation and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results revealed that:

1. The effectiveness of Srinakharinwirot university, as a whole were at a high level. When considered each aspect, the average from the most to the least is service efficiency, adaptability, development, satisfaction of personnel and service ability.
2. The management factors of Srinakharinwirot university, as a whole were at a high level. When considered each aspect, the average from the most to the least is organizational culture, participation, personnel, organization structure, leadership, process and technology, organization strategy and budget.
3. The management factors that could effect the effectiveness of Srinakharinwirot university consisted of participation, budget, personnel, organizational culture and organization strategy.

Keywords: management factors, effectiveness

ความเป็นมาของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ (National university) หรือที่เรียกว่า มหาวิทยาลัยนอกระบบ คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีการบริหารจัดการอิสระ แยกจากระบบราชการ (Autonomous university) แต่ ยังได้รับเงินอุดหนุนทั่วไป (Block grant) ที่รัฐจัดสรรให้ เป็นรายปีโดยตรงเพื่อใช้จ่ายตามความจำเป็นในการ ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย และเพื่อ ประกันคุณภาพการศึกษา แนวความคิดที่จะนำ มหาวิทยาลัยออกนอกระบบนั้นมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2507 ซึ่งผู้บริหารและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยได้ยื่น หลักการต่อจอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ซึ่งก็ ไม่ได้รับการเห็นชอบ เพียงแต่ได้มีการจัดตั้ง "ทบวง มหาวิทยาลัย" ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 มีพระราชบัญญัติ ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2562 ให้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ เป็น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ตั้งแต่วันที่ 2 พฤษภาคม 2562 เป็นต้นไป และให้โอน บรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ หนี้ ภาระผูกพัน เงิน งบประมาณบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา ซึ่งเป็นส่วนราชการในกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ไปเป็นของสำนักงาน ปลัดกระทรวง กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมขึ้น เพื่อดูแลมหาวิทยาลัยต่างๆ แทนสำนัก นายกรัฐมนตรี ดังนั้น ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยต่างๆ จึง ได้ย้ายไปสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม จากเดิมที่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี แต่อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยก็ยังคงอยู่ภายใต้กฎหมาย ระเบียบของระบบราชการเช่นเดิม ซึ่งทำให้ขาดความ คล่องตัวในการดำเนินงาน จึงได้มีความพยายามที่จะนำ มหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการเรื่อยมา (อาสาศัมคร วิกีพีเดีย, 2563)

เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2559 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ส่งผลให้มหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงแบบการบริหารงาน เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ เมื่อพ้นกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรือตรงกับวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 36 ได้กำหนดหลักการสำคัญเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยของรัฐไว้ความว่า ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษาเฉพาะทางตามมาตรา 21 ให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้นๆ ด้วยฐานะของมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยของรัฐพัฒนาไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการแต่อยู่ในกำกับของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการที่เป็นอิสระและมีความคล่องตัว สามารถจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงเป็นภาระหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่จะต้องกำกับและสนับสนุน ให้การดำเนินการบรรลุความเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐตามที่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2559 เพื่อให้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บรรลุความเป็นเลิศในทุกภารกิจได้เร็วขึ้น (อาสาศัมคร วีกีพีเดีย, 2563)

ปัจจุบันองค์การที่จะประสบความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จะต้องมีหลักการบริหารและการจัดการองค์การอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ทั้งองค์การภาครัฐหรือภาคเอกชน ผู้นำหรือผู้บริหารองค์การจะต้องมีความรู้ ความสามารถ วิสัยทัศน์ และแนวทางในการบริหาร เพื่อนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จในทุกๆ ด้าน ในการบริหารงานนอกจากที่จะต้องมีความรู้เรื่องการบริหารและการจัดการแล้วควรมีความรู้ความเข้าใจองค์การ คน และการเปลี่ยนแปลงด้วย ทั้งนี้ สิ่งสำคัญในการบริหารจัดการ คือ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล องค์การที่มีประสิทธิภาพย่อมก่อให้เกิดประสิทธิผล องค์การที่มีประสิทธิผลย่อมก่อให้เกิดความสำเร็จ ส่งผลดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและบุคลากรในองค์การ (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2543) ดังนั้น การขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุเป้าหมายของมหาวิทยาลัย จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การขับเคลื่อนองค์การนั้นต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งสำคัญลำดับต้นๆ ขององค์การ และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาศาสตร์ด้านอื่นๆ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้มีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการด้านต่างๆ ในการเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องนโยบายของมหาวิทยาลัยและรัฐบาลในการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการที่เป็นอิสระและมีความคล่องตัว สามารถจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะต้องคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการ การบริหารและบริการของ

มหาวิทยาลัยสามารถดำเนินการได้ง่ายและคล่องขึ้น มีคุณภาพที่สูงขึ้น อธิการบดีมีการปรับเปลี่ยนเป็น นักบริหารในเชิงรุก และการกำหนดนโยบายและการบริหารงานสิ้นสุดที่สภามหาวิทยาลัย แต่ด้วยสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการปรับปรุงการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อทราบปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะนำมา ซึ่งประโยชน์ต่อผู้บริหารหรือผู้ที่สนใจ โดยการนำผลการศึกษาที่ได้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการองค์การเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อองค์การในรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สมมุติฐานการวิจัย

1. ระดับประสิทธิผลในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยการบริหารจัดการ ได้แก่ 1) กลยุทธ์องค์การ 2) โครงสร้างองค์การ 3) บุคลากร 4) ภาวะผู้นำ 5) กระบวนการและเทคโนโลยี 6) การมีส่วนร่วม 7) วัฒนธรรมองค์กร 8) งบประมาณ ส่งผลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยศึกษาแนวความคิดและค้นคว้าข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งศึกษา

ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีวิธีดำเนินงานตามลำดับขั้นตอนในรายละเอียด ดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แบ่งเป็นสายวิชาการและสายปฏิบัติการ จำนวน 5,703 คน จากหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย จำนวน 39 หน่วยงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสูตรของทาโร ยามาเน่ กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 374 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) กับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แบ่งออกเป็น 39 หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิเป็นสัดส่วนกันกับจำนวนประชากรในแต่ละชั้นภูมิ (Proportion stratified samples)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเชิงปริมาณ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามตัวแปร 8 ด้าน ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผล ตามตัวแปร 5 ด้าน ส่วนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ

วิธีหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยผ่านการตรวจสอบความแม่นยำตรงของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มีค่าเท่ากับ 1.00 และนำไปทดลองสอบถาม

(Try-out) กับกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ .970

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยเสนอคำร้องต่อสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามไปยังหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

4.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามแจกไปยังหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ด้วยระบบการส่งเอกสารภายในมหาวิทยาลัย จำนวน 39 หน่วยงาน พร้อมแบบสอบถามจำนวน 400 ฉบับ และขอให้ส่งคืนภายใน 14 วัน

4.3 ติดตามผลการส่งแบบสอบถามคืนกลับมา โดยช่องทางติดต่อเก็บด้วยตนเอง และผ่านผู้ประสานงานหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลได้กลับคืนมา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทดสอบสมมุติฐาน ใช้สถิติวิเคราะห์สมการถดถอยชนิดตัวแปรหลายตัว (Multiple regression analysis) แบบวิธี Stepwise

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสิทธิผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความสามารถในการบริการ	3.80	0.39	มาก
2. ประสิทธิภาพการบริการ	4.13	0.49	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประสิทธิผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. ความพึงพอใจของบุคลากร	3.88	0.38	มาก
4. ความสามารถในการปรับตัว	4.00	0.43	มาก
5. การพัฒนา	3.90	0.43	มาก
ค่าเฉลี่ยรายด้าน	3.94	0.25	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือด้านประสิทธิภาพการบริการ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.49) รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการปรับตัว ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.43) ด้านการพัฒนา ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.43) ด้านความพึงพอใจของบุคลากร ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.38) และความสามารถในการบริการ ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.39) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจัยการบริหารจัดการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. กลยุทธ์องค์การ	3.93	0.58	มาก
2. โครงสร้างองค์การ	4.11	0.51	มาก
3. บุคลากร	4.13	0.48	มาก
4. ภาวะผู้นำ	4.04	0.51	มาก
5. กระบวนการและเทคโนโลยี	4.00	0.53	มาก
6. การมีส่วนร่วม	4.15	0.57	มาก
7. วัฒนธรรมองค์การ	4.23	0.44	มากที่สุด
8. งบประมาณ	3.81	0.49	มาก
ค่าเฉลี่ยรายด้าน	4.05	0.30	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านวัฒนธรรมองค์การ ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.44) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.57) ด้านบุคลากร ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.48) ด้านโครงสร้างองค์การ ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.51) ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.51) ด้านกระบวนการและเทคโนโลยี ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.53) ด้านกลยุทธ์องค์การ ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.58) และงบประมาณ ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = 0.49) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจัย การบริหารจัดการ	B	Std.Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	2.662	.148		17.989	.000
1. การมีส่วนร่วม	.148	.021	.341	6.935	.000
2. งบประมาณ	.090	.023	.178	3.959	.000
3. บุคลากร	.119	.027	.234	4.342	.000
4. วัฒนธรรมองค์การ	.108	.030	.193	3.640	.000
5. โครงสร้างองค์การ	.071	.023	.145	3.069	.002
Adjusted R Square	.269	Std. Error of Estimate .21057			

จากตารางที่ 3 มีปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านวัฒนธรรมองค์การ และด้านโครงสร้างองค์การ

อภิปรายผล

1. ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน เป็นไปตามสมมติฐาน เมื่อพิจารณาตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย เป็นรายด้าน อันดับแรก คือ ประสิทธิภาพการบริการ รองลงมา คือ

ความสามารถในการปรับตัว การพัฒนา ความพึงพอใจของบุคลากร และความสามารถในการบริการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ความสามารถในการบริการ ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีบุคลากรเพียงพอต่อการให้บริการนิสิต และบุคคลภายนอก มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องประชุม สนามกีฬาที่เพียงพอต่อการให้บริการ มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ทันสมัยพร้อมต่อการให้บริการ เป็นไปตามแนวคิดของ อาร์โนลด์ และ เฟลด์แมน (Arnold & Feldman, 1986) กล่าวถึงองค์ประกอบขององค์การที่มีประสิทธิผลหนึ่งในนั้น คือ การได้มาซึ่งทรัพยากรทางการจัดการ (Resource acquisition) เป็นความสามารถขององค์การ ในการสรรหา ปัจจัยนำเข้าตามกรอบการพิจารณาองค์การ ได้แก่ ทุน คน วัตถุดิบ และแนวความคิดใหม่ๆ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทองดี ไชยโพธิ์ (2552) ได้ทำการศึกษาประสิทธิผลของการบริหารจัดการโรงพิมพ์ กรณีศึกษาเปรียบเทียบโรงพิมพ์ทองกลมกับโรงพิมพ์ครุสภา พบว่าระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานในภาพรวม มีระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าศักยภาพในทุกด้านของโรงพิมพ์ หมายถึง ศักยภาพในด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงาน บวกกับศักยภาพในด้านงบประมาณ

1.2 ประสิทธิภาพการบริการ ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีบุคลากรที่สามารถปฏิบัติงานได้ทันเวลา ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีการระบุนเวลาที่แน่นอนในการบริการแต่ละขั้นตอน การให้บริการของมหาวิทยาลัยมีรูปแบบครบวงจรภายในหน่วยงาน และมีเป้าหมายการบริการ

ที่ชัดเจน บุคลากรรับรู้เป้าหมายได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรางคณา กาญจนพาที (2556) ที่ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำและภาวะผู้ตามที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์กร: กรณีศึกษา ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พบว่า ประสิทธิผลองค์กรด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรในภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พนักงานในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้ทันเวลา ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับขององค์กรได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในรายข้อนี้อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ความพึงพอใจของบุคลากร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีบริเวณสถานที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการทำงาน ลักษณะงานในตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติอยู่ตรงตามความรู้ความสามารถ การปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานทำให้รู้สึกว่าตนเองเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า มีความพึงพอใจต่อระบบการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน/ตำแหน่งที่มีอย่างเหมาะสม เป็นไปตามแนวคิดของแนวคิด เร็ดดิน (Reddin, 1970) กล่าวว่า ประสิทธิภาพที่เกิดจากตัวบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กรว่าเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการบริหารที่ผู้บริหารได้สร้างผลผลิตที่เป็นไปตามตำแหน่งของตน และตามมาตรฐานงานที่กำหนดไว้ในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัฐพล ชะอุ่ม (2558) ได้ทำการศึกษา ตัวแบบการบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในเขตภาคกลางของประเทศไทย พบว่า ความสามารถในการสร้างความพึงพอใจในภาพรวม มีระดับความสำเร็จมาก เพราะเทศบาลตำบลมีความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวก ประชาชนได้รับความสะดวกในการมารับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาประสิทธิผลของ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่บุคลากรมีความพึงพอใจต่อบริเวณสถานที่ทำงาน

1.4 ความสามารถในการปรับตัว มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลง มีการประเมินผลความต้องการของนิสิต/ผู้ให้บริการ เพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานอยู่เสมอ มีการสนับสนุนให้บุคลากรหาความรู้กระบวนการ นวัตกรรมใหม่ๆ ที่ช่วยพัฒนาการทำงาน และผู้นำเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งสามารถใช้รูปแบบภาวะผู้นำได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นไปตามแนวคิดของ แนวคิดของ ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 2001) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การหมายถึงการที่ผู้บริหารสามารถใช้ภาวะผู้นำ เป็นศูนย์รวมในการจัดการศึกษาทำให้ครูและนักเรียนเกิดความพึงพอใจ เป็นผลทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ยุกตนันท์ หวานจำ (2555) ได้ทำการศึกษาการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ความสามารถในการปรับเปลี่ยนต่อสภาวะแวดล้อมที่มาระทบทั้งภายใน และภายนอกตามความเห็นของครูที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมีการยอมรับแนวคิดวิธีการทดลองนวัตกรรมการสอนใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งครูต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

1.5 การพัฒนา มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีการส่งเสริมให้มีการแสวงหาความรู้ศึกษาดูงานเพื่อการพัฒนาองค์การ มีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรเพื่อให้มีการพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง มีการวางแผน กำหนดนโยบายระเบียบกฎเกณฑ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพของมหาวิทยาลัย และมีการปรับโครงสร้างหน่วยงานอย่างเหมาะสมต่อการดำเนินงาน เป็นไปตามแนวคิดของ แนวคิดของอาร์โนลด์ และ เฟลด์แมน (Arnold & Feldman, 1986) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบขององค์การที่มีประสิทธิภาพ 6 ด้าน หนึ่งในนั้น คือ การเจริญเติบโตขององค์การ (Growth) เช่น จำนวนของผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการที่เพิ่มขึ้น และนวัตกรรม (Innovation) คือ ความสามารถขององค์การในการคิดสิ่งใหม่ๆ เช่น การให้บริการรูปแบบใหม่ การใช้เทคโนโลยีใหม่ หรือระบบการจัดการที่ทันสมัย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมหมาย เทียนสมใจ (2556) ได้ทำการศึกษา รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พบว่า การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางาน และองค์การ ได้แก่ การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ พัฒนาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อการบริหารจัดการ และสนับสนุนสถานศึกษา พัฒนาระบบบริหารจัดการตามมาตรฐานสำนักงาน พัฒนาบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ พัฒนาระบบการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และนำแผนสู่การปฏิบัติ

2. ปัจจัยการบริหารจัดการ ได้แก่ 1) กลยุทธ์องค์การ 2) โครงสร้างองค์การ 3) บุคลากร 4) ภาวะผู้นำ 5) กระบวนการและเทคโนโลยี 6) การมีส่วนร่วม 7) วัฒนธรรมองค์การ 8) งบประมาณ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ปัจจัยที่สามารถอธิบายประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีจำนวน 5 ปัจจัย ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม งบประมาณ บุคลากร วัฒนธรรมองค์การ และโครงสร้างองค์การ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 การมีส่วนร่วม มีผลต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีการจัดกิจกรรมการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัย บุคลากรมีโอกาสเข้าร่วมพิจารณาคัดเลือก โครงการ / กิจกรรม และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงาน ตามแผนงานที่วางไว้ของมหาวิทยาลัยเป็นไป สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ถวัลย์ รุยาพร (2558) ได้ทำการศึกษา ต้นแบบที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการมากที่สุด คือ การรับรู้สิทธิด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของผู้บริโภค รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของผู้บริโภค จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ต้นแบบการบริหารจัดการองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค คำนึงถึงปัจจัยข้างต้นนี้เป็นหลัก เพื่อช่วยให้การบริหารงานขององค์การมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 งบประมาณ มีผลต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน/วิเคราะห์ในการจัดสรรงบประมาณ มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการใช้งบประมาณของมหาวิทยาลัย และมีการจัดทำข้อมูลทรัพยากรเพื่อการศึกษาการจัดหาเงินงบประมาณ และการจัดหารายได้เพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาของมหาวิทยาลัยเป็นไป สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ยุกตนันท์ หวานจำ (2555) ได้ทำการศึกษา การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพของโรงเรียนในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า การบริหารงบประมาณ

ในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาใน อำเภอคลองหลวง ให้ความสำคัญกับการวางแผนกลยุทธ์ ในการจัดทำข้อมูลทรัพยากรอย่างมีระบบ มีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความต้องการในการ ดำเนินโครงการและจัดกิจกรรมทางการศึกษา โดยมีการตรวจสอบติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการ ใช้งบประมาณของสถานศึกษาอยู่อย่างเสมอ

2.3 บุคลากร มีผลต่อการบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร และลักษณะงานที่ องค์กรต้องการชัดเจน มีการเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติงาน มีความผูกพันในการทำงานร่วมกัน การมอบหมายงาน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับบุคลากรอย่าง เหมาะสมตามความรู้ความสามารถ และมหาวิทยาลัย มีการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ การประเมิน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงานของบุคลากร อย่างต่อเนื่องเป็นไปตามแนวคิดของ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548) กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การ ดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงาน ภาคเอกชนหมายถึงของหน่วยงาน หรือบุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุม เรื่องต่างๆ เช่น การบริหารทรัพยากรมนุษย์

2.4 วัฒนธรรมองค์กร มีผลต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีบุคลากรที่มีความรัก ความสามัคคีกลมเกลียวกัน บุคลากรมีความทุ่มเท เสียสละในการทำงาน มีความรักและผูกพันต่อ

หน่วยงาน และบุคลากรมีจิตสาธารณะและแก้ปัญหา ร่วมกันในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เตือนใจ เขียนชานาจ (2559) ได้ทำการศึกษา ปัจจัย เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษา เอกชน พบว่า ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กร ส่งผลทางตรง ต่อประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อธิบายได้ว่า วัฒนธรรม องค์กรที่ดีจะส่งผลต่อประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษา เอกชน

2.5 โครงสร้างองค์การ มีผลต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลค่าน้ำหนัก ความสำคัญของตัวแปรพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ ตามลำดับความสำคัญ ปัจจัยการบริหารจัดการด้าน โครงสร้างองค์การของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด แต่ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงสร้าง/ แผนภูมิ และสายงานการบังคับบัญชาชัดเจนของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เหมาะสมกับภารกิจ โครงสร้างมหาวิทยาลัยมีการบริหารงาน มีการจัด แผนงานโครงการต่างๆ โดยดำเนินการในรูปแบบ คณะกรรมการ มีการจัดรูปแบบองค์การที่เหมาะสมกับ ภารกิจ เป็นไปตามแนวคิดของ ดิน ปรัชญพฤทธิ (2552) ได้เสนอกรอบแนวคิดการวิเคราะห์พฤติกรรมในบริบท ขององค์การและสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมขององค์การและพนักงาน อันจะส่งผล กระทบโดยตรงกับประสิทธิผลในการดำเนินงานของ องค์การ หนึ่งนั้น ประกอบด้วยโครงสร้างการบริหาร

สรุปผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาพรวม มีระดับ ปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ

ด้านประสิทธิภาพการบริการ รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการปรับตัว ด้านการพัฒนา ด้านความพึงพอใจของบุคลากร และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความสามารถในการบริการ

2. ผลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาพรวม พบว่า มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านบุคลากร ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านภาวะผู้นำ ด้านกระบวนการและเทคโนโลยี ด้านกลยุทธ์องค์กร และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านงบประมาณ

3. ผลวิเคราะห์ข้อมูลทดสอบสมมติฐานการวิจัย สถิติการทดสอบใช้การวิเคราะห์ Multiple regression analysis โดยใช้วิธี Stepwise พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์เข้าสมการพยากรณ์ จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยการบริหารจัดการด้านงบประมาณ ปัจจัยการบริหารจัดการด้านบุคลากร ปัจจัยการบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมองค์กร และปัจจัยการบริหารจัดการด้านโครงสร้างองค์กร โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 5 ตัว สามารถรวมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ปัจจัยการบริหารจัดการ พบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ในการกำหนดแผนการใช้งบประมาณ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว และมหาวิทยาลัยมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์การจัดหารายได้ และผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัย

มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ควรมีการจัดทำแผนการใช้งบประมาณ ทั้งระยะสั้นและระยะยาวที่ชัดเจน และมีการชี้แจง หรือ จัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์การจัดหารายได้ และผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัยเผยแพร่ให้แก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยได้รับทราบ

2. ประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ด้านความสามารถในการบริการ มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ในด้านการจัดการที่จอตลอดอย่างเพียงพอต่อบุคลากรและผู้เข้ามาใช้บริการ และมหาวิทยาลัยมีระบบสารสนเทศรองรับเพียงพอต่อการให้บริการแก่นิสิตและบุคคลภายนอก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ฝ่ายพัฒนากายภาพและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ควรมีการจัดการที่จอตลอดของบุคลากร และผู้ที่เข้ามาใช้บริการแยกส่วนกันให้ชัดเจน และเพียงพอต่อความต้องการ และในส่วนขอระบบสารสนเทศ ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับอย่างเพียงพอต่อการให้บริการในอนาคตต่อไป

3. จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านโครงสร้างองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอปัจจัยการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้านนี้ เพื่อเป็นแนวทางและประโยชน์ต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาประกอบการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการบริการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. ควรมีการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อให้ทราบผลในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ดิน ปรัชญพฤทธิ. (2552). *การพัฒนาองค์การสมัยใหม่* [เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ADM 906]. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา.
- เดือนใจ เขียนชานาญ. (2559). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.
- ถวัลย์ รุยาพร. (2558). *ต้นแบบที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์การอิสระ เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพฯ.
- ทองดี ไชยโพธิ์. (2552). *ประสิทธิผลของการบริหารจัดการโรงพยาบาล: กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับโรงพยาบาลทอกลกับโรงพยาบาลครุสภา* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ปทุมธานี.
- ธัญญพล ชะอู่. (2558). *ตัวแบบการบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในเขตภาคกลางของประเทศไทย* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพฯ.
- ยุกตนันท์ หวานจำ. (2555). *การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.

วรางคณา กาญจนพาที. (2556). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้ตามที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์กร: กรณีศึกษา ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2548). *การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543). *การกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมหมาย เทียนสมใจ. (2556). *รูปแบบการบริหารงานที่มีประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

อาสาสมัครวิกิพีเดีย. (2563). *สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ*. สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ>.

Arnold, H.T., & Feldman D.C. (1986). *Intergroups Conflict in Organization Behavior*. New York: McGraw-Hill.

Hoy, K., & Miskel, G. (2001). *Education Administration: Theory Research and Practice* (6th ed). New York: Random House.

Reddin, W. J. (1970). *Managerial Effectiveness*. New York: McGraw-Hill.

**ความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งของชุมชน
ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ
จังหวัดชัยภูมิ**

**Development Cooperation Among Region, Locality, and Area to Strengthen
Community by Applying the Philosophy of Sufficiency Economy
in Kaeng Khro Sub-District Municipality, Kaeng Khro District, Chaiyaphum**

อภิชาติ ดวงธิดา^{1*} ไพรัช บุญประกอบวงศ์¹ สิริเดช วงศ์ปรีชา¹

Apichit Duangthisan^{1*} Pairat Bunprakopwong¹ Sittidet Wongprachya¹

Corresponding author's E-mail: apichit10@live.com

(Received: September 3, 2020; Revised: November 13, 2020; Accepted: November 29, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่ สู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา เทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ต่อความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่ สู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) แนวทางการจัดการความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า ในส่วนบริบทของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ต่อความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกิดจาก 1) การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกมิติ 3) การเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชนท้องถิ่น 4) การจัดการเครือข่ายความรู้และการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรค คือ 1) ขาดการสนับสนุนในด้านการถ่ายทอดความรู้และการจัดการความรู้ 2) ขาดการสนับสนุนในด้านระบบความสัมพันธ์และความเอื้ออาทร 3) ขาดการสนับสนุนในด้านระบบฐานข้อมูลข่าวสาร 4) ขาดจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จิตสาธารณะ ส่วนแนวทางการพัฒนา คือ 1) แนวทางด้านการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม 2) แนวทางด้านการดำรงอยู่อย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน 3) แนวทางด้านการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง 4) การจัดตั้งศูนย์เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน

คำสำคัญ: ภูมิภาคท้องถิ่นพื้นที่ร่วมมือพัฒนา ความเข้มแข็งของชุมชน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹ Lecturers, Master of Political Science Program, Faculty of Law and Political Science, Northern College

Abstract

This research was conducted to study contexts of Kaeng Khro Subdistrict Municipality, Kaeng Khro District, Chaiyaphum, concerning with development cooperation among region, locality and area to strengthen the community by applying the philosophy of sufficiency economy, to investigate factors that can lead to problems or affecting obstacles, to find ways of management to strengthen the community. The research is a qualitative research. The research instruments were the study of documents, in-depth interview, focus group and participant observation.

The results found that the contexts of the community according to the development cooperation among region, local and area were derived from 1) The normal of Kaeng Khro Subdistrict Municipality, Kaeng Khro District, Chaiyaphom Province was building the collaborative networks for both public and private sectors, supporting communion, increasing the capabilities of the community association by a variety of supports, and administering the knowledge and learning management of the community; 2) For the factors that can lead to problems or obstacles affecting included were no supports in many parts for knowledge management, lack of public mind, the information system was not supported, and people did not get support in the system of association and public mind; 3) The ways of management were the rehabilitation environment, sustainable living, adaptation, and establishment of a learning center network.

Keywords: local regions areas of unity and development, community empowerment, philosophy of sufficiency economy

ความเป็นมาของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกในปัจจุบัน ทำให้ประเทศไทยมีการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาแบบประเทศในแถบตะวันตกตามกระแสหลัก ส่งผลให้เกิดการละทิ้งภูมิปัญญาและเทคโนโลยีดั้งเดิม ละเลยการพัฒนาชุมชนชนบท เกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ทั้งในแง่ระบบคิด และวิถีชีวิตของชุมชน เป็นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมมากเกินไป โดยลืมไปว่าประเทศไทยมีพื้นฐานเป็นประเทศเกษตรกรรม การผลิตในภาคอุตสาหกรรมจึงมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมลดลงอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดแรงงานจาก

ภาคเกษตรเคลื่อนย้ายสู่ภาคอุตสาหกรรม (ณรงศ์เพชรประเสริฐ, 2550)

การพัฒนาทางเลือกจึงเริ่มก่อตัวขึ้นเพื่อรองรับผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลัก โดยเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งหนึ่งในแนวคิดการพัฒนานี้เป็นทางเลือกและทางรอดใหม่ของสังคมไทยก็คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง"

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ขีดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้นสังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ขีดกันมากขึ้นเป็น

สภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้านและจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ภาครัฐได้น้อมนำแนวคิดการพัฒนาจากพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ไปกำหนดเป็นแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจชุมชนตามวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยยึดหลักการดำเนินไปบนทางสายกลาง และการพัฒนาบุคคลบนฐานของความรู้และคุณธรรม โดยแนวทางที่พระราชทานไว้นี้ได้พิสูจน์แล้วว่าสามารถทำให้พสกนิกรในบางพื้นที่ที่มีศักยภาพพร้อมดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติผู้ที่เกี่ยวข้องจะเน้นการสั่งการจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง ประชาชนไม่มีโอกาสได้คิดหรือทำอะไรด้วยตนเอง แต่เป็นคำสั่งที่มาจากนโยบายของรัฐบาล โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและความแตกต่างของบริบทที่หลากหลายในแต่ละพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีบทบาทในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกมิติ ภาครัฐจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านกระบวนการจัดการภาครัฐ กระบวนการการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม อันนำไปสู่ความเข้มแข็งและความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน (เสรี พงศ์พิศ, 2554)

เทศบาลตำบลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เป็นองค์การภาครัฐที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีความพร้อมที่จะร่วมมือเป็นหนึ่งในเครือข่ายความร่วมมือ

ภาครัฐในการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้

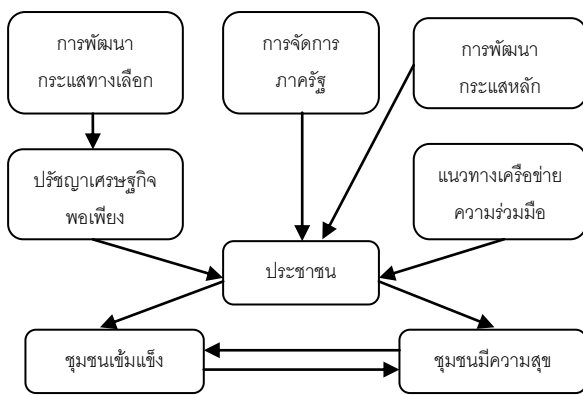
ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาบริบทของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ ในสถานการณ์ปัจจุบัน ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรค และศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่ชุมชน และทำให้ชุมชนมีความสุขอย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ต่อความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเทศบาลตำบลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเทศบาลตำบลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดในความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณศึกษา เทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ดังภาพที่ 1 ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเน้นการศึกษาที่เน้นสองแนวทางหลักคือการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary study) และการวิจัยภาคสนาม (Field research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary study) เป็นการศึกษาผ่านการรวบรวมเอกสารและข้อมูลต่างๆ ทั้งในเชิงปฐมภูมิ (Primary source) และทุติยภูมิ (Secondary source) ที่เกี่ยวข้องต่อความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการรวบรวมและประมวลผลเพื่อจัดทำเป็นรายงานการวิจัย

2. การศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field study) ดำเนินการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่โดยวิธีการต่างๆ เช่น การสัมภาษณ์ ประธานหรือผู้ก่อตั้งกลุ่มในชุมชนพื้นที่ และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในกลุ่มเป้าหมาย (Focus group) และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมสมอง และรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนท้องถิ่นพร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทของชุมชนในพื้นที่ ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือ

พัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารและข้าราชการ ตัวแทนชาวบ้านที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการพัฒนาท้องถิ่น ตัวแทนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับโครงการต่างๆ จำนวนทั้งสิ้น 20 คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 จำนวน 13 คน ประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับบริหาร และระดับปฏิบัติการ ระดับคณะกรรมการ ระดับอำเภอ ระดับนักวิชาการ ระดับปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวแทนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกับท้องถิ่น จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณีในโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างความสุขให้ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 คน โดยผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ผลการวิจัย

1. บริบทของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่ทิศเหนือของจังหวัดชัยภูมิ บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 ซึ่งเป็นทางหลวงเชื่อมระหว่างจังหวัดชัยภูมิกับอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดขอนแก่น ห่างจากตัวจังหวัดชัยภูมิ ประมาณ 45 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 375 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 4.1 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากร พ.ศ. 2562 เป็นชาย 4,162 หญิง 4,631 รวมทั้งสิ้น 8,793 ประกอบอาชีพในการทำไร่ ทำนาเป็นหลัก รองลงมาคือค้าขาย อุตสาหกรรมขนาคกลางและอุตสาหกรรมในครัวเรือน (สำนักงานสถิติจังหวัดชัยภูมิ, 2563) ส่วนบริบทที่มีผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็งของชุมชน

ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เทศบาลตำบล แก้งคร้อ ส่วนราชการอำเภอแก้งคร้อ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ได้เข้าไปสร้างความเข้มแข็ง ดังนี้

1.1 สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน บริบทของชุมชนและการก่อเกิดชุมชน ได้แก่องค์กรชุมชนในรูปคณะกรรมการหมู่บ้าน มีการมาอบรมให้ความรู้ เป็นพี่เลี้ยง ให้ทุนกับองค์กรชุมชนบางส่วน หรือประสานงานในการขอทุนให้กับชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนเป็นผู้เรียนรู้ ส่งผลให้ชุมชนมีความตื่นตัว ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีส่วนร่วมแบบองค์รวม

1.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกมิติ ทั้งด้านงบประมาณ ด้านองค์ความรู้ ด้านวิชาการ และด้านบุคลากร โดยการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาปัญหาและความต้องการตลอดทั้งทุนของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ร่วมกันจัดเวทีชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของชุมชน จัดทำแผนแม่บทของชุมชน ส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการจัดบริการสังคม สนับสนุนองค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา พัฒนาระบบการชุมชนเข้มแข็งให้เกิดพลังของคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบร่วมพัฒนา ร่วมแก้ไขปัญหา สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการรวมตัวของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

1.3 เพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การสนับสนุนให้เกิดผู้นำที่มีคุณภาพ ชื่อสัตย์ สุจริต มีธรรมาภิบาล มีแนวคิดระเบิดจากข้างใน แก้ปัญหาที่จุดเล็กๆ ก่อน โดยทำตามลำดับขั้น ยึดหลักภูมิสังคม การสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

ด้านสังคมคุณภาพชีวิต พัฒนาการรวมกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงพื้นที่ชนบทและเมือง ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

1.4 การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงาน โดยการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชนในชนบท และการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นและชุมชนในการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดระบบที่ดี มีความโปร่งใส ไร้ทุจริต ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงกระแสหลัก และรู้จักปรับตัวอย่างชาญฉลาด เลือกลงในสิ่งที่เป็ประโยชน์อย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และคงไว้ซึ่งสิ่งดี ๆ โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมอย่างมีปัญญา กล้าหาญ และเพียรทน โดยทำให้เกิดการอยู่รอด พอเพียง และยั่งยืน

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่แนวทางการสร้างเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเทศบาลตำบลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

2.1 ขาดการสนับสนุนในด้านการจัดการความรู้และการถ่ายทอดความรู้ จากหน่วยงานที่มีความรู้ความชำนาญโดยตรง เช่น มหาวิทยาลัยในพื้นที่ ต้องเข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้และบูรณาการกับชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อค้นหาศักยภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชน ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การบริหารจัดการ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา เทคโนโลยี การเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจวัฒนธรรม วัฒนธรรมใหม่ การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน การบูรณาการระหว่างกองทุนและ

งบประมาณ การสร้างจิตสำนึกตระหนักรู้ จิตสาธารณะ และจิตอาสา การสร้างงานสร้างรายได้ในชุมชน การค้นหาศักยภาพและปัญหาที่แท้จริงชุมชน การสร้างภาวะผู้นำ การปรับใช้แนวทางศาสตร์พระราชาด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชนในพื้นที่

2.2 ขาดการสนับสนุนในระบบความสัมพันธ์และความเอื้ออาทร ทั้งนี้เพราะในบริบทของพื้นที่ยังคงมีการแข่งขันทางการเมืองสูง และยังเป็นสังคมที่ยึดระบบอุปถัมภ์แบ่งสีและแบ่งพรรคแบ่งพวก ส่วนราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นยังต้องบูรณาการความร่วมมือสนับสนุนและส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในชุมชนในการพึ่งพา พึ่งพิงกัน ในชุมชน ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทรกัน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ระบบทางกายภาพและสิ่งมีชีวิต สิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์เหนือธรรมชาติ ความเชื่อและพิธีกรรม และระบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโลกภายนอก ในด้านการซื้อขาย การแลกเปลี่ยนสินค้า ผลิตภัณฑ์ การช่วยเหลือในรูปของเครือข่ายหรือการรวมกลุ่ม รวมถึงบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทกับการพัฒนาชุมชน

2.3 ขาดการสนับสนุนในด้านระบบฐานข้อมูลข่าวสาร ภาครัฐต้องบูรณาการความร่วมมือกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ เข้ามาบูรณาการผ่านโครงการของรัฐจัดทำข้อมูลขนาดใหญ่ของชุมชน ในการจัดเวทีประชาคมหาข้อมูลจากประวัติศาสตร์ชุมชน ทูนของชุมชน ศักยภาพของชุมชน และจัดทำฐานข้อมูลชุมชน เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ การวางแผน และการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ที่มีการจัดเก็บและค้นหาอย่างเป็นระบบ จัดทำประวัติชุมชนแผนที่เดินดิน ผังเครือญาติ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทูนทางสังคม ทูนทางธรรมชาติ

ทูนทางภูมิปัญญาและศาสนา ทูนทางวัฒนธรรม และข้อมูลด้านแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายเรียนรู้เพื่อเป็นฐานข้อมูลของชุมชน ที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาได้โดยตรงตามความต้องการของชุมชน

2.4 ขาดจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จิตสาธารณะ ซึ่งประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วม การยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ความเสียสละ การมีจิตอาสาและจิตสาธารณะ

3. แนวทางการจัดการความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่แนวทางการสร้างเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเทศบาลตำบลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ หน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นจะต้องร่วมมือกันบูรณาการโครงการต่างๆ ทั้งงบประมาณ บุคลากร ไปพร้อมๆ กัน และจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ โดยมหาวิทยาลัยในพื้นที่ต้องเข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้และบูรณาการกับชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวทางดังต่อไปนี้

3.1 การปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ด้วยการสร้างแนวร่วมการพัฒนา และการค้นหาศักยภาพและทุนชุมชน ทั้งทุนธรรมชาติ ทุนทรัพยากร และทุนทางวัฒนธรรม การบูรณาการแผน 4 แผน ให้เข้ากับแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น การทำบัญชีครัวเรือน การฝึกวินัยการออม ศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืน

3.2 แนวทางการดำรงอยู่อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนากระแสหลัก โดยเลือกรับในสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างชาญฉลาด และปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน และปรับใช้แนวทางการพัฒนากระแส

ทางเลือกโดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชน โดยการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชุมชน และการปลูกกระแสให้ชุมชนมีความรักและหวงแหนชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน นำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมีความรู้ความคู่ไปกับคุณธรรม และน้อมนำแนวคิดศาสตร์พระราชามาปรับใช้ โดยเน้น การเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา สร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ จัดทำแผน 4 แผน ใช้หลักปัญญา กล้าหาญ เพียรทน รอด พอเพียง และยั่งยืน ร่วมพัฒนาและปรับใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงไปพร้อมๆ กัน ใช้ชีวิตอย่างมีแบบแผน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สร้างเสริมให้เกิดสุขภาพดี

3.3 การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง คือปรับแนวคิดของภาครัฐจากผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุน และเสริมสร้างแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอก โดยการจัดระบบบริหารจัดการที่ดี มีการเฝ้าระวังในการจัดการปัญหาอุปสรรคอย่างมีส่วนร่วม กำหนดมาตรการทางสังคมของชุมชนเพื่อเป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง การปรับตัวให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนากระแสหลักโดยไม่ปฏิเสธเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์กับชุมชน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้กับชุมชนอย่างเหมาะสม

3.4 การสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และ

เอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่างๆ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นศูนย์ฯ ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทุกด้าน ดังที่ได้สรุปตามประเด็นกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการและแนวคิดรวมทั้งผลการวิจัย โดยมีบทสรุป ดังนี้

1. บริบทของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ต่อการจัดการความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่ของความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา เทศบาลตำบลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ในปัจจุบัน มีดังนี้ คือ

1.1 สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน บริบทของชุมชนเกิดจากการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือไตรภาคีเครือข่ายได้แก่องค์กรชุมชนในรูปคณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การภาครัฐในรูปคณะกรรมการสภาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนเป็นผู้เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องการกระจายอำนาจของท้องถิ่นตามแนวทางการจัดการภาครัฐ ให้ท้องถิ่นร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัด

การศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิณี รอดสิน (2554) ศึกษาชุมชนเข้มแข็ง พบว่า การกำเนิดชุมชนเข้มแข็งเกิดจากการเข้ามาทำงานวิจัย ประกอบกับการศึกษาดูงานการจัดการชุมชนจากภายนอก รวมไปถึงคณะกรรมการชุมชนได้รับการอบรมให้ความรู้และคำแนะนำ จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชน

1.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกมิติ โดยการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาปัญหาและความต้องการตลอดทั้งทุนของชุมชนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ร่วมกันจัดเวทีชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของชุมชน จัดทำแผนแม่บทของชุมชน สนับสนุนองค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ เสาวภา สุขประเสริฐ (2562) พบว่า โครงการที่ชุมชนร่วมกันนำเสนอได้แก่โครงการเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็นการมีส่วนร่วมทุกมิติ

1.3 เพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การสนับสนุนให้เกิดผู้นำที่มีคุณภาพ ชื่อสัตย์ สุจริต มีธรรมาภิบาล การสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรชุมชน ด้านสังคมคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับแนวคิดของ โกวิท พวงงาม (2553) ที่ว่าชุมชนเข้มแข็งต้องมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่น ชุมชนมีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ สอดคล้องกับแนวคิดของเสาวภา สุขประเสริฐ (2562) พบว่า โครงการที่ชุมชนร่วมกันนำเสนอได้แก่โครงการเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเพิ่มศักยภาพให้เกิดกับชุมชน

1.4 การจัดการความรู้และการถ่ายทอดความรู้ โดยการเรียนรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงาน โดยการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชนในชนบท และการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นและชุมชนในการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันให้เกิดระบบที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญารัตน์ กิ่งก้า (2555) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ ขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีปัญหาหนี้สิน และขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้หรือนวัตกรรมใหม่

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สูง ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเทศบาลตำบลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

2.1 ขาดการสนับสนุนในด้านการจัดการความรู้และการถ่ายทอดความรู้ คือการขาดการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจวัฒนธรรม การสร้างนวัตกรรมใหม่ การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน การบูรณาการระหว่างกองทุนและงบประมาณ สอดคล้องกับแนวคิดของเสน่ห์ จามริก (2527) ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม แต่ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง

2.2 ขาดการสนับสนุนในระบบความสัมพันธ์และความเอื้ออาทร ซึ่งประกอบด้วยการพึ่งพา พึ่งพิงกัน ในชุมชน ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทรกัน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และระบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโลกภายนอก ในด้าน

การซื้อขาย การแลกเปลี่ยนสินค้า ผลผลิต การช่วยเหลือ
ในรูปของเครือข่ายหรือการรวมกลุ่ม รวมถึงบุคคลหรือ
องค์กรที่มีบทบาทกับการพัฒนาชุมชน กัญญารัตน์
กิ่งก้า (2555) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ
ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง ได้แก่ การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ ขาด
ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดทำบัญชีรายรับ-
รายจ่าย มีปัญหาหนี้สิน และขาดความกระตือรือร้นใน
การแสวงหาความรู้หรือนวัตกรรมใหม่

2.3 ขาดการสนับสนุนในด้านระบบ
ฐานข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ
การวางแผน และการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ที่มีการ
จัดเก็บและค้นหาอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นฐานข้อมูล
ของชุมชน ที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้และใช้ประโยชน์
ในการพัฒนาได้โดยตรงตามความต้องการของชุมชน
สอดคล้องกับแนวคิดของวิทยา จันทรแดง (2555)
พบว่า นโยบายเรื่องการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการ
ในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริม
การมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคน
ในชุมชน และชุมชนมีการประยุกต์ใช้ในการบริหาร
จัดการชุมชน การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากร
ในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน และรูปแบบ
ใหม่ที่ค้นพบคือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบ
บูรณาการตามแนวทางศาสตร์พระราชาด้านปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง

2.4 ขาดจิตสำนึกประโยชน์ส่วนรวม
จิตสาธารณะ ซึ่งประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วม การ
ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ความเสียสละ การมี
จิตอาสาและจิตสาธารณะ สอดคล้องกับแนวคิดของ
เสน่ห์ จามริก (2527) การมีส่วนร่วมของประชาชน
หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้
นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้

ประชาชนเข้าร่วม แต่ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง
และดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมทุกมิติ

3. แนวทางการจัดการความร่วมมือในการ
พัฒนาของภูมิภาค ท้องถิ่น และพื้นที่สู่ความเข้มแข็ง
ของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเทศบาล
ตำบลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

3.1 การปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้
เหมาะสม ด้วยการสร้างแนวร่วมการพัฒนา และการ
ค้นหาศักยภาพและทุนชุมชน ทั้งทุนธรรมชาติ
ทุนทรัพยากร และทุนทางวัฒนธรรม การบูรณาการแผน
4 แผน ให้เข้ากับแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น
การทำบัญชีครัวเรือน การฝึกวินัยการออม สอดคล้อง
กับแนวคิดของ เสน่ห์ จามริก (2527) การมีส่วนร่วมของ
ประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา
เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้ว
ให้ประชาชนเข้าร่วม แต่ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง
และดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมทุกมิติ

3.2 แนวทางการดำรงอยู่อย่างมั่นคง มั่งคั่ง
และยั่งยืน ปรับใช้แนวทางการพัฒนากระแสทางเลือก
โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสม
ตามบริบทของชุมชน โดยการสร้างความเป็นปึกแผ่น
ให้กับชุมชน และการปลูกกระแสให้ชุมชนมีความรักและ
หวงแหนชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ เสรี พงศ์พิศ
(2552) ที่เสนอแนวทางสู่การสร้างชุมชนพอเพียงให้เกิด
ความเข้มแข็งของชุมชนไว้ คือ ชุมชนพอประมาณ
ชุมชนมีเหตุผล ชุมชนมีภูมิคุ้มกันดี

3.3 การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
คือปรับแนวคิดของภาครัฐจากผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุน
และเสริมสร้างแนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่
การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกภาคส่วน
ทั้งภายในและภายนอกเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและ
มีความสุขอย่าง โดยการจัดระบบบริหารจัดการที่ดี
มีการเฝ้าระวังในการจัดการปัญหาอุปสรรคอย่างมีส่วนร่วม

กำหนดมาตรการทางสังคมของชุมชนเพื่อเป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของโกวิท พวงงาม (2553) ที่กล่าวว่าเรื่องชุมชนเข้มแข็งต้องมีเป้าหมายร่วมกันให้ความสำคัญกับประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก มีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรู้รักท้องถิ่น ชุมชนมีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ

3.4 การสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชนเป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของเสรี พงศ์พิศ (2552) ที่เสนอแนวทางสู่การสร้างชุมชนพอเพียงให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนไว้ คือ ชุมชนพอประมาณ ชุมชนมีเหตุผล ชุมชนมีภูมิคุ้มกันดี

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบบริบทของชุมชนในสถานการณ์ปัจจุบัน ที่ภาครัฐได้เข้าไปบูรณาการกับภาคเอกชน โดยองค์การธุรกิจเอกชนได้รับซื้อสินค้าการเกษตรของชุมชน มีการจ้างงานในชุมชน สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปปรับใช้อย่างมีส่วนร่วมแบบบูรณาการให้เกิดแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยเสนอให้งานวิจัยชิ้นนี้ควรถูกนำไปเผยแพร่ไปยังชุมชนท้องถิ่นอื่นให้ได้รับรู้และนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป โดยอาจจัดทำในรูปเอกสารคู่มือ

การจัดอบรม ประชุม สัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจและแสวงหาแนวทางไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์เรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงตามบริบทของชุมชนแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาการจัดการเรื่องความร่วมมือของภูมิภาค ท้องถิ่นและพื้นที่ เชิงบูรณาการกับหน่วยงานขององค์กรอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาสู่แนวทางการสร้างเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ทั้งการพัฒนาระยะหลักและกระแสด้านเลือก เพื่อนำมาปรับใช้ตามความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ กิ่งกำ. (2555). *ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านม่องหินแก้ว ตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- โกวิท พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2550). *ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กเปอร์เน็ท จำกัด.
- วิทยา จันแดง. (2555). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี.

สาวิณี รอดสิน. (2554). ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษา บ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮอด จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัย ศิลปากร, นครปฐม.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. (2560). ร่างยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี. สืบค้นจาก www.nesdb.go.th.

สำนักงานสถิติจังหวัดชัยภูมิ. (2563). แผนพัฒนาสถิติ ระดับพื้นที่ จังหวัดชัยภูมิ ฉบับที่ 2 (2561-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาสังคมและ คุณภาพชีวิตให้มีความมั่นคงหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นจาก <http://chaiyaphum.nso.go.th/images/StatPlanV2/2561-2564/sum.pdf>:7

เสน่ห์ จามริก. (2527). นโยบายกลวิธีการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

เสรี พงศ์พิศ. (2552). วิถีชุมชนพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลังปัญญา.

เสรี พงศ์พิศ. (2554). เศรษฐกิจพอเพียง เกิดได้ถ้าใจปรารถนา. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ.

เสาวภา สุขประเสริฐ. (2562). โครงการเสริมสร้างสุข ภาวะชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความต้องการของชุมชนใน องค์การบริหารส่วนตำบลศรีสองรัก จังหวัดเลย. วารสารการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 14(48): 89-100.

บทบาทพระภิกษุธรรมสุธีกับการพัฒนาจริยธรรมประชาชน

Role of Phra Bhataradhammasuthee (Suphat Soowattano)

and Population Moral Development

บุญวัฒน์ บุญทะวงษ์¹

Boonyawat Boontawong¹

Corresponding author's E-mail: boonyawat2558@gmail.com¹

(Received: June 26, 2020; Revised: December 1, 2020; Accepted: December 18, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทด้านการพัฒนาจริยธรรมประชาชนของพระภิกษุธรรมสุธี วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 2) เพื่อประเมินผลการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนที่เป็นอุบาสกอุบาสิกา วัดศรีสุทธาวาส ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 16 รูป/คน โดยเลือกจากภิกษุสามเณร วัดศรีสุทธาวาส นักวิชาการทางศาสนา อุบาสกอุบาสิกา วัดศรีสุทธาวาส เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือ สัมภาษณ์แบบเชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ของพระภิกษุธรรมสุธี (สุพัฒน์ สุวฑฺฒโน) พบว่า บทบาทประจำที่อยู่ภายในวัดที่อยู่ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีส่วนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป และเปิดศูนย์การพัฒนาจริยธรรม ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นการส่งเสริมแก่เยาวชน ด้านการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา ศูนย์อบรมสมาธิภาวนาวันอาทิตย์ เปิดอบรมสมาธิภาวนาแก่พุทธศาสนิกชนเดือนละครั้ง และศูนย์พระธรรมกถึกประจำจังหวัดเลย วัดศรีสุทธาวาส ซึ่งเป็นศูนย์รวมน้ำใจของชาวพุทธทั่วไปในจังหวัดเลยและจังหวัดใกล้เคียง

บทบาทอีกประการหนึ่งของพระภิกษุธรรมสุธี พบว่าท่านได้ออกไปเผยแผ่พระพุทธศานานอกสถานที่เพื่อพัฒนาจริยธรรมให้กับประชาชนทั่วไป ส่งผลให้ผู้ที่มีโอกาสได้รับฟังธรรมจากท่านเข้าใจหลักพุทธธรรมอย่างถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางที่มิชอบ อันเป็นเหตุนำมาซึ่งความเสียหายต่อตนเองและบุคคลอื่น พร้อมทั้งดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: บทบาท การพัฒนาจริยธรรม

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the role of Phra Bhataradhammasuthee (Suphat Suvaddhano), Srisuddhavasa Temple, Kut Pong sub-district, Muang Loei district, Loei province, on Morality Development for People, and 2) to evaluate morality application of lay persons around Srisuddhavasa Temple

¹ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

in their living life. The qualitative research methodology was employed and the data were collected with in-depth interviews from sixteen key informants, purposively selected from monks and novices in Srisuddhavasa Temple, lay persons around the temple and the Buddhist academicians. The research instrument used for data collection was the in-depth interview; the data analysis was engaged in the methods of induction and description.

The findings of the research were as follows: The general roles and duties of Phra Bhaddaradhammasuthee (Suphat Suvattthano) were found as follows: In the temple, he was an existing abbot. Besides, there were three educational institutions within the temple's vicinity, he was also the director of Luang Poo Srichan Vannabho Charity School, the director of Srichan Vidhaya School, an ecclesiastical secondary school in Loei province, and a former vice rector of Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, an ecclesiastical university in Loei province. To provide monks, novices and commoners with both worldly and religious studies, there were several centers of morality development within Srisuddhavasa Temple like Buddhism Study Center on Sunday, which was established to provide youth with Buddhism study, Meditation Center on Sunday, which was established to train the Buddhists on meditation and mind development monthly, and Loei Preacher Monk Center. Srisuddhavasa Temple was generally regarded as a center for the Buddhists in Loei and neighboring provinces.

Another role of Phra Bhaddaradhammasuthee (Suphat Suvattthano) was to propagate Buddhism outside the temple or to receive an invitation for any religious rite so as to develop commoners with the Buddhist principles and to have them understand the Buddha's right teachings. That was, they were taught to be persons with honesty, no taking advantage of other persons, and no abuse of benefits, which caused damages and harms to one's own self and others. His teaching was aimed at a right living for listeners.

Keywords: role, moral development

ความเป็นมาของปัญหา

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน เมื่อประมาณ พ.ศ. 235 สมัยเดียวกันกับประเทศศรีลังกา ในการส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศต่างๆ 9 สาย โดยการอุปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกมหาราชกษัตริย์อินเดีย ในขณะที่ประเทศไทยรวมอยู่ในดินแดนที่เรียกว่า สุวรรณภูมิสันนิษฐานว่า มีใจกลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐมของไทยเนื่องจากได้พบโบราณวัตถุที่สำคัญ เช่น พระปฐมเจดีย์

และรูปธรรมจักรทรงกลมออกเป็นหลักฐานสำคัญสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธมคฺฉนาคณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2550) กล่าวว่า ในทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทย จะเนื่องมาด้วยกันกับความ เป็นมาของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะนับตั้งแต่ชนชาติไทยมีประวัติศาสตร์อันชัดเจน ชาวไทยก็ได้นับถือพระพุทธศาสนาต่อเนื่องตลอดมา จนกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์ของประเทศไทย เป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติที่นับถือพระพุทธศาสนา ในด้านวัฒนธรรม

วิถีของคนไทยได้ผูกพัน ประสานกลมกลืนหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาตลอดมาอย่างยาวนาน จนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากันและสนองความต้องการของกันและกัน ตลอดจนผสมคลุกเคล้ากับความเชื่อและข้อปฏิบัติสายอื่นๆ ที่มีมาในหมู่ชนชาวไทย ถึงขั้นทำให้เกิดมีระบบความเชื่อ และความประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแบบของคนไทย โดยเฉพาะ อันมีรูปลักษณะและเนื้อหาของตนเองบางด้านเป็นพิเศษ แยกออกได้จากพระพุทธศาสนาแบบไทย และสมภาร พรมทา (2546) ให้ทรงคนะไว้ว่า ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่ค้ำจุนสังคมมนุษย์ ความแตกต่างระหว่างคนกับสัตว์ คือ คนมีศาสนา ส่วนสัตว์ไม่รู้จักศาสนา เมื่อสัตว์เป็นทุกข์หรือหวาดกลัว มันไม่มีที่ไป ไม่มีที่พึ่งทางใจ แต่เมื่อมนุษย์ประสบสภาวะเดียวกันนี้ มนุษย์จะหันเข้าหาศาสนา ศาสนาจึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่สำคัญของมนุษย์ทุกยุคสมัย

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าบทบาทของวัดและพระสงฆ์ มีความสำคัญแก่ประชาชนและสังคมมาช้านาน ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ให้การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินคดีความต่างๆ การให้คำแนะนำสั่งสอน สร้างความเข้มแข็ง ทางด้านจิตใจ และยังเป็นสถานที่พักผ่อนและปฏิบัติธรรมรวมทั้งการทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องรวมอยู่ภายในวัด หลักการดังกล่าวสอดคล้องกันกับพระมหาเถรวิชัย ญาณโธสง (2557) ที่กล่าวว่า พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นทุนทางสังคมและเหมาะสมกับการพัฒนาสังคมไทยอย่างมาก เพราะในปัจจุบันความสัมพันธ์ของชาวพุทธ โดยเฉพาะในแง่หน่วยบริการทางสังคม วัดได้กลายเป็นศูนย์กลางของสวัสดิการต่างๆ เพราะการหล่อหลอมทางศาสนาจึงทำให้พลเมืองมีอุปนิสัยเมตตาปราณี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักให้อภัย มีความพอเพียง มีความสามัคคี มีความกลมเกลียว ตั้งอยู่ในหลักศีลธรรมโดยเหตุ และผลไม่มั่งงาย

รู้จักพึ่งพาตนเอง รักสงบ รู้จักให้ หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2537) ซึ่งกล่าวไว้ว่า พระสงฆ์และวัดเป็นแหล่งรวมความรู้ภูมิปัญญาเก่า พระสงฆ์และวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาความรู้และภูมิปัญญาตามประเพณีได้อย่างดี ในภาคเหนือและภาคอีสาน พระสงฆ์และวัดสามารถจัดการสอน การอ่านเอกสารโบราณ ซึ่งเขียนด้วยตัวเมืองหรือตัวธรรมได้เป็นอย่างดี พระสงฆ์และวัดสามารถมีบทบาทและตอบสนองความต้องการความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

บทบาทของพระสงฆ์นับเป็นสถาบันที่สำคัญหนึ่งในสังคมไทย มีหน้าที่ในการอบรมบ่มเพาะสิ่งที่ตั้งงามให้สมาชิกในสังคม ดังนั้น ต้องมีการบริหารจัดการคณะสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ขัดเกลาจิตใจของประชาชนอย่างเป็นระบบ จึงจะทำให้สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งของสังคมได้อย่างแท้จริง การบริหารคณะสงฆ์เป็นบริหารของคณะสงฆ์ทุกรูป โดยมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นแนวทางให้คณะสงฆ์ได้บริหารกิจการของคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตั้งงาม มีประสิทธิภาพเพิ่มพูนศรัทธาของสาธุชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพระมหากิตติ สุจิตฺโต, สร้อยมาลา (2556) ที่กล่าวว่า พระสงฆ์ได้มีบทบาทในสังคมไทย ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยถึงปัจจุบัน เพราะพระสงฆ์นั้น ได้ทราบดีว่าตนบวชมาเพื่ออะไร จึงได้ฝึกหัดปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่ในศีล และพยายามบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยจะเห็นได้ว่า พระสงฆ์นั้นมีความพยายามจัดสถานที่ของวัดให้เป็นที่ร่มรื่น และมีประโยชน์ในการให้การสงเคราะห์ประชาชนในทุกๆด้าน บางโอกาสก็นำธรรมไปสู่ชุมชนได้ปฏิบัติ เช่น สอนศีลธรรมในโรงเรียน ปฏิบัติกิจพระธรรมทูตทั้งในและต่างประเทศหรือการประกอบพิธีกรรมทั้งฝ่ายบ้านและฝ่ายรัฐ ก็จะมีพระสงฆ์เข้าไปมีบทบาท

เป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวตลอดมา นับได้ว่าพระสงฆ์นั้นมีบทบาทอยู่ในสังคมไทยจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นจังหวัดที่ได้ชื่อว่า เมืองแห่งพระอริยสงฆ์ โดยมีคำขวัญจังหวัดว่า เมืองแห่งทะเลภูเขา สุดหนาวในสยาม ดอกไม้งามสามฤดู ถิ่นที่อยู่อริยสงฆ์ มั่นคงความสะอาด คำว่า ถิ่นที่อยู่อริยสงฆ์ หมายถึง เป็นสถานที่เหมาะต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม จึงเป็นเหตุให้มีพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงในด้านการปฏิบัติหลายรูป เช่น หลวงปู่หลุย จันทสาโร หลวงปู่ศรีจันทร์ วัณณาโก เป็นต้น พระภิกษุธรรมสุธี (สุวัฒน์ สุวฑฺฒโน) เป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่เป็นชาวจังหวัดเลย โดยกำเนิด โดยเป็นศิษย์ของพระธรรมวราลังการ (ศรีจันทร์ วัณณาโก) ได้อุปสมบทและอยู่จำพรรษา ณ วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย จนถึงปัจจุบัน พระภิกษุธรรมสุธีเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา ได้นำพาสาธุชนประพฤติวัตร ปฏิบัติธรรม เป็นผู้นำในการพัฒนาวัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง ให้มีความเป็นอาราม คือ มีความร่มรื่น สะอาดสะอ้าน เป็นที่เจริญตาเจริญใจ แก่ผู้ได้เข้าไปยังอารามแห่งนี้เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนั้นพระภิกษุธรรมสุธี ได้นำหลักคำสอนของพระพุทธองค์ไปเผยแผ่ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งการเขียนการบรรยาย และการแสดงพระธรรมเทศนา ถือได้ว่าท่านเป็นพระธรรมกถึก รูปหนึ่งของจังหวัดเลย ที่ได้เจริญรอยตามพระบรมศาสดา ที่มีบัญชาให้พระสงฆ์สาวกของพระองค์ ออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา จนเป็นที่ประจักษ์ชัดโดยทั่วไปว่า ท่านเป็นพระมหาเถระรูปหนึ่งของจังหวัดเลย ที่มีผลงานที่โดดเด่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเผยแผ่ธรรมและพัฒนาจริยธรรมประชาชน จนได้รับแต่งตั้งจากคณะสงฆ์ให้เป็นเจ้าคณะจังหวัดเลย (ธ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทด้านการพัฒนาจริยธรรมประชาชนของพระภิกษุธรรมสุธี วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย
2. เพื่อประเมินผลการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ ในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนที่เป็นอุบาสกอุบาสิกาวัดศรีสุทธาวาส

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาจริยธรรมของประชาชน: กรณีศึกษาพระภิกษุธรรมสุธี (สุวัฒน์ สุวฑฺฒโน) วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยได้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง คือ

- 1.1 พระภิกษุธรรมสุธี เจ้าคณะจังหวัดเลย วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย
- 1.2 พระภิกษุสามเณร วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 5 รูป โดยการเลือกแบบเจาะจง
- 1.3 พุทธศาสนิกชนที่เป็นอุบาสกอุบาสิกา วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง
- 1.4 นักวิชาการด้านปรัชญา-ศาสนา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

2. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต

ผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของพระภิกษุธรรมสุธี พบว่า พระภิกษุธรรมสุธี เป็นพระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาส พระอารามหลวงชั้นเอกในราชทินนามพระครูกิตติสารสุนทร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะ ชั้นสามัญที่ พระภิกษุธรรมสุธี ท่านยังมี บทบาทหน้าที่พิเศษอีกหลายอย่าง ในฐานะเจ้าอาวาสที่ต้องรับผิดชอบในการบริหารงานในด้านต่างๆ บทบาทประจำที่อยู่ภายในวัด เป็นบทบาทในการเป็นสถานที่ศึกษา เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป

การพัฒนาจริยธรรมประชาชน พบว่า พระภิกษุธรรมสุธี นอกจากท่านรับกิจนิมนต์ไปแสดงพระเทศนาหรือการรับกิจนิมนต์ไปอบรมประชาชนภายนอกวัดแล้ว ในส่วนการพัฒนาจริยธรรมที่อยู่ภายในวัดนั้น พระภิกษุธรรมสุธีท่านยังเปิดศูนย์การพัฒนาจริยธรรม เช่น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นการส่งเสริมแก่เยาวชน ในเรื่องการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา ศูนย์อบรมสมาธิภาวนาวันอาทิตย์ เปิดอบรมสมาธิภาวนาแก่พุทธศาสนิกชนเดือนละครั้ง ศูนย์พระธรรมกลีปประจำจังหวัดเลย วัดศรีสุทธาวาส ซึ่งเป็นศูนย์รวมน้ำใจของชาวพุทธทั่วไปในจังหวัดเลย และจังหวัดใกล้เคียง

การประยุกต์พุทธจริยธรรมให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การพัฒนาจริยธรรมให้กับประชาชนโดยท่านจะยกหลักพุทธธรรมขึ้นมาเปรียบเทียบ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันเสมอ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย เช่น การที่ท่านสอนว่า คนที่รู้จักเหตุ และรู้จักผลนั้น จะเป็นวิถีในการดำเนินชีวิต ที่ใช้คุณธรรมนำ

ความรู้ เพื่อเป็นการพัฒนาตน พัฒนาครอบครัว พัฒนาองค์กร พัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติได้ เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระหว่างคนกับคนในสังคม และคนกับธรรมชาติ เพื่อให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล มั่นคง และเกิดความยั่งยืน สืบตลอดไป กล่าวคือ ท่านสอนคนให้เป็นคนมีเหตุมีผล อีกประการก็คือ หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาท 4 หลักสัปปุริสธรรม 7 และอริยมรรคมีองค์ 8 โดยท่านจะมุ่งเน้นหลักการที่สำคัญ คือ ให้ยึดมั่นทางสายกลาง มีความตั้งใจปฏิบัติทุกสิ่งพอประมาณ ตามอัตภาพของตน คิดด้วยเหตุผลรอบคอบ ซึ่งสัมพันธ์กับจิตตะส่วนวิมิงสาจะคำนึงถึงภูมิคุ้มกัน เพราะมีการไตร่ตรองใคร่ครวญ อีกทั้งหาความรู้เพิ่มเติม และยึดมั่นในคุณธรรม มุ่งมั่นปฏิบัติ ในทางสายกลาง โดยมีความพอเพียง มีความรอบรู้ มีความตั้งใจ หรือการปฏิบัติให้เหมาะสมตามอัตภาพ การไม่ทำสิ่งใดจนเกินตัว และเกินกำลัง ซึ่งจะทำให้ตนเองเดือดร้อน

บทบาทด้านการพัฒนาจริยธรรมให้กับประชาชนของพระภิกษุธรรมสุธี จึงมีเป้าประสงค์สำคัญก็คือ ให้เป็นคนมีความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางที่มีขอบ ซึ่งเป็นเหตุนำมาซึ่งความเสียหายต่อทั้งตนเองและอาชีพ มีความเสียสละ เป็นการละความเห็นแก่ตัว มีความประหยัด คือ การรู้จักใช้จ่ายตามความจำเป็นหรือการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมกับสภาพของตนเองและครอบครัว ความประหยัดเป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในตัวเรา ให้รู้จักใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ให้มีระเบียบวินัยหรือมีความรับผิดชอบ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ และไม่กระทำการใดๆ อันจะเกิดความยุ่งยากแก่ตนเองในอนาคต ไม่ขัดต่อระเบียบของสังคม และศีลธรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ ในการพัฒนาจริยธรรมประชาชน: กรณีศึกษา พระภิกษุธรรมสุธี (สุพัฒน์ สุวฑฺฒโน) วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ผู้วิจัยอภิปรายผล จากการวิจัยได้ดังนี้

บทบาทของพระภิกษุธรรมสุธี พบว่า บทบาทหน้าที่ที่ท่านเป็นอยู่ในปัจจุบันคือ เจ้าคณะจังหวัดเลย ฝ่ายธรรมยุติ ซึ่งบทบาทดังกล่าวนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นบทบาทที่มีความสำคัญและมีภาระรับผิดชอบสูง เพราะว่า ท่านต้องรับผิดชอบภิกษุสามเณรภายในวัด และทั้งจังหวัด แม้จะมีลูกศิษย์คอยสนองงานของท่านอยู่แล้วก็ตาม วัดศรีสุทธาวาสนั้นกล่าวได้ว่าเป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นที่รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระภิกษุธรรมสุธีจะเป็นตัวแทนของวัด เป็นศูนย์กลางรวมแห่งความเคารพนับถือความร่วมมือกัน เป็นที่ประกอบพิธีกรรม และบทบาทของท่านนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องการสั่งสอนศาสนธรรม และการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือประชาชน ทั้งทางวัตถุและการแก้ปัญหาพัฒนาชีวิต การเป็นผู้นำของชุมชน ท่านยังทำหน้าที่พัฒนาศีลธรรมของประชาชนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

บทบาทด้านการพัฒนาจริยธรรมประชาชน พบว่า พระภิกษุธรรมสุธีได้พัฒนาจริยธรรมประชาชนทุกเพศทุกวัยและทุกระดับ โดยการแสดงพระธรรมเทศนาในวันพระ อบรมโดยใช้คำคม และสุภาสิต ประกอบตามโอกาสอันควร ส่วนทางด้านสังคม คือ ช่วยกระตุ้นจิตใจให้กับประชาชน เพื่อให้กระทำความดี โดยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ร่วมประชุม และให้ข้อเสนอแนะการทำงาน แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสามัคคีและความสงบสุข การพัฒนาจริยธรรมให้กับประชาชนจึงมีประโยชน์และมีความสัมพันธ์กัน

หลายด้านซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2547) โดยกล่าวว่า การพัฒนาจริยธรรมตามแนวไตรสิกขา เมื่อมองในแง่ของชีวิตมนุษย์มี 3 ด้าน คือ ด้านติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก คือ ศีล ด้านจิตใจที่แสดงออกทางเจตจำนง หรือสมาธิ ด้านความรู้ความเข้าใจหรือปัญญา ชีวิตทั้ง 3 ด้านนี้ทำงานตลอดเวลา ฉะนั้น มนุษย์ต้องพัฒนา 3 ด้าน เพื่อดำรง และดำเนินชีวิตให้ไปได้ดี ข้อแรกคือ การพัฒนาด้านที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ศีล เริ่มต้นด้วยอินทริยสังวร คือการรู้จักใช้อินทริย ปัจจัยปฏิเสวนา คือการรู้จักเสพยาภิโรค สัมมาอาชีวะคือการเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง และปาฏิโมกข์คือการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักการ กฎ กติกา ข้อสองคือ การพัฒนาด้านจิตใจ ได้แก่ สมาธิ เริ่มต้นด้วยเจตจำนงลงไปถึงคุณสมบัติในจิตใจ เช่น คุณธรรมต่างๆ สมรรถภาพของจิตใจ เช่น ความเข้มแข็งหนักแน่น เป็นต้น และความสุข ความร่าเริง ความผ่อนคลายของจิตใจ เหล่านี้จะต้องพัฒนาไปด้วยกันเป็นระบบหรือที่เรียกว่า บุญการ กล่าวคือการพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และด้านจิตใจเจตจำนงและด้านปัญญา ความรู้เข้าใจ ดำเนินประสานไปด้วยกันส่งผลต่อกัน โดยเจตจำนงของจิตใจ แสดงตัวออกมาสู่พฤติกรรมและการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ข้อสามคือด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ ปัญญา หรือที่รู้และที่เข้าใจ ก็มาพัฒนาพฤติกรรม ทำให้มีผลดียิ่งขึ้นและทำให้จิตใจมีขอบเขต ขยายออกไปแล้วมีสภาพที่ดีขึ้น เช่น เมื่อรู้เข้าใจเหตุผล รู้ว่าคนอื่นเขาก็รักชีวิตของเขาเหมือนกัน เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรไปทำร้ายเขา แต่ควรจะมีเมตตากรุณา การพัฒนาเมตตากรุณา จึงต้องอาศัยปัญญาความรู้ ความเข้าใจ เมื่อทั้งสามส่วนประสานกัน ไปมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ก็จะเป็นด้านที่สนองและป้อนเลี้ยงด้านจิตใจ และด้านปัญญา

การประยุกต์พุทธจริยธรรมให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า หลักพุทธธรรม

ที่พระภิกษุธรรมสุธีแสดงในโอกาสต่างๆ โดยท่านจะเน้นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติตามแนวมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง ท่านกล่าวอยู่เสมอว่า เป็นการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย เป็นคนประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ่มเฟือย แต่ยึดถือทางสายกลาง กล่าวคือ ความรู้จักพอ ความพอดี ความพอประมาณ และความพอใจ มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ไม่มั่งร่ำรวยทำลายกัน โดยประกอบสัมมาอาชีวะด้วยความขยันหมั่นเพียร และสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของสุรพล ไกรสรารุณ (2550) โดยกล่าวว่า การจะกระทำกิจกรรมใดๆ ก็ตาม จะต้องคำนึงถึงเรื่องความพอประมาณก่อนเป็นประการแรก กล่าวคือ ให้คำนึงถึงศักยภาพหรือสิ่งต่างๆ ที่บุคคล องค์กร หรือประเทศชาติมีอยู่จริงเสียก่อน ซึ่งส่วนนี้จะเป็นต้นทุนสำคัญในการดำเนินการต่างๆ ต่อไป เช่น ต้นทุนทางการเงิน เรื่องความรู้ความสามารถ ด้านประสบการณ์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ต้นทุนในลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ หรือแม้แต่ต้นทุนที่เป็นนามธรรม เช่น ความเชื่อชนบประเพณี โดยองค์ประกอบสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกได้ 3 ประการ คือ ข้อหนึ่ง ความพอประมาณ หมายถึง ไม่ทำอะไรที่เกินตัว หรือเกินเลย ต้นทุนที่มีอยู่ ไม่ทำด้วยความโลภหรือเล็งผลเลิศจนเกินไป ไม่ก่อหนี้สินโดยไม่จำเป็น แต่จะต้องพิจารณาจากต้นทุนที่มีอยู่แล้วดำเนินการไปให้เหมาะสม และสอดคล้องกับต้นทุนที่มีอยู่จริง ซึ่งจะทำให้สิ่งที่ทำสามารถดำรงอยู่ในลักษณะที่พึ่งตนเองได้ อย่างที่เรียกว่าไม่ต้องยืมจมูกคนอื่นหายใจ ข้อสอง คือ ความมีเหตุผล หมายถึง ไม่ทำด้วยอารมณ์ หรือความรู้สึก ไม่ทำตามกันด้วยความเห่อหรือตามแฟชั่น แต่ต้องแสวงหาความรู้และทำด้วยความรู้เท่าทัน และรู้จักจริงในสิ่งที่ทำ มีจุดมุ่งหมายในการกระทำที่ชัดเจนตลอดจนรู้จักเลือกเฟ้นระบบ

กระบวนการวิธี เครื่องมืออุปกรณ์ และเทคโนโลยี เป็นต้น ให้เหมาะสมกับความพอประมาณที่เป็นอยู่ ข้อสาม คือ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง ความมั่นคงและยั่งยืนในกิจกรรม หรือในสิ่งที่ทำ ความพอประมาณและความมีเหตุผล เป็นปัจจัยหลักหรือฐานรากอันแข็งแกร่ง ที่จะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสิ่งต่างๆ รวมถึงสังคมมีความเคลื่อนไหว และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องติดตามความเคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและอาจจำเป็นต้องปรับปรุงระบบ กระบวนการวิธี พัฒนานวัตกรรม อยู่เป็นระยะๆ เพื่อให้กิจกรรมหรือสิ่งที่กระทำ สามารถดำรงอยู่ได้และก้าวทันความเปลี่ยนแปลง ไม่ถูกผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาจริยธรรมประชาชน: กรณีศึกษาพระภิกษุธรรมสุธี (สุพัฒน์ สุวฑฺฒโน) วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย สรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. สัมปรัสนธรรม 7 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ความมีเหตุผล: สังเคราะห์เข้ากับรู้จักเหตุ และความรู้จักผล หมายถึง วิธีในการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมนำความรู้ เพื่อเป็นการพัฒนาตัวเอง ครอบครอง องค์กร ชุมชน สังคม ประเทศชาติ เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระหว่างคนกับคนในสังคมและคนกับธรรมชาติ เพื่อให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล มั่นคง และเกิดความยั่งยืนตลอดไป การพัฒนาจริยธรรมกับประชาชนโดยการประยุกต์สัมปรัสนธรรม 7 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือ ประชาชนปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลด ละ เลิก สิ่งชั่วร้ายให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่ว อันเป็นเครื่องทำลายตน และคนอื่นพยายามเพิ่มพูนรักษาความดี ที่มีอยู่ให้คงงามสมบูรณ์

ยิ่งขึ้น สอดคล้องกับหลักการของอานนตริ ประสมสุข (2561) โดยกล่าวว่าอุปสรรคของการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงคือการพยายามทำความเข้าใจเรื่องสันโดษในสังคมไทย เป็นเรื่องของสภาพจิตที่ยอมรับความเป็นจริงอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่การอยู่เฉยๆ เกียจคร้าน ไม่ทำงานมือถืองอเท้า อย่างที่เข้าใจกันโดยมาก เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นต้องตระหนักเสมอว่า สันโดษให้มีความเพียรพยายามกำกับในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เสมอหลักสันโดษจึงสามารถส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี พระพุทธองค์ตรัสย้ำการมีความสันโดษในวัตถุที่เกินความจำเป็น ให้มีความเพียรพยายามในกิจกรรม ดำเนินชีวิตสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม มุ่งให้มีความสุขตามอัตภาพ หากเกิดปัญหา เช่น ความขัดแย้ง หรือความแตกต่างทางเศรษฐกิจสังคม ทางแก้ คือการฝึกตนให้มีความสันโดษ หมายถึง มีเท่าที่จำเป็น

1.2 ความพอประมาณ: สังเคราะห์เข้ากับรู้จักตน และความรู้จักประมาณ หมายถึง เป้าหมายของการพัฒนาคน เพื่อต้องการให้เป็นที่ยั่งยืนได้ในระดับหนึ่ง เพื่อให้เกิดมีศักยภาพ มีทางเลือกสุขภาพ ความรู้ ทักษะ อาชีพ เสรีภาพ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข ไม่มีการเบียดเบียน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน แต่มีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตเมตตา มีจิตสาธารณะ อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้อย่างยั่งยืน ไม่ทำลาย มีการส่งเสริมและมองเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ สิ่งเหล่านั้นไว้ได้ยาวนาน การพัฒนาจริยธรรมประชาชน โดยการประยุกต์สัปปริสธรรม 7 ที่สัมพันธ์กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือประชาชนสามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย มีพออยู่ พอกิน ตามอัตภาพของตน ช่วยเหลือเกื้อกูล และมีความสามัคคี มีความเข้มแข็งให้ครอบครัว และภายในชุมชน สอดคล้องกับอานนตริ

ประสมสุข (2561) โดยกล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีธัมมิกัตถะ หลักธรรมที่นำไปใช้แล้วได้ประโยชน์ หรือเรียกว่าหัวใจเศรษฐกิจหรือ อู อากะ สะ ข้อแรก คือ อุฏฐานสัมปทา (อุ) ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ปฏิบัติหน้าที่ การงาน การประกอบอาชีพที่สุจริต ใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตรา หาอุบายวิธี ข้อสองคือ อารักขสัมปทา (อา) ถึงพร้อมด้วยการรักษา ค้ำครอง รักษาโภคทรัพย์ ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ข้อสามคือ กัลยาณมิตตตา (กะ) คบคนดีเป็นมิตร เลือกละอาย กำหนดบุคคล ถิ่นที่อยู่อาศัย มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ข้อสุดท้าย คือ สมชีวิตา (สะ) มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม โดยกำหนดรายได้และรายจ่าย เลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ผิดเคือง ให้รายได้เหนือรายจ่าย เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ความพอประมาณ เลี้ยงชีพแต่พอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ เหลือเก็บไว้ตรงกับสมชีวิตา มีเหตุผลใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรงกับอุฏฐานสัมปทา ภูมิคุ้มกันปกป้องคุ้มครองรักษาทรัพย์ ตรงกับอารักขสัมปทา เงื่อนไขความรู้คบคนดีเป็นมิตร หากความรู้ทันต่อเหตุการณ์ตรงกับอารักขสัมปทา ด้านคุณธรรม อดทน ละอ่อนอบายมุข ใช้สติปัญญา เศรษฐกิจพอเพียงสัมพันธ์กับทฤษฎีธัมมิกัตถะ เริ่มจากพัฒนาคน เพื่อให้บุคคลอยู่ได้อย่างดี มีอาชีพสุจริตพัฒนาเศรษฐกิจได้

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี: สังเคราะห์เข้ากับรู้จักกาล ความรู้จักชุมชน และความรู้จักบุคคล หมายถึง การที่รู้จักพิจารณาถึงความพอดี ความพอเหมาะ ความพอควร ความสมเหตุสมผล และพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ บนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วน แต่ละระดับและยังครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงด้านจิตใจและวัฒนธรรม การพัฒนาจริยธรรมประชาชนโดยการประยุกต์สัปปริสธรรม 7 ให้สัมพันธ์กับ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือ ประชาชนมีภูมิปัญญา มีความรู้รอบคอบ ระมัดระวัง ซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน รู้จักการแบ่งปัน และการทำกิจใดๆ ก็เลือกเวลาให้เหมาะสม สอดคล้องกับหลักการของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2548) โดยกล่าวว่า รู้เวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบกิจการหน้าที่การงานหรือปฏิบัติการต่างๆ เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา และให้เหมาะสมเวลา

2. อริยมรรคมีองค์ 8 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ความมีเหตุผล: สังเคราะห์เข้ากับปัญญา หมายถึง ความเป็นคนที่มีเหตุผล จำเป็นจะต้องอาศัยปัญญา โดยปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ไม่ทำลายตัวเอง ทำลายผู้อื่น พยายามเพิ่มพูนรักษาความดีที่มีอยู่ให้คงงามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีวิตหรือไม่หยุดนิ่งที่หาหนทางในชีวิตร เพื่อไม่ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก การพัฒนาจริยธรรมประชาชนโดยการประยุกต์อริยมรรคมีองค์ 8 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือ ประชาชนรู้จักวิธีคิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิดพิจารณาด้วยอุบาย ไม่คิดแบบแฝงด้วยตัณหาและปราศจากความเอนเอียง ไม่คล้อยตาม หรือเข้าข้างใดข้างหนึ่ง มีความคิดที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว มีความคิดเสียสละ และความคิดที่เป็นคุณหรือเป็นกุศลทุกอย่าง สอดคล้องกับหลักการของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2562) ที่กล่าวว่า การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องส่วนปัจจัยเพื่อความเกิดขึ้นแห่งสัมมาทิฐิ มี 2 อย่างข้อที่หนึ่ง คือ ปรโตโฆสะ คือ เสี่ยงจากผู้อื่น คำบอกเล่า ข่าวสาร คำชี้แจงอธิบาย การแนะนำชักจูง การสั่งสอน

การถ่ายทอด การได้เรียนรู้จากผู้อื่น ส่วนข้อที่สอง คือ โยนิโสมนสิการ คือ การทำในใจโดยแยบคาย การพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า การใช้ความคิดสืบสาวตลอดสาย การคิดอย่างมีระเบียบ การรู้จักคิดพิจารณาด้วยอุบาย การคิดแยกแยะออก ดูตามสภาวะของสิ่งนั้นๆ โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยตัณหาอุปาทานของตนเข้าจับสำหรับคนสามัญซึ่งมีปัญญาไม่แก่กล้า ย่อมอาศัยการแนะนำชักจูงจากผู้อื่น และคล้อยไปตามคำแนะนำชักจูงที่ฉลาดได้ง่าย แต่ก็จะต้องฝึกหัดให้สามารถใช้ความคิดอย่างถูกวิธีด้วยตนเองได้ด้วย จึงจะก้าวหน้าไปถึงที่สุดได้ ส่วนคนที่มีความปัญญาแก่กล้า ย่อมรู้จักใช้โยนิโสมนสิการได้ดีกว่า แต่กระนั้น ก็อาจต้องอาศัยคำแนะนำที่ถูกต้องเป็นเครื่องนำทาง และเป็นเครื่องช่วยส่งเสริมให้ก้าวหน้าไปได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

2.2 ความพอประมาณ: สังเคราะห์เข้ากับศีล หมายถึง การมีจิตสำนึกที่ดี มีระเบียบวินัย มีความเอื้ออาทร มีความประนีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว และชุมชน การรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกิน สมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน หรือการรู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด รอบคอบและเกิดความยั่งยืนสูงสุด การพัฒนาจริยธรรมประชาชนโดยการประยุกต์อริยมรรคมีองค์ 8 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือ ประชาชนพูดแต่คำสัตย์จริง ไม่กล่าวเท็จ ใช้ถ้อยคำที่ไพเราะเสนาะหู ใช้ภาษาและสำนวนที่สุภาพในการสนทนา ไม่เล่าข่าวลือไร้ประโยชน์ หรือพูดพอดี ในเหตุการณ์นั้นๆ ไม่มีกิริยาท่าทางที่ไม่เหมาะสม ไม่เกิดความบาดหมางหรือกลายเป็นความอาฆาต พยาบาท และประกอบกิจการที่ถูกต้อง ไม่เป็นโทษ

เป็นภัยกับคนอื่น สอดคล้องกับหลักการของพุทธบารมีสิงห์ศวรรค์ (2555) โดยกล่าวว่า สัมมาทิฐิจะเป็นการควบคุมสังคมและกำหนดศีลธรรมของสังคม โดยเป็นแรงเสริมในการจัดระเบียบของสังคม จากการที่ผู้คนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอีกทั้งยังช่วยสร้างค่านิยมบรรทัดฐานของสังคมและช่วยส่งเสริมให้สถาบันสังคมอื่นๆ ทำหน้าที่ได้เข้มแข็งยิ่งขึ้น การยึดมั่นในหลักคำสอนร่วมกับพิธีกรรมและมีจุดยืนร่วมกันสร้างสันติสุขอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร เป็นการทำให้สังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี: สังเคราะห์เข้ากับสมาธิ หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อม เมื่อได้รับผลกระทบ และมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตโดยตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้อง ตลอดจนต้องมีคุณธรรมและมีจริยธรรม เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตอย่างพอดีหรือการจัดสรรชีวิต เพื่อให้เกิดความสมดุล การพัฒนาจริยธรรมประชาชนโดยการประยุกต์อริยมรรคมีองค์ 8 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือประชาชนมีพลังในการขับเคลื่อน รวมทั้งผลักดันและฝ่าฟันอุปสรรคจนกว่าจะบรรลุจุดหมายคือการมีความเพียร มีการระมัดระวังอยู่เสมอและไม่ยอมพลาดโอกาสในความเจริญก้าวหน้าและมีจิตใจที่เข้มแข็งมีความพร้อมและความเหมาะสมที่จะทำภารกิจต่างๆ ได้ด้วยดี และอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักการของสุกัร ทุมทอง (2560) ที่กล่าวว่า ความคิดที่ถูกต้องมี 3 ลักษณะด้วยกัน อย่างที่ 1 คือ ดำริในการออกจากกาม เช่น ถ้าคิดเอา คิดหาความสุขจากกาม คิดถึงเงินทองชื่อเสียง ลูก หลาน คิดว่าจะเอาเงินมาซื้อหาความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินอย่างนี้คิดผิด จะนำความทุกข์มาให้

คิดออก คิดสละ คิดทิ้ง ไม่คิดจะเอา อย่างนี้ถูกต้องอย่างที 2 คือ ความดำริในการไม่พยายาหรือไร้พยายาพยายามีแต่ความหวังดี ปรารถนาดีให้มีความสุข ไม่มีเวรภัยนำความเจริญและสิ่งดีงามทั้งหลายมอบให้คนอื่น ได้แก่ความเมตตา ความเป็นเพื่อนเป็นมิตร สัตว์ในโลกล้วนลำบากอยู่แล้วโดยธรรมชาติ ไม่คิดจะให้ใครเสียหายหรือประสบความยากลำบาก อย่างที่ 3 ความดำริในการไม่เบียดเบียน ไม่มีความเบียดเบียนเจือปนอยู่ในความคิด ไม่คิดเอารัดเอาเปรียบ ไม่เอาชนะกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ปรับปรุงบทบาทในการเผยแผ่หลักพุทธธรรม โดยวางกรอบหลักธรรมให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพุทธจริยธรรมและเพื่อให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2. ประยุกต์หลักพุทธธรรมให้สอดคล้องกับหลักการของวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

3. จัดทำแผนการพัฒนาพุทธจริยธรรมในระยะยาว โดยระดมความคิดเห็นจากคณะสงฆ์ผู้มีภูมิความรู้และนักวิชาการด้านศาสนา เพื่อการเผยแผ่พุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. ยกกรณีศึกษาจากหลักธรรมเพื่อเทียบเคียงกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพื่อจะให้เกิดความประโชยน์จากการฟังธรรม และเพื่อเป็นการเรียนรู้จากหลักธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาพุทธจริยธรรมเชิงประเพณี และวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

2. การพัฒนาพุทธจริยธรรมเชิงอนุรักษ เพื่อการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ

เอกสารอ้างอิง

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2537). *มองอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 5).

กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.

บุษบาภรณ์ สิงห์ศรีวัฒน์. (2555). *การวิเคราะห์หลัก
สัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนา
ชีวิต* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
พระนครศรีอยุธยา.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2547). *สู่การศึกษาแนว
พุทธ*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). *วิสัยธรรม
เพื่อเบิกนำวิสัยทัศน์*. กรุงเทพฯ: พิมพ์สว.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550).
*ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะ
ศาสนาประจำชาติ* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ:
สหธรรมิก.

พระมหากิตติ สุจิตโต (สร้อยมาลา). (2556). *บทบาทของ
พระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของ
ประชาชนในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี*
(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.

พระมหาเกริกชัย เวียงไธสง. (2557). *แนวทางการพัฒนา
วัดตามมาตรฐานของสำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติในจังหวัดนครปฐม*
(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2562). *พุทธ
ธรรม (ฉบับเดิม)* (พิมพ์ครั้งที่ 37). กรุงเทพฯ:
ธรรมดาเพรส.

สมภาร พรหมทา. (2546). *มนุษย์กับศาสนา*. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์สยาม.

สุگیر ทุมทอง. (2560). *อริยมรรคมีองค์ 8*. นนทบุรี: ห้าง
หุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

สุรพล ไกรสรารุณ. (2550). *ความพอเพียงคือทางรอด
ของมนุษย์และสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

อานนตรี ประสมสุข. (2561). *การประยุกต์ใช้หลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก
พระพุทธศาสนาของปราชญ์ชาวบ้าน ตำบล
ขวาว อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด*
(วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ร้อยเอ็ด.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (Research and Development Journal, Loei Rajabhat University) เป็นวารสารที่นำเสนอผลงานบทความทางวิชาการ/บทความวิจัย/บทความวิทยานิพนธ์ที่หลากหลาย สาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการจัดทำวารสาร ซึ่งกำหนดตีพิมพ์วารสาร 4 ฉบับ/ปี (รอบ 3 เดือน) บทความทางวิชาการ/บทความวิจัย/บทความวิทยานิพนธ์ที่จะตีพิมพ์ในวารสารต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และการประสานงานระหว่างผู้เขียนและผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการเท่านั้น ผู้ประสงค์ส่งผลงานบทความเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ลงในวารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สำหรับอาจารย์และพนักงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ต้องชำระค่าธรรมเนียมเรื่องละ 1,000 บาท และบุคคลภายนอก ต้องชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์เรื่องละ 2,000 บาท โดยส่งบทความผ่านระบบออนไลน์เท่านั้น ที่เว็บไซต์ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/researchjournal-lru> โดยกองบรรณาธิการได้กำหนดเนื้อหาการส่งบทความ เพื่อให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกันดังต่อไปนี้

ส่วนประกอบของบทความ

1. บทความวิจัย/วิทยานิพนธ์

1.1 ชื่อเรื่อง ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.2 ชื่อและสังกัดของผู้เขียน ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ครบทุกคนพร้อมวุฒิการศึกษาสูงสุด โดยใส่หมายเลขที่ชื่อผู้เขียนที่เป็นผู้ติดต่อพร้อมอีเมลติดต่อที่ชัดเจน

1.3 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาไทย)

1.3.1 บทคัดย่อภาษาไทย สรุปเนื้อหาของบทความให้เข้าใจถึงที่มาของการทำวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย ผลที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ความยาวไม่เกิน 250 คำ

1.3.2 คำสำคัญภาษาไทย ไม่เกิน 4 คำ (ไม่ใช่วลี หรือ ประโยค)

1.4 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาอังกฤษ)

1.4.1 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ แปลจากบทคัดย่อภาษาไทย โดยให้มีขนาดและเนื้อหาเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย

1.4.2 คำสำคัญภาษาอังกฤษ แปลจากคำสำคัญภาษาไทย

1.4.3 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ต้องได้รับการตรวจทานภาษาอังกฤษจากผู้เชี่ยวชาญทางภาษาให้ถูกต้องก่อนการส่งบทความขอตีพิมพ์ในวารสาร

1.5 เนื้อเรื่อง

1.5.1 ความเป็นมาของปัญหา ให้อธิบายถึงเหตุผล และชี้ให้เห็นความสำคัญของงานวิจัยที่ทำ

1.5.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ชัดเจน โดยบอกเป็นข้อๆ ตามลำดับความสำคัญ

1.5.3 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุประเภทการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.4 ผลการวิจัย ให้แสดงผลจากการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจมีภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง หรือการสื่อในลักษณะอื่นๆ ที่ผู้อ่านดูแล้วเข้าใจ

1.5.5 อภิปรายผล อภิปรายให้ผู้อ่านเห็นความสัมพันธ์และความเป็นไปได้ของผลการศึกษา สนับสนุนหรือคัดค้านทฤษฎี เปรียบเทียบหรือตีความเพื่อเน้นความสำคัญของงานให้เข้าใจง่ายที่สุด

1.5.6 สรุปผลการวิจัย ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยความยาวไม่เกิน 150 คำ

1.5.7 ข้อเสนอแนะ ให้แนะนำการนำผลจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และแนะนำเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

1.5.8 เอกสารอ้างอิง ให้ระบุชื่อเอกสารที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความทั้งหมด โดยเรียงลำดับตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง (คนไทย) หรือ ตัวอักษรนามสกุลผู้แต่ง (คนต่างชาติ) และการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความต้องสอดคล้องกัน ดังรูปแบบที่อธิบายไว้ในข้อ 3

2. บทความทางวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 ชื่อและสังกัดของผู้เขียน ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ครบทุกคนพร้อมวุฒิการศึกษาสูงสุด โดยใส่หมายเลขที่ชื่อผู้เขียนที่เป็นผู้ติดต่อพร้อมอีเมลติดต่อที่ชัดเจน

2.3 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาไทย)

2.3.1 บทคัดย่อภาษาไทย สรุปความเป็นมาของสิ่งที่นำเสนอ และสรุปภาพรวมทั้งหมดของบทความ ความยาว 10-15 บรรทัด

2.3.2 คำสำคัญภาษาไทย ไม่เกิน 4 คำ (ไม่ใช่วลี หรือ ประโยค)

2.4 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาอังกฤษ)

2.4.1 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ แปลจากบทคัดย่อภาษาไทย โดยให้มีขนาดและเนื้อหาเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย

2.4.2 คำสำคัญภาษาอังกฤษ แปลจากคำสำคัญภาษาไทย

2.4.3 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ต้องได้รับการตรวจทานภาษาอังกฤษจากผู้เชี่ยวชาญทางภาษาให้ถูกต้องก่อนการส่งบทความขอตีพิมพ์ในวารสาร

2.5 เนื้อเรื่อง

2.5.1 ความนำ ควรประกอบด้วย

- 1) ความเป็นมาหรือภูมิหลังหรือความสำคัญของเรื่องที่นำเสนอ
- 2) วัตถุประสงค์ของการนำเสนอบทความที่ต้องการให้ผู้อ่านทราบเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับเรื่องหรือเนื้อหาของบทความ
- 3) ขอบเขตของเรื่องที่นำเสนอ ระบุนกรอบในการอ่านโดยการเขียนขอบเขตเพื่อบอกให้ผู้อ่านทราบและเข้าใจตรงกัน

4) คำจำกัดความ ควรระบุไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหากคำเหล่านั้นมีความหมายที่แตกต่างจากคำทั่วไป หรือคำที่ผู้อ่านอาจจะไม่เข้าใจความหมาย

2.5.2 เนื้อหา ต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.5.3 บทสรุป ข้อสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากเนื้อหา/เนื้อเรื่อง ความยาวไม่เกิน 150 คำ

2.5.4 เอกสารอ้างอิง ให้ระบุชื่อเอกสารที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความทั้งหมด โดยเรียงลำดับตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง (คนไทย) หรือ ตัวอักษรนามสกุลผู้แต่ง (คนต่างชาติ) และการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความต้องสอดคล้องกัน

ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับ

ให้พิมพ์ต้นฉบับโปรแกรม Microsoft Word ชนิดอักษร Cordia New หรือ Cordia UPC แบบ 1 คอลัมน์ สำหรับบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และแบบ 2 คอลัมน์สำหรับเนื้อหาบทความ โดยใช้ขนาดตัวอักษร 14 ปกติ จำนวนหน้า 7-12 หน้า ขนาดกระดาษ 16K 195*270 mm ห่างจากขอบกระดาษบน 1.8 ซม. ด้านล่าง 2.5 ซม. ห่างจากระยะขอบกระดาษด้านซ้ายและขวาด้านละ 1.8 ซม. การเว้นวรรคระหว่างประโยคให้เคาะเว้นวรรค 2 ครั้ง โดยมีรายละเอียดแต่ละรายการดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง** ขนาดตัวอักษร 17 ตัวหนา จัดไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ
2. **ชื่อผู้เขียน** ให้ใช้ขนาดตัวอักษร 14 ปกติ ไว้ขอบด้านขวาน้ำกระดาษ
3. **คำสำคัญ (Keywords)** หัวข้อหลักในตัวบทความให้ใช้ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา เนื้อหาของคำสำคัญให้ใช้ขนาดตัวอักษร 15 ปกติจัดชิดขอบกระดาษด้านขวา
4. **ชื่อหัวข้อหลักและรอง** หัวข้อหลักในตัวบทความให้ใช้ขนาดตัวอักษร 15 ตัวหนา ชิดขอบด้านซ้ายของคอลัมน์และหัวข้อย่อยให้ใช้ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา ชิดขอบด้านซ้ายของคอลัมน์
5. **รูปแบบและตาราง** ชื่อตารางให้จัดวางบนตารางโดยใช้ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา จัดให้ชิดขอบด้านซ้ายของคอลัมน์ ส่วนคำบรรยายรูปภาพจัดไว้ให้อยู่ใต้รูปภาพ
6. **ความห่างระหว่างข้อความ** การเว้นวรรคระหว่างประโยคให้เคาะเว้นวรรค 2 ครั้ง กรณีที่ขึ้นหัวข้อใหม่ (หัวข้อหลัก) ให้กด Enter 2 ครั้ง กรณีที่ขึ้นหัวข้อใหม่ (หัวข้อย่อย) ให้กด Enter 1 ครั้ง

การอ้างอิงเอกสาร

1. การลงรายการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

ให้ใช้ระบบนาม-ปี ทั้งผู้แต่งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยแยกเป็น

1.1 ข้อมูลนาม-ปี **อยู่หน้าข้อความ** ชื่อผู้เขียนเป็นส่วนหนึ่งของข้อความ ใส่ปีพิมพ์ไว้ในวงเล็บ ตามรูปแบบ **ชื่อ – สกุล (ปีพิมพ์) / Surname (Date)** โดยไม่ต้องใส่เลขหน้า ยกเว้นการอ้างอิงแบบคัดลอกข้อความในเครื่องหมายอัญประกาศ (“ ”) เท่านั้น

ในกรณีที่ผู้แต่งมีจำนวนผู้แต่งน้อยกว่า 6 คนให้ลงชื่อทุกคน มีคำว่า และ (and หรือ & ในกรณีเป็นผู้แต่งชาวต่างประเทศ) เชื่อมคนสุดท้ายและคั่นแต่ละคนด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ส่วนในกรณีที่ผู้แต่ง 6 คนหรือมากกว่า

ให้ลงชื่อผู้แต่งคนแรก และคำว่า และคณะ (et al. ในกรณีเป็นผู้แต่งชาวต่างประเทศ) ต่อท้าย นอกจากนี้ การอ้างอิงงานเดียวกันที่มีผู้แต่งตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป หลังการอ้างอิงครั้งแรกไปแล้ว ให้ลงชื่อผู้แต่งคนแรก และคำว่า และคณะ (et al. ในกรณีเป็นผู้แต่งชาวต่างประเทศ) ต่อท้าย เช่น

ชื่อผู้แต่ง	ภาษาไทย (อ้างอิงครั้งแรก)	ภาษาไทย (อ้างอิงครั้งต่อๆ ไป ในบทความ)	ภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ (อ้างอิงครั้งต่อๆ ไป ในบทความ)
1 คน	วันทนา ทับทิม (2552)	วันทนา ทับทิม (2552)	Brown (2009)	Brown (2009)
2 คน	วันทนา ทับทิม และอุษา งามดี (2552)	วันทนา ทับทิม และอุษา งามดี (2552)	Smith and Brown (2009)	Smith and Brown (2009)
3-5 คน	วันทนา ทับทิม, สมใจ พิมพา และ อุษา งามดี (2553)	วันทนา ทับทิม และคณะ (2553)	Smith, Bradley, and Brown (2011)	Smith et al. (2011)
≥ 6 คน	วันทนา ทับทิม และคณะ (2552)	วันทนา ทับทิม และคณะ (2552)	Smith et al. (2009)	Smith et al. (2009)
ผู้แต่งเป็นสถาบัน (มีชื่อย่อที่เป็นทางการ)	สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ (วช., 2555)	วช. (2555)	National University of Singapore (NUS, 2015)	NUS (2015)
ผู้แต่งเป็นสถาบัน (ไม่มีชื่อย่อที่เป็นทางการ)	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (2560)	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (2560)	Loei Rajabhat University (2003)	Loei Rajabhat University (2003)

1.2 ข้อมูลนาม-ปี อยู่ท้ายข้อความ ชื่อผู้เขียนไม่ได้อยู่ในข้อความที่อ้าง ให้ชื่อผู้แต่งและปีพิมพ์ คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ไว้ในวงเล็บ วางไว้ท้ายข้อความที่อ้าง เช่น

ชื่อผู้แต่ง	ภาษาไทย (อ้างอิงครั้งแรก)	ภาษาไทย (อ้างอิงครั้งต่อๆ ไป ในบทความ)	ภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ (อ้างอิงครั้งต่อๆ ไปใน บทความ)
1 คน	(วันทนา ทับทิม, 2552)	(วันทนา ทับทิม, 2552)	(Brown, 2009)	(Brown, 2009)
2 คน	(วันทนา ทับทิม และอุษา งามดี, 2552)	(วันทนา ทับทิม และอุษา งามดี, 2552)	(Smith and Brown, 2009)	(Smith and Brown, 2009)
3-5 คน	(วันทนา ทับทิม, สมใจ พิมพา และอุษา งามดี 2553)	(วันทนา ทับทิม และคณะ, 2553)	(Smith, Bradley, & Brown, 2011)	(Smith et al., 2011)
≥ 6 คน	(วันทนา ทับทิม และคณะ, 2552)	(วันทนา ทับทิม และคณะ, 2552)	(Smith et al., 2009)	(Smith et al., 2009)
ผู้แต่งเป็นสถาบัน (มีชื่อย่อที่เป็นทางการ)	(สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ [วช.], 2555)	(วช., 2555)	(National University of Singapore [NUS], 2015)	(NUS, 2015)
ผู้แต่งเป็นสถาบัน (ไม่มีชื่อย่อที่เป็นทางการ)	(มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2560)	(มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2560)	(Loei Rajabhat University, 2003)	(Loei Rajabhat University, 2003)

2. การอ้างอิงเอกสารทุติยภูมิ (อ้างถึงใน)

ในกรณีที่เป็นกรอ้างอิงงานที่ถูกอ้างอิงอยู่ในงานเขียนอื่น และประสงค์จะอ้างอิงงานนั้นด้วย ให้ได้ข้อความเพิ่มว่า อ้างถึงใน ชื่อผู้แต่งงานเขียนแหล่งที่ 2 ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค และปีพิมพ์ สำหรับภาษาอังกฤษใช้ as cited in secondary source author, year และลงรายละเอียดของเอกสารทุติยภูมิในอ้างอิงท้ายบทความ เช่น

ชียอนันต์ สมุทวณิช (อ้างถึงใน พนม คลีฉายา, 2542)

Allport's diary (as cited in Nicholson, 2003).

3. การลงรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (Reference)

ใช้การลงรายการอ้างอิงตามรูปแบบของ APA (American Psychological Association 6th edition) ระบุเฉพาะรายการที่ถูกอ้างอิงในเนื้อหาของบทความเท่านั้น โดยให้เรียงลำดับเอกสารตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง (กรณีภาษาไทย) หรือนามสกุลของผู้แต่ง (กรณีภาษาอังกฤษ) และเรียงเอกสารภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ แสดงการลงรายการเพื่อเป็นตัวอย่างดังนี้

3.1 หนังสือทั่วไป (อ้างอิงทั้งเล่ม)

3.1.1 ฉบับพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์ ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

3.1.2 ฉบับพิมพ์ มีบรรณาธิการ

ชื่อผู้แต่ง (บรรณาธิการ). (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์ ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

3.1.3 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์ ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). สืบค้นจาก <http://www.xxxxxxx>

ตัวอย่าง

ศักดิ์ดา ดาดวง. (2551). เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเพื่อชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.
มัญชุสา วัฒนพร (บรรณาธิการ). (2542). คู่มือการจัดและตกแต่งสวนในบ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 8, เล่ม 2). กรุงเทพฯ: บ้านและสวน.

วีระชัย ณ นคร. (2556). สารานุกรมเรื่องหญ้าแฝก (พิมพ์ครั้งที่ 7). สืบค้นจาก <http://ebook.lib.ku.ac.th/item/2/20170123>

Hogue, A. (2008). *First steps in academic writing* (2nd ed.). NY: Pearson Education.

Chen, A., & Xu, K. (Eds). (2011). *Fabulous furniture*. Hong Kong: Artpower.

Sarrazin, N. (2016). *Music and the Child*. Retrieved from <http://textbooks.opensuny.org/music-and-the-child/>

3.2 บทความหรือบทในหนังสือ

ชื่อผู้แต่งบทความหรือบท. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความหรือบท. ใน ชื่อบรรณานุกรม (บรรณานุกรม), ชื่อหนังสือ (หมายเลขหน้าที่ปรากฏบทความ). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

สุปราณี แจ่มบำรุง. (2546). ปริมาณสารอาหารอ้างอิงที่ควรได้รับประจำวัน. ใน สุปราณี แจ่มบำรุง และคณะ (บรรณานุกรม), ปริมาณสารอาหารอ้างอิงที่ควรได้รับประจำวันสำหรับคนไทย พ.ศ. 2546 (น. 21-26). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

Haybron, D.M. (2008). Philosophy and the science of subjective well-being. In M. Eid & R. J. Larsen (Eds.), *The science of subjective well-being* (pp. 17-43). New York, NY: Guilford Press.

3.3 บทความวารสาร

3.3.1 ฉบับพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, เลขของปีที่(เลขของฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏบทความ.

3.3.2 ออนไลน์ (มีรหัส DOI – Digital Object Identifier)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, เลขของปีที่(เลขของฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏบทความ. doi:xx.xxxx

3.3.3 ออนไลน์ (ไม่มีรหัส DOI ให้ลง URL ของวารสาร)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, เลขของปีที่(เลขของฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏบทความ. สืบค้นจาก <http://www.xxxx>

ตัวอย่าง

ปิยะวิทย์ ทิพรส. (2553). การจัดการป้องกันและลดสารให้กลิ่นโคลน Geosmin ในผลิตภัณฑ์แปรรูปสัตว์น้ำ. *วารสารสุทธภิรัชต์*, 24(72), 103-119.

จรรยาลักษณ์ สิริกุลนฤมิตร, และกัญญา เมธารมณ. (2561). องค์ประกอบของการสื่อสารเพื่อการสร้างกระแสนิยมเพลงเกาหลีในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 41(157), 1-20. doi: 10.14456/jba.2018.5

ดิเรก หงษ์ทอง. (2558). พงศาวดารเขมรใน “นิพานวังน่า”: ความสำคัญต่อการตีความชีวิตของเจ้านายเขมรพลัดถิ่นในสยาม. *วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน*, 6(1), 203-222. สืบค้นจาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jnuks/index>

Siriwongworawat, S. (2003). Use of ICT in Thai libraries: An overview. *Program*, 37(1), 38-43.

Samorna, S. (2013). Social movements against gold mining. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 88(2013), 299-305. doi:10.1016/j.sbspro.2013.08.509

Kramanon, R., & Gray, R. (2015). Differentials in happiness among the young old, the middle old and the very old in Thailand. *Journal of Population and Social Studies [JPSS]*, 23(2), 180-192. Retrieved from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jpss/article/view/102342>

3.4 วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ และคุณูปนิพนธ์

3.4.1 ฉบับพิมพ์

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ชื่อสถาบันที่จบ, เมืองของสถาบันที่จบ.

3.4.2 จากฐานข้อมูลที่สถาบันบอกรับ คลังข้อมูลสถาบัน ฐานข้อมูลพาณิชย์ และเว็บไซต์

ส่วนบุคคล

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, ชื่อสถาบัน, เมือง, ประเทศ). สืบค้นจาก ระบุชื่อฐานข้อมูล หรือ <http://www.xxxxxx>. (หมายเลขประจำรายการ - ถ้ามี)

ตัวอย่าง

เข้มทอง ศิริแสงเลิศ. (2540). การวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

กฤษดี ปิยะวัฒนชนนท์. (2546). โครงสร้างเงินทุนของธุรกิจ SMEs ในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ). สืบค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.

จรัล อุ่นฐิติวัฒน์. (2548). กลวิธีการถ่ายทอดทางสังคมขององค์การที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานและความผูกพันในองค์การสำหรับพนักงานสถาบันการเงินพิเศษของรัฐ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <http://library.swu.ac.th>

Nickels, D. W. (2005). *The relationship between IT-business alignment and organizational culture: An exploratory study* (Unpublished doctoral dissertation). University of Memphis, Memphis, TN.

Li, S. (2000). *Network traffic control and bandwidth management in Internet: A differentiated services case study* (Master's thesis). Retrieved from ProQuest Dissertation and Theses database. (AAT MQ64392)

DiNicola, M.D. (2004). *Pathological Internet use among college students: The prevalence of Pathological Internet use and its correlates* (Doctoral dissertation). Retrieved from <http://www.ohiolink.edu/etd>

3.5 รายงาน รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ยุวลักษณ์ เวชวิทยาลัง. (2550). รายงานการวิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรบุคคลในธุรกิจ SMEs จังหวัดสมุทรปราการ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

Huguet, J. W., & Chamrathirong, A. (Eds.). (2011). *Thailand migration report: Migration for development in Thailand: Overview and tools for policy makers*. Retrieved from http://publications.iom.int/bookstore/free/tmr_2011.pdf

3.6 เอกสารประกอบการนำเสนอในที่ประชุม สัมมนา รายงานการประชุม

3.6.1 บทความที่เผยแพร่ในรายงานการประชุม

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณานุกรม (บรรณานุกรม), ชื่อหัวข้อกลุ่มนำเสนอ (หน้าที่ปรากฏบทความ). doi หรือ ชื่อการประชุม, เมืองที่จัดการประชุม.

3.6.2 บทความออนไลน์ของบทความที่นำเสนอในที่ประชุม

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, เดือน). ชื่อบทความ. บทความนำเสนอในการประชุม..., สถานที่จัดการประชุม. บทความสืบค้นจาก <http://www.xxxxxxx>

3.6.3 บทความ/โปสเตอร์นำเสนอในงานประชุมที่ไม่มีการตีพิมพ์เผยแพร่เป็นทางการ

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, เดือน). ชื่อบทความ. บทความ หรือ โปสเตอร์นำเสนอในการประชุม..., สถานที่จัดการประชุม.

ตัวอย่าง

สุภักดิ์ ปัญญา, และสมชาย อารยพิทยา. (2560). การพัฒนาบนฐานข้อมูลสมุนไพรรักษาโรคหอบหืดที่บ้านในภาคเหนือตอนบน. ใน สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้, รายงานการประชุมวิชาการ ประจำปี 2560 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ภาคบรรยาย (น. 592-603). การประชุมวิชาการ ประจำปี 2560 มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.

Mo, L., และจิตรลดา แสงปัญญา. (2560, พฤษภาคม). ปัญหาครอบครัวในสังคมไทย: ภาพสะท้อนจาก นวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2508-2557. บทความนำเสนอ ณ โครงการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 5: "งานวิชาการรับใช้สังคม" ในโอกาสครบรอบ 25 ปี ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ. บทความสืบค้นจาก <https://hcuconf.hcu.ac.th/download/2017/hcu-conference-2017-abstract-pdf.pdf>

กุลศิริ เตียนศรี, และอชฌา พงศ์พิทักษ์ดำรง. (2557, พฤศจิกายน). *How to approach to abnormal pain in children*. บทความนำเสนอ ณ การประชุมวิชาการประจำปี 2557: สุขภาพดีสมวัย อนามัยแม่และเด็กในยุค AEC, นครราชสีมา.

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture Notes in Computer Science: Vol. 4678. Advanced Concepts for Intelligent Vision Systems* (pp. 97-108). doi: 10.1007/978-3-540-74607-2_9

Liu, S. (2005, May). *Defending against business crises with the help of intelligent agent based early warning solutions*. Paper presented at the Seventh International Conference on Enterprise Information Systems, Miami, FL. Abstract retrieved from http://www.iceis.org/iceis2005/abstracts_2005.htm

Brown, S., & Caste, V. (2004, May). *Integrated obstacle detection framework*. Paper presented at the IEEE Intelligent Vehicles Symposium, Detroit, MI.

3.7 บทความในหนังสือพิมพ์

3.7.1 ฉบับพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, วันที่ เดือนที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้าที่ปรากฏบทความ.

3.7.2 ออนไลน์

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, วันที่ เดือนที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์. สืบค้นจาก <http://www.xxxxxxx>

3.7.1 กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้เขียนบทความ

ชื่อบทความ. (ปี, วันที่ เดือนที่พิมพ์). ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้าที่ปรากฏบทความ.

ชื่อบทความ. (ปี, วันที่ เดือนที่พิมพ์). ชื่อหนังสือพิมพ์. สืบค้นจาก <http://www.xxxxxxx>

ตัวอย่าง

จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (2560, 16 พฤศจิกายน). มหาวิทยาลัยนวัตกรรม. *เดลินิวส์*, น. 8.

ชนัดดา ชินะโยธิน. (2561, 18 ธันวาคม). คู่กับทูตโปแลนด์ ผู้ที่เคย Backpack มาเที่ยวไทย เพราะหลงใหลวิถีชีวิต-ผู้คน และการฝึกความอดทนกับสภาพจราจร. *มติชนสุดสัปดาห์*. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_156170

รื้อฟื้น! อดีตลัทธิชุมชน ทายาทผ้าขาวม้าไทย สร้างผลิตภัณฑ์ระดับห้าดาว!. (2561, 19 ธันวาคม). *ผู้จัดการรายวัน*, น. 5.

Leesa-nguansuk, S., & Sritama, S. (2018, May 25). EU data privacy laws creating local waves. *Bangkok Post*, p. B3.

Judd, J. (2018, December 17). On International Migrants Day, a sea change for Thai fishing?. *The Nation*. Retrieved from <http://www.nationmultimedia.com/detail/opinion/30360513>

Bangkok tops Agoda's 2018 list of Asian destinations. (2018, December 11). *The Nation*. Retrieved from <http://www.nationmultimedia.com/detail/thailand/30360181>

3.3.8 เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์, วันที่ เดือน). ชื่อบทความ. สืบค้นจาก <http://www.xxxxxxx>

ตัวอย่าง

เนื่อแพร่ เล็กเฟื่องฟู, วรประภา นาควัชร, และปภัสสร แสงสุขสันต์. (2560, 2 มิถุนายน). Big Data บอกอะไรได้บ้างเกี่ยวกับตลาดแรงงานไทย. สืบค้นจาก <https://www.pier.or.th/?abridged=big-data-บอกอะไรได้บ้างเกี่ยวกับตลาดแรงงานไทย>

Koh, D. (2018, November 4). Spreading digital health initiatives in Thailand with the Khon Kaen Health project. Retrieved from <https://www.healthcareitnews.com/news/spearheading-digital-health-initiatives-thailand-khon-kaen-smart-health-project>

ใบสมัครสมาชิกวารสารวิจัยและพัฒนา

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว.....
ขอสมัครสมาชิกวารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กำหนด.....ปี
โดยจัดส่งเอกสารไปที่.....
.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....
E-mail Address.....
พร้อมนี้ข้าพเจ้าได้จัดส่งค่าสมาชิกวารสารวิจัยและพัฒนา จำนวน.....บาท

☐ โอนเข้าบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เลขที่
บัญชี 981-2-85863-6 ชื่อบัญชี วารสารวิจัยและพัฒนา ม.ราชภัฏเลย พร้อมแฟกซ์สำเนาใบโอนเข้า
บัญชีมาที่ โทรสาร 042-813061, 042-811143

ลงชื่อ.....(ผู้สมัคร)

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

***อัตราค่าสมาชิก 1 ปี (4 ฉบับ) เป็นจำนวนเงิน 200 บาท**



Research and Development Journal, Loei Rajabhat University

ISSN 1905-1867

VOL 16, NO 56, April - June 2021

CONTENTS

Page

Caring Role of Government and Other Network Sector for Homeless People in Muang Nakhon Sawan District, Nakhon Sawan Province Nuntiya Sattayawatee Rata Anuttarangoon Dhirapong Promwichai	1
The Possibility to Combine Business Networking Groups (Cluster) and the Market Competition Situation of Woven Fabrics in Phetchabun Province Jatupon Janpet	11
The Management Pattern for Revenue-Generating Activities to Enhance the Economic Value to the Elderly in Chonanbot Municipality, Chonnabot District, Khon Kean Province Rawat Mantra Vilaiporn Yakampom Sanya Nreemprem Kanjana Sriburin	22
The Creating Added Value for Chaiya Native Rice in Chaiya District, Surat Thani Province Waritsara Somkeatkun Kamon Ruengdet	31
Household Accounting: Personal Financial Planning Tools for Household's Debt Management: A Case Study of Ban Mae Khimook Community, Mae Chaem District, Chiang Mai Province Sawad Hakin Setasuda Prechanont	43
An Analysis of Internal and External Environment in Tourism of Isan Agriculture Fair to Create an Image for Becoming to be Greater Mekong Subregion Agriculture Fair Kittanathat Suphan	54
A Study of the Desirable Qualifications of Personnel in the Sea Freight Department of Freight Forwarder Companies in Yan Nawa, Bangkok Suntaree Puttiworn Silivimol Klankred Sutharut Sanguanpun Irin Nitipatpornpanya Atcharaporn Kumgaew	64
Management Factors Affecting the Effectiveness of Srinakharinwirot University Kanitha Homchan Pongsak Phetsatit Wiyada Waranonwanich	75
Development Cooperation Among Region, Locality, and Area to Strengthen Community by Applying the Philosophy of Sufficiency Economy in Kaeng Khro Sub-District Municipality, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Apichit Duangthisan Pairat Bunprakopwong Sittidet Wongprachya	86
Role of Phra Bhataradhammasuthee (Suphat Soowattano) and Population Moral Development Boonyawat Boontawong	97



Research and Development Institute
234 Loei-Chiangkan Road, T.Muang A.Muang, Loei 42000
Tel. 0-4283-5223-8 ext 41141-2, 0-4280-8000 ext 51143 Fax 0-4281-1143
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/researchjournal-lru>, E-mail: research_lru@hotmail.com